

مندرجہ سی

مقریء ابوبکر

(شایمیرزا حضرت)

شام خاطرانی صاقاری

قرآن کریم طبعسی حقندہ

ر. ف.

ملالقدن کوئل صوونو

و آنک سبیلری

عبدالسلام مفتی ننگ خاطر

دفتری

مدینہ دہ تاتار طلبہ لر و

بعض احوال

ہادی چہ کوف

مصر ایله تورکسستان

احوالندہ فرق نرسہ؟

فلان بن فلان

اویغانو و یا شائق تاریخی

اوفاعہ بارغاندہ

امام عمر حکمة اللہ کاپکایف

تربیه و تعلیم: «دینی تربیه»

«بخارا مدرسه لری» صابر

جان ابن محمد مصطفی - «تل

وادیات اوقوتو اصوللری»

عبدالرحمن سعدی

مطبوع اثرلر

مراسله و مخابره: آخوند

باغچه سرای، چیستای، اور

نبورغ، نیکاترینبورغ، کتته

قورغان، قازان و یاگا اورگا

نیج دن

متنوعه

مطبوعات خلاصہ سی

علی حکایہ سی

قدوس اگرچی

حوادث

شورا

عدد ۳

فیورال ۱ = سنہ ۱۹۱۴

محرری: رضاء الدیمہ بہ فخر الدیمہ

ناشری: «م. ساکر و م. ذاکر رامیفیلر»

صل يا رب وسلم محمدًا خير الوري
مرحبا يا ايها المبعوث فينا مرحبا!
(كركي - بخارا خانقنده) عبدالحبير عبداللايف تاشكندی.

مولد النبي (صلى الله عليه وسلم).

عبدالسلام مفتينك خاطر دفتري

پاريز كاتاپچيلر ندن بري، ويقتور هوغونك عادتى بر مصرف
دفترينى اون مك فرائق غه صاتوب آغانلغىنى، باصدرغان صوگنده
موندن بر نيچه اون مگر ايله فرائق جياچاغىنى بعض بر علمى
اثرلرده اووقودق. ويقتور هوغونك مصرف دفتري اوشبو قدر
عزيز بولسه بزلك عبدالسلام مفتينك خاطر دفتري ده بتونلاي
قيمتسن نرسه بولمازغه تيوشلى ديب «شورا» ده درج ايتوب كيله مز.
لكن شوشى خاطر دفترينى سوبوب و ايسكى كونرمزنى صاغوب
اووقچيلر بولادرمى؟ مونى بلميمز.
ر. ف.

طلعتكّه بختيارز، مرحبا اي حق رسول!
فضل حقه، كوندلرمش امته (بى شك) رسول!
تشريفته، مولدكنگ؛ منتظرز، مرحبا!
فيضى ربانى رسول سن. يا محمد - مرحبا!
يا محمد مرحبا يا - احمد يا مرحبا!
صل يا رباه على احمد يا مرحبا!

عالم ظلماتى تنوير ايلدك، كه يا رسول!
راه حقه تشويق ايتدك، امتى سن يا رسول!
بز رضاء حقى بولدق؛ تعليمكّه يا رسول!
بز حقيقى انسان اولدق تشريفكّه يا رسول!
يا محمد مرحبا يا - احمد يا مرحبا!
صل يا رباه على احمد يا مرحبا!

تاريخمزه

ملتزم آرسنده جديلك قديمك دورنده خاقمزنى ايسكيلككّه
اوستره وچيلر نك يوك بر قسمى جاهل متعصب روحايلر مز بولغانى
كبي، تجدد و ترقىكّه اوندو وچيلر مز نك ده بيك كوييسى شول روحانى
لرمز اچنده كوزلى آچق، فكرلى توغرى بولغان اماملر مز در.
بو صوگيغىلر - بتون جان ته نلرى ايله طرشوب طرماشوب
مكتبلرينه اصول جديده كرتوب بيك كوب اوللرده تعليم ايتدائينك
عمومله شويته، مگرچه خلقنك ايمانن يا كارطورغّه سبب بولغانى
فدائى اماملر مز، «روحايلر» اسمندن باياغى متعصب اماملر مز ايله
برگه بايتاق سوگديلر، شهبه يوق كه بواش آلازغّه زورجنائيت و افتدار.
بوندن الك ده و بوندن صوگرده اول محترم ذاتلر ملتزم نك
فدائى آرسلا نلرى ايدكىنى تاريخمزه تصديق ايتهرگه تيوشلى در.
معلم: آخوندجان اسكندرى.

تورات ايله ذكر اولنمش حق نبى؛ سن يا رسول!
انجيل ايله تبشير اولمش «فارقيط» سن يا رسول!
حضرت عيسايى تبين ايتديكى سن يا رسول!
جانب حقدن بزه، فرقان كيرمش يا رسول!
مرحبا يا شاه امت؛ بختيارز مرحبا!
يا محمد مرحبا يا - احمد يا مرحبا!

توغديغك بو تاريخى بيرام ايدهرز يا رسول!
گيزهرز صلااة ايله؛ سيران ايدهرز يا رسول!
دين ميينى بولدق، آچق، تبليغكّه يا رسول!
منتظرز مولدكّه عيد ايدهرز يا رسول!
مرحبا يا شمس امت احمد يا مرحبا!
صل يا رباه على احمد يا مرحبا!

ابوبكر حضرت شاگردلر ندن رجا

بو عدد «شورا» ده مقرئى ابوبكر حضرت ترجمه حالندن
بر قدر نرسه لر يازلدى. مونك درسلىنه و خاص مجالسلىنه ملازمت
• قيلوجى شاگردلر ندن شوشى استاذلرى حقدنه خاطرهلر يازوب
اسمزمگه ييارولرئى التماس قيله مز. بز شول خاطرهلر لرى، يازو-
چيلر نك امضالرى برله عينا «آثار» غه كوچرر ايدك.

رضاء الدين بن فخرالدين
اورنورغ. ۲۸ نچى غينوار ۱۹۱۴ سنه.

طلوعك كائاته عيد اكبر اولدى يا رسول!
يقلدى عمودى كفرك، چراغى سوندى يا رسول!
بولدى مولدك امته؛ بر تاريخ عيد رسول!
«خير» ده منتظردر؛ احترامه مولدى رسول!
مرحبا اي حق حبيبي احمد يا مرحبا!
يا محمد مرحبا يا مرحبا يا مرحبا!

۱۸ ربيع الاول - ۱۳۳۲ سنة

۱ فيورال - ۱۹۱۴ سنة

سهر آدمير والوغ حادير

مقرى^۱ ابو بکر (۱)

(شایرزا حضرت)

مخصیلى • ابو بکر حضرتلى «زادور» قریه سنده فتح الله بن ولید حضورنده تحصیل ایتدی، سوگره قازان شهرینه باروب مرجانی حضرتلینک اصحابی آراسینه کردی. مرجانی تربیه سنده کوب سنلر قالدی و ختم درس ایتدی. اوشبو وقتده «آدای» قریه سینه باروب طاهر حضرت حضورنده قرائت عشق ایتمکان ایتدی. ۱۸۶۷ ده عربستان غه کیتدی و «مدینه» ده طوروب قرآن حفظ قیلدی، ایکنجی مرتبه حجندن صوگ «مصر» غه کیلوب اون سنه مقداری علم ایله شغللندی. قرائت علمنده بولغان استاذی شیخ محمد المتولی الشافعی بولوب عبد الهادی نجا الایاری، ابراهیم السقا، عبد الرحمن البحرأوی، عبد القادر الرافعی، حسن الطرابلسی کبی الوغ ذاتلردن اجازت آلدی.

اماملى • ابو بکر حضرتلى ۱۸۷۸ میلادی اییول آخرلرنده اوزینک وطنی بولغان «شاه میرزا» قریه سینه قایتوب مذکور قریه ده برنجی مسجد حضورنده ملا محمد علیم بن فتح الله غه شریک امام بولدی. امتحان قیلنور ایچون ذیب «اوقا» گه باردیغنده «تمق» قریه سنده شیخ احمد اللطیف ایله ملاقات ایتمش و اوشبو مناسبت ایله مذکور شیخ اوز بالالرینی و شاگردلرینی مونک حضورینه قرائت مشق ایتدررگه یارمشد.

مدرس و شاگردلری • ابو بکر حضرت، اوکاز آدیغندن صوگ شاگرد تربیه سی ایله شغللندی و کوبره ک درسى اوزی

مشهور مقرى^۱ ابو بکر، سمیر اویازی «ایسکی شاه میرزا» اسملی اولده امام و مدرس بولوب ۶۰ یاشنده وقتنده ۳۲۱-۱۹۰۴ نجی یل ۱۶ نجی ذوالقعدة (۲۱ نجی غینوار) ده وفات ایتدی. قبری اوشبو قریه مزار لغنده در.

اناسی • قوزنیسکی اویازنده بولسه کیره ک «تومهن» اسملی اولدن مصطفی تکلدیف اسملی بر آدم، یوقاریده ذکر ایتولگان «ایسکی شاه میرزا» قریه سینه کوچوب کیلگان ایدی. اوشبو مصطفی نك عبد اللطیف، سبحانقل، عبد الرشید، عبد الغفار اسمنده اوغلاری بولوب مونلردن ده عبد اللطیف ایله سبحانقل، اورنبورغ یاتده غی «قارغالی» شهرینه کوچوب کیتدی. «سعید» اسملی رساله ده «قارغالی» نك ۲ نجی یاشیل مسجد اماملری بیان ایدلگانده: «ایکنجی امام، اوزباک بن سبحانقل بن مصطفی» دیب ذکر قیلغان اوزباک اوشبو سبحانقل اوغیدر. عبد الرشید ایله عبد الغفار «ایسکی شاه میرزا» ده قالدیلر و هر ایکسینک نسللری کوبدر. صاحب ترجمه ابو بکر، عبد الرشید بن مصطفی سلاله سندن بولوب آتاسی یهوذا بن یعقوب بن عبد الرشید و آناسی ده حسن جان بنت عبد الغفار ایدی. ابو بکر نك فاضل مرجانی غه قرابتی اوشبو آناسی حسن جان طرفندن ایدی.

(*) باصلماغان «آثار» دن صایلانوب آلتدی.

متخصص بولغان قرآن مشق ايتدرودن عبارت بولور ایدی. تمتق، بابراکه، تايصوغان، تله نچي تاماق، شاجلی، مچکاره، توتار، استرلیاش، بورای، بویی، اجبوله، قازان، بیکهن، قشقار، بیکمت، صاتش کبی مشهور قریه لرده، قازان، واورنورغ، بوا و چيستای، اورالسکی و ترویسکی، اورسکی و استرلیتاماق، قاسم و استرخان کبی شهرلرده بولغان مدرسه لرنک شاگردلری ابوبکر حضرت حضورینه جیولورلرایدی. هر سنه پارخود یولی توشکاندن صوگ، کیلوچی شاگردلرنک سانلری ۳۰ دن ۸۰ گه قدر بولور ایدی. بو شاگردلر، اول تجوید حکملرینی اوگره نورلر، جزری بیتلرینی حفظ قیلورلر و صوگره ده شوگا تطبیق قیلوب کونینه بر ایکی دفعه، استاذلری آلدنده اوقورلر، بعضیلری شاطبی اثرینی اوقوب قرائت سبعة ایله مشق قیلورلر و قرآن کریمین باشندن آخزینه قدر اوتکارلر ایدی. جای کونلرنده مدرسه و مسجد ایچلری، مناره و مسجد توبه لری. احاطه ایچلری قرمسقه اویاسی مثالنده شاگرد ایله طولی اولوب هر تورلی مقام (کوی) لرایله اوقولغان قرآن توشلری کوکاره قدر چیقار ایدی. تورلی یرلردن جیولغان و باشقرد، تپتار، میشار، تاتار کبی تورلی جنسلرگه منسوب بولغان شاگردلر بر بری ایله چایدهش، قازانداش. سبدهش بولوب بر طوغمه کبی دوست و الفت اوزرنده معیشت ایدرلر و غریتلکده صفالر چیکارلر، بر حس ایله متحسس بولورلر و بر نرسه حقنده برلکده اجتهاد قیلورلر، بر استاذغه مخلص بولوب آکا حرمت ایدرلر ایدی. بری آخزینک وجودندن توگل حتی آنک منسوب بولغان مدرسه سینک بارلغندنده خبردار بولمادیغی حالده، مثلاً: «بابراکه» یا که «استرلیاش» شاگردی ایله «زویه باشی» یا که «خان کرمان» شاگردی (وهکذا) بر بری ایله معارفه ایدشوب مدرسه احوالی و درس نظاملری طوغروسنده سویله شورلر، محاکمه ایدشورلر ایدی. تحصیل اورنلرینی آلماشدرمق هوسنده بولغان شاگردلر اوزلری ایچون موافق بر اوزتمی «شاه میرزا» ده انتخاب و تعیین قیلورلری کوب مرتبه لر کورلمشدر. قرائت مشق ایدرگه کیلوچی شاگردلرنک کوبسی ملا بولاجق آدملر و خلفه لر بولدقلرندن بعض وقتلرده ۶۰-۱۵۰ لب اوز شاگردلرینی ده برابر ایارتوب کیلورلر ایدی. مختلف مدرسه لرده تریه له نوبده هیچ کیم گه مربوط توگل بلکه کامل سربست و حر بولغان شاگردلرینی اداره ایتو، طبیعی، کوچ اش ایدی. لکن صاحب ترجمه هیچ بر تورلی شدت کوسترمادیکی و تهدید قیلمادیغی حالده اوز اوزینی طوتا بلووی، و عظمتی سیندن شاگردلر موگا اوز اختیارلری و محبتلری ایله اطاعت قیلورلر ایدی. شاگردلر، کوبره ک جای ایچون کیلوب

کوز کونی تارالورلر و بعضیلری قش قالب شاطیه اوقورلر و قرائت سبعة گه اوگره نورلر ایدی. فقه، صرف و نحو، عقائد و فرائض، حدیث و تفسیر قلرندن درسلر اوقوچیلر کورلمشدر. صاحب ترجمه ۱۰ هر شیدن زیاده یاش بالارغه و ابتدائی درس لرگه اهمیت بیرر؛ مونلرغه یازو، علم حال، حساب و تجوید اوگره تمک حقنده معلم لرگه تسیهلر قیلور و قش کوننده بالذات اوزی بر قاچ دفعه لر امتحان قیلور ایدی؛ مقامی (تورکارچه ایتولسه «قاعدسی») روسیه مسلمانلرنک مذاقلرینه و طبیعتلرینه موافق بولدی. زیرا روسیه مسلمانلری کیناتدن افراط درجه ده فخروروب یا که بیک کوتاروب و توشروب و یاخود بیک صوزوب اوقولرغه بیک رغبت ایتیلر. ابوبکر حضرت تک مقاملری طبیعی و ملایم بولوب ایشتوچیلرینی متأثر قیلور، روحانی بر لذت بیرر ایدی. اوزینک تاوشی گوزل و مؤثر بولوب صولشی ایرکن ایدی.

صاحب ترجمه، مکتب آچدیغی کوتدن آخر عمرینه قدر ایسکی اصول ایله بولسه ده بالالرنی اوقوتدی و اوقوتدردی، «اصول صوتیه» چیقدیغی ایله بالالر ایچون مونک فائده لی ایدیکنی تیز آگلادی و کهنه اصولده دوام قیلورغه یارمادیغنی آچیق بلدی و بو حالتی ده اهالی گه آگلایورغه طریشدی. لکن بر آدم، نی قدر سربست و حر فکری اولسه ده و نی قدر اجتهاد قیلسه ده اوز محیطندن چیقوب اش اشله وی آوردر. موگا علاوه: مادی و معنوی، خصوصاً اقتصادی جهندن ظاهری معنی بولمادی. یوقسه اوزی حتی مکتب کتابلری چقا باشلامازدن مقدم وقتلرده درس کتابلری یازوب شونلر ایله اوقوتدردی و تعلیم روشلرینی خلفه لرگه اوزی اوگره تدی. اوشبو اثرلری حتی بو کوننده سلامتدر.

افزون و اوصافی، مسلك و عاداتی. ابوبکر حضرت

اخلاق حمیده صاحبی اولوب غایت حر و سربست فکری ایدی. تعصبنی اصلا سوماز، ریا و مداهنه، تملق کبی شیلردن پاک بولوب هیچ وقت یالان سویله ماز، مرائی و ظاهر پرست آدملرینی سوماز و اوزینه تنبیه ایدوچیلرنک سوزلرینی قبول قیلور، بوش و قتلرینی مطالعه ایله کیچرر، دینی و فنی هم ادبی اثرلرینی مطالعه ایدر و همیشه ده کتاب آلور، غزته لرگه آبونه یازلوب هر بر واقعه و خبرلرینی تعقیب قیلوب بارر، نیندی گنه بر یا کا کتاب باصلوونی ایشته آدروب اوقور، موندی اشلر طوغروسنده پاره قزغاغاز ایدی. «دنیاده یاشامک ایچون رسمی بولغان حکومت لسانینی و ادبیاتینی بلمک لازم، روسیه مسلمانلری خصوصاً اماملری

باردی و قرائت علمینه ماهر بر شاگردینی ده اوزینه یولداس اینکان ایدی. مونگ یاخشیلنگدن، دعوی و نزاغنی هم ده واق اشلرنی

بجواب الشیخ المحترم الشیخ زین العابدین ابن علی

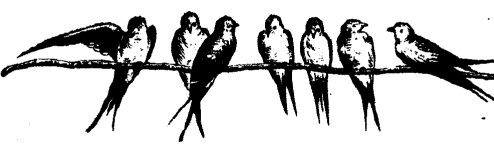
السید زین العابدین علیه السلام... **۱۹ ذیقعد** ده مبعثت منتقبات علی القرآن سعید... **۲۸** آذرغنیسه... **۲۹** آذرغنیسه... **۳۰** آذرغنیسه... **۳۱** آذرغنیسه... **۳۲** آذرغنیسه... **۳۳** آذرغنیسه... **۳۴** آذرغنیسه... **۳۵** آذرغنیسه... **۳۶** آذرغنیسه... **۳۷** آذرغنیسه... **۳۸** آذرغنیسه... **۳۹** آذرغنیسه... **۴۰** آذرغنیسه... **۴۱** آذرغنیسه... **۴۲** آذرغنیسه... **۴۳** آذرغنیسه... **۴۴** آذرغنیسه... **۴۵** آذرغنیسه... **۴۶** آذرغنیسه... **۴۷** آذرغنیسه... **۴۸** آذرغنیسه... **۴۹** آذرغنیسه... **۵۰** آذرغنیسه... **۵۱** آذرغنیسه... **۵۲** آذرغنیسه... **۵۳** آذرغنیسه... **۵۴** آذرغنیسه... **۵۵** آذرغنیسه... **۵۶** آذرغنیسه... **۵۷** آذرغنیسه... **۵۸** آذرغنیسه... **۵۹** آذرغنیسه... **۶۰** آذرغنیسه...

ایچون روس لسانینی بلمک الزم» دیر ایدی. یاشدن هیچ حاضرلگی بولمادیغنی حالده قارتایدیغدن صوگ اجتهاد قیلوب روسچہ اوکورغہ و یازارغہ، بر قدر غزته و رساله لر مطالعه ایدرلک اقتدار حاصل ایدی. اوزینک شاگردلرینی سوره، آنلرنی هر وقت حمایت قیلور، عوام و باشقلردن آنلرغہ تعرض ایدرماز، استهزا قیلدرماز، شاگردلرینک حقلرینی و عمرلرینک ده بهاسینی تقدیر قیلور، شوکا کوره درسلرندن تخلف ایتماز ایدی. اماملق وظیفه لرینده نقصانلق کیتورماز و هر وقت مناسب و عظلم سویلر، حاجت و قتده اهالینک تیوشسز غلیانلرینی اصول ایله باصدرر، موندی نرسه لرگه اولدن حاضرلک کوروب یوللرینی یابوب طورر ایدی. ۱۸۹۷ نجی یلده بولغان پریدیس واقعلرینده بتون اطراف قته ایله طولہ طوروب «شاه میرزا» نک موندن طنچ قالوی مونک گوزل تدبیری سایه سنده بولدی. کوب اوپلاز و آز سویلر اما مالایغنی نرسه لرنی هیچ سویله ماز ایدی. اوزینه تعریض ایتوچی و استهزالی معاملہ قیلوچیلر بولسه ییک قسقه، لکن ییک فائده لی جواب بیروب اسکات ایدر ایدی. عمرینی مطالعه ایله کیچر دیککی کبی مدرسه سینہ استعدادی و فهملی شاگردلر کیسه آنلر ایلده افاده استفادہ قیلور، مناظره و محاکمه لردہ بولتور ایدی. اعتقادی مسئله لر حقنده، متکلمون مسلکلرندن ناراضی بولوب عصر سعادتده اصحاب و تابعین دورنده عقیده لر ییک آحیق و یینگ بولوونی سویلر و اوزی هم شونلر مسلککنده ایدیکنی آکلاتور ایدی. (بو حال بلکه هر جانی تأثیری ایله پیدا بولمشدن). امام غزالی اثرلرینه محبتی زیاده بولغانلقدن شونلرنی مطالعه قیاوب آغان تأثیرلرگه کوره روح و نفسنی تزکیه قیاور ایچون بر شیخ تربیه سی لازم فکرنه کردی و آدم ایزلرگه کرشدی. مونک او شبو اش ایله مشغول وقتنדה تصادفی اوله رق «شاه میرزا» قریه سینہ بر ایشان کیلوب چیققان ایدی. صاحب ترجمه، اوزینک یاخشی کولکلی بولووی و: «بازچه یاخشی، بز یامان» دیب اعتقاد قیلوی سیندن مذکور ایشان حلقه سینہ کردی. فقط بولاشنده اصابت ایتہ المادیغنی صوگکندن معلوم و «لکلی جواد کبوة» مثلینہ مصداق بولدی. «انا لله و انا الیه راجعون». (بو اورنده «آثار» ده تفصیلات بار).

صاحب ترجمه نک قوه قلمیه سی گوزل بولوب تورکی و عربی تحریرگه اقتداری بار ایدی. اور نبورغ دوخاونوی صوبرانیه یینگ فرمانینه کوره ۱۸۹۱ نجی یلده «مکاریه» یارمینکه سینہ امام بولوب

سوغازدیکندن استفاده قیلوب شول وقتده «مکاریه» ده دائمی صورتده آخوند بولوب طوروجی ذات، مونک شاگردندن قرآن اوقونمق توگل حتی اوزینه ده یول پرمازگه و اماملق وظیفه سینہ یارمازگه باشلادی. مونک بو درجه ده مجبورلگینی کوردیکلرینده قازان اهالیسی غو بیر ناطور هم ده منتمی گه خبر ایتدیلر و شونک سیندن بر آرزغنه بولسه ده آخوندنگ تضییق قیلووندن صاقلارغہ موفق بولدیلر. (مونده قدر یازلغان شیلر صاحب ترجمه نک یاقین کشیسی ظرفدن یازلغان ایدی. بو کشیتک اسمی «آثار» ده مذکوردر. هم ده «آثار» ده ابو بکر حضرت تک عائله سی حقنده تفصیلات بار، حاجت آدملر مراجعت ایتاقلر. بز مونگ وفاتینہ اون یل طولو مناسبتی ایله اوزینک اقربا و انساینه، مخلص و شاگردلرینه یادکار ایتوب «آثار» دن او شبو قدر نرسه لر انتخاب ایتدک).

ر. ف.

مقاله :

شام خاطراتی

XVIII

شام ده مهجره لر

«شام» ده اونیش عائله که قریب اچکی روسیه دن هجرت ایتکان مسلمانلر بار. اوزلرینه «صالحیه» ظرفدن ییر بیرلگان . باریسی ده بر اورنده جینالشوب اوطورالر. بولر کیلوب ییتکان وقتلرده خیل قیونجیقلر کورگان بولسه لرده حاضر اوگره نوب آعالر. اوزلرینه مناسب خده تلرده طابلمان . اوتل ، تیلیغراف خانه ، چوین یولی اداره سی شیکلی ییرلرده خدمت ایتوچیلر بار. بالالرن حکومت مکتبلرینه بیرگانلر. آلاری دوقتور، ضابط ، آدوآکت ، پرافیسور بولورغه حاضرله نوب یاظار.

بزنک بو همشهریلریمز مونده کیلوب عرب - تورک حیاتی خاوسسی (хаосъ) اچینه کرو برلن اوزمزنک معیشت اصولن اونوقاغانلر. اویلرن روسیه ده گی شیکلی ایتوب صالحانلر، اچلرن روسیه ده گی شیکلی ایتوب حیوشدرغانلر. جهازلری آراسنده اوزمزنک اول اویلرن ایسکه توشروب طوراً طورغان نرسه لر کوب. ایشک آلارنده اوزمزنک اصولده سبرکیلی قارا مونچه ده بار. اوزمزنچه قاتوشه لر، اوزمزنک تل برلن سویله شه لر، اوزمزنک اصول برلن قوناقه بوروشه لر ایکان. بو کونگه قدرلی قدا قداغلیق یاصا اوچونده چیتکه مراجعت ایتهرکه لزوم کورلمگان. بولار بر جهتن کورشیلرینه ده تاثیر ایتکانلرکه. آلارنی سبرکیلی مونچه کیررکه اوگره تکانلر. حتی بولاردن کوروب کورشیلردن برسی اوزی ده سبرکیلی مونچه یاصاغان. آنک واقعه سی ده قزق قنه. بر کوتنی کورشیلرندن برسی بولارنک مونچه لرن قاراب چققانده قایتوب اوزی ده شوندی بر مونچه یاصاغان. تام بولغاچ باغوب کرگانلر. لکن طاشقه نی قدر صو صالحه لرده ئله وکه که جلی کیلمه گان. موگا بیک آبراب همشهریلرکه بارغانلر. مگرده آلا کرگان وقتده مونچه نک توتنگن یابارغه توشلیلگن بلمه گانلر ایکان. آیسینی ده اوگره نوب آلاچ راحتلا نوب چانوب کره باشلاغانلر.

شامده قاین آلاچی یوق. لکن همشهریلر آنک اوچون

قاین قدرلی گوزل بولماسه ده آندن مقدس بر آلاچ طابمانلر. شامنک ایکن بچراق بر قسمنده تیمرچی ، کومرچی آلاچقاری آراسنده ایسکی بیک یوان بر آلاچ بار. اول آلاچ حضرت علی طاباغندن اوسوب کیتکان ایش . اول بر وقتی دلدن به یله ب قویار ایچون شول اورنغه طاباغن قاداغان ایکان. صوگندن شول طاباق - آنی حضرت علی آلمی کیتکانمی یا که اول اشن بتروب ئه یله نوب چققانچی اوسوب قویغانمی ، آیسین بلمادم - آلاچ بولوب اوسکان. اول آلاچنک بو طاقلرینه آق کالینکورکه مددلر. صلواتلر یازوب آصقانلر. وقت اوتوی برلن آلاچنک توبنده حاصل بولغان بر قوشقه شول اطرافنک بچراغن طوترغانلر. الله تعالی یوزن حرمتله گان کشینک آلاچن شول درجه حرمتسز ایتو بیک کیلشوب بتاسه کیره ک. منه شول طاباقدن اوسکان مقدس آلاچ طبیعی اون اوچ عصر بویی اورچیگان و شامنک هر طرفینه طارالغان. بزنک همشهریلر آنی سبرکی ایچون فائده لی طابوب قوللاننه باشلاغانلر.

طالب، افندی خانه سنده بزده بر کون قوناق بولدق. سبرکیلی مونچه ، صماورلی چای، قوش تلی ، چوره ک... شیکلی اوزمزنک آشر و نرسه لر برلن سیلاندى . بو مملکت که کیلوب اوزاق قالغان کشینک صاغنا طورغان نرسه لری اچنده ایک آله تورغانی صماورلی چای برلن سبرکیلی مونچه در. بزنک سبرکیلی مونچه تورک اصولنده غی طور مزین ، وائته لی ، دوشلی ، دلاکلی حاملرغه نسبتا لاشی منزلنده بولسه ده اول اوزگنک کچکنه دن آشقان و اوز قومکنک معیشتنده مهم بر رول اویناغان نرسه بولغانلقدن سیگا بیک یاقین طویولا . آنک قاب قارا استینا وئله وکه لری ، کچکنه گنه تره زه لری . کره لی چغه لی ایدنه لری . واطق بیرک ایشکلری ، و تیشوک طوشوق صاوتلری و بیگره کده آنک اوزینه مخصوص بر ایسی سینک باشیکا کچکنه دن اورنلاشوب قالغان . آلا سینک حیاتکنک ایک تشویشسز ، آتا و آنک حمایه و تریه سنده اوتکان لذتلی دقیقه لری برلن باغلا نغان . طالب افندیلرنک مونچه سی ایشگندن باروب کرو برلن بورنیمه قابلانغان طانش ایس مینمده بالالق تخطر و تاثیراتی بولغاب چغاردی . اول وقتلردغی غمسز، ساده و طبیعی حیاتیتمه بر ئه یله نوب قارادم . بو کونگی

وقتلرنده غنه توگل قازنلری آچقان وقتلرده ده بر نیچه متالیکات کومه چ. پنیر شیکلی نرسه لر آوب کره لده جای اچهر. بر مرتبه بیروت ده بر عرب مینم کیچکی آش اورینه سوتله ب جای اچوب لوظورغانمی کوروب تعجب ایسکان ایدی. شامده غی بخاری ایسه عربلرنگ اوزلرن سوتسز چایی آش اورینه اچهر که اوگره تکان. بو چایچینگ بو قدر آبروی غه چغونه سبده آنک چایی یاخشی حاضرلاویدر. اول بر وقتده ده قایناماغان صودن یاصاب بیرمی. صماورلری الماشلاشوب قایناب طورالر. چایتی ده یا کورتوب طورا. عرب قهوه لرنده ایسه بر کشتی جای صورادیسه بر چاینینک توینه جای سالارده اوستینه صوق صو صالوب کومر که اوظورالر. وبر آز یلندیسه «چای» دیب کیتروب بیرلر. اگرده بو صارت. چایخان سن تمیززده ک بر اورنغه آچوب یبارسه تاغنده کوب فائده ایتد ایدی. آنک بو کونگی سوداسیته کده اوظز قرق تنکه که یسکان کونلری بولا ایش. لکن اول بولغان قدرلیسینه گنه قناعت ایتوب اوظورا، آرتق تله می ایکان.

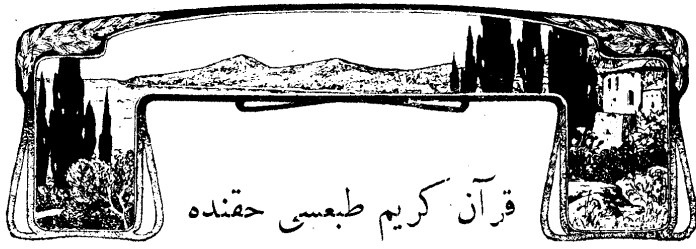
شامده کورگانلرمدن بو مرتبه یازارغه تله گنم شونده تمام بولدی. سوز آراسنده مناسبت چققانده بر آز نرسه لر نی تنقید ایتدم. جانم ندرینگان بر آز نقطه لده قلمیمه حریت بیردم. لکن مونی تورک و عربلر که دشمانلغمدن توگل بلکه دوستلغمدن اشددم. تورک اوغلی تورک بولغانلغمدن تورکلرنگ سؤ ادا لرلن وعظالتلرن مجبوراً تنقید ایتدم. مسلمانلرنگ ترقی وسعادتن بتون جانم و ته نم برلن آرزو ایتکانلگمدن آلا رنگ ترقیلرینه مانع دیب ظن ایتکانم بر آز عادتلرنی مجبوراً تقییح ایتدم. ملاحظه لرم ننگ توغریلغن دعوی ایتیم. اگرده فکرلرمنگ خطالغن کورسه توب توغریلرینه دلالت ایتوچیلر بولسه آلا رغه یاروگه ده حاضرمن. سوز آخرنده شام ننگ حالت عمومیه سی حقنده بر ایکی سوز ایتوب اوتوننی مناسب طاباهن:

بو شهرده غرب تأثیری، بر جهتن استثنا برلن، اول قدر کوچلی توگل. اشله په کیگان کشیلرده آز اوچریلر. بیروتده گی شیکلی زور کلیلر. آنده غی شیکلی مدنیت و معارف ناشری مؤسسسلر مونده یوق. بنا علیه اهالینک فکری ده اول قدر زهر- لنگان. تورکیه که محبتلری بیروتیلرغه قاراغانده آده. تورکجه بلوچیلرده کوب. بز آنده تورغان مدتده بره وگه تورکجه خطاب ایتوب ده «والله ماباعرف تورکی» دیگان جوانی بیک آز ایشتدک. هر یرده دیرلک واطوب یمروب بولسه ده تورکجه سویلیر. شامده، اوردو مرکز بولغانلقدن آنده تورک ضابط و عسکرلرینگ کوب بولوی ده تورک تاینک تعمیم ایتوینه بر آز یاردمچی بولغاندر.

حالیله کوز صالدم. اوزمنی بو صنعی حیاتده، آنک هیجانلی دیکزینک طوقونلری آراسنده آری ده بیروی ده طاشلانوب یاردن یر اقلامده بولغان کچکنه بر قایق اچنده کوردم. منه شول قایق سینی سلامت چیتکه آوب باروب چغار اچقمی؟ چغاقچ یرده یراق، طوقونلر کیتکان صایون آرتا وقتله نه بارالر. اول قایق بر طاشقه بهریلوب واطمامسمی؟ یا که طوقون آستنده قالوب توبکه باطوب کیتامسمی؟

مین کچکنه وقتتمده بر کتاب اوقوب چققان ایدم. کتاب بیتربورغده باصلغان و اسمی ده «معیشت» ایدی شیکلی (*). آنک بر یرنده بخت قوشی حقنده سوز بار. بر کشتی بخت قوشی ازلی، آنک قونماوندن زارالانا. بر وقتی ایکنمچی بر کشتی کیله ده «سیگا ایدی بخت قوشی قونغان» دی. حکایه ننگ بو اورینه یتکاج یندی بر صبرسزلق و شادلق برلن اوقوومده دوام ایتکانم بو کونگیده ایسمده؛ چونکه تیزره ک بخت قوشینگ نی نرسه وقایده ایکانن بلوب آوب ده آنی اوز باشیمه قوندررغه تلی ایدم. بالالق توگلمی ایدی! لکن آخرغه طابا کیشینگ بخت قوشی ایتوب قایناب اوظورغان صماورنی کورسه تووندن نی درجه مایوس بولغانلغمنی ده اونوته المیم. «اول صماور نیچک بخت قوشی بولسون صوگ ایدی. اول بیت... لرده ده بار» دیدم... لر اولمزده ایگ فقیر و محتاج آدم لر ایدی. طابا اقدینک پارلی مونجه سنده حضرت علی طایاغندن اوسکان یافراق برلن چانوب چغوب شاولاب طورغان زور صازی صماور یاینه اوظورغاچ مینده شول کشینگ فکرن تصدیق ایته یازوب قویدم.

اچکی روسیه مسلمانلری شایلیرنی سبرکیلی مونجه کررگه اوگره تکان بولسه بخارا مسلمانلرندن برسی ده آلا رنی جای اچارگه اوگره توب یاطا. بو بخارالی، بر جای خانه آچقان و کیسمه ک تهومه لگنده اوچ دورت صماور آوب قویغان. چایی بیک ظور استا کانرغه یاصاب بره. اچینه شیکرن ده کوب صالا. و شوکار باری بر متالیک (ایکی تیندن بیک آز آرتق) آلا. بو چایخانده باشقه لرنده غی شیکلی اویون فلان یوق. مونده خالق جای اچر اوچونگنه کره. شوشی جای خانه ده جای اچو اوچون شامنگ چیتلرندن تراموا یغه ایکی متالیک توله ب کیلوچیلر بار ایش. کروب اچوچیلر طبیعی توبه ن صنف اهالی. تمیز کیوملی لر بیک آز کورینه. اگرده جای خانه بر آز طازا طوتولسه ایدی یوغاری صنم لردن ده کیلوچیلر کوب بولور ایدی. الحاصل بو صارت، عربارنی جای اچهر که تمام اوگره تکان. آلا ر صوصاغان (*). آخوند بایازیدوفنگ «معیشت یا که دنیا» اسمی اثری بولسه کیره ک. شورا

۱

طبع هنرىنىڭ دىئاغە چىقوى ايله قرآن كرىنىڭ قايسى مملكتلردە و كىملىرى طرفىدىن باصولى، روسىيەدە ايلك اول باصلغان قرآن نىسخەلىرى، ياڭلىش باصلغان قرآن كورلە باشلاوى حقنده اورنبورغ صوبورانيەسى آرخیواستندە صاقلانا طورغان اشلىردن بىر خلاصە چىقاروب هم دە تورلى مجموعە و اثرلردن مەلومات جىوب بىر اثر ترتيب ايتكان ايدىك. مذکور اثر، «قرآن و طباعت» اسمى ايله ۱۹۰۰ نچى يلدە قازان شەرىندە برادران كرىوفلىر مطبعەسندە باصلدى. مشهور كىتابچىلردە بو كوندەدە اوشبو رسالە نك نىسخە لرى ساتولسە كىرەك.

هر حالده قازان شەرىندە باصلغان قرآن نىسخەلىرى حقندهغى رەسمى مەلوماتىڭ ۱۸۹۹ نچى يىل باشىنە قىدر بولغانى مذکور «قرآن و طباعت» رسالەسىنە قىسقىلەق ايله گىنە بولسەدە تام كروب بىتمىشدر. بىك ياش و قىتم ايدى، اويمىزگە كىلگان بىر قوناق ايله والدىمىز. حضرتلىرىنىڭ، كاظم بىك اسمىلى بىر آدم قرآنى بوزوب باصدىرغىد. شونى مسلمانىلر سىزگاندىن صوڭ كىرو جىوب آغانلىقلىرىنى سويلەشوب اوطورغانلىرى خاطرمدەدر، اوشبو سوزنى صوڭگىندەدە كروب مرتبەلر ايشتىم. لىكن اورنبورغ دوخاونوى صوبورانيەسى آرخیواستندە موگا دائىر بىر نرسەدە كورە آمادم: «صوبورانيە آرخیواستندە مەن كورمىگان كاغد قالمادى» دىب دعوى قىلورغە جىسارتىم تىماز ايسەدە قرآن طبعى حقندهغى كاغدىلارنىڭ كورلمى قالغانى شايد بولماغاندىر. اڭرەدە كاظم بىك حقنده اورنبورغ صوبورانيەسىنە شوندى بىر خىبر كىلگان بولسە ايدى، قرآن اشلىرى حقنده بولغان صوبورانيە ژورناللىرىنىڭ هىچ يوغىندە بىررسىنە «اسپرافتە» روشندە بولسەدە كىرگان بولور ايدى. حالبوكة بو خصوصەدەغى ژورناللردە آندى نرسە بىزگە اوچرامادى.

اوشبوگا كورە كاظم بىك مادەسى دوخاونوى صوبورانيەغە رەسمى صورتندە يتشمىگانلىكى لازم بولور. اما خصوصى فىكرىمىزگە كورە كاظم بىك حقنده بولغان بو اسنادلر اصلسىددر. كاظم بىك، هر نە قىدر اسلام دىنىدىن ارتداد قىلغان و طالع حكىمى ايله فلاكت گە اوچراغان بولسەدە قرآن بىرلە اوينارلىق درجەدە آڭسىز و فىكرسىز

اهالى عمومىتە اول قىدر آلداتوغە مىال توڭل. مەاملەلەرنەدە مەمكىن قىدرلى توغرى بولورغە طرشەلر. استانبول، ازمىر، بىروت (مىنىم كورگان شەرىلم شولارغە) شەرىلەندە سىنىڭ عجمى ايكال. نىڭنى بلوب آلەلر حاضر آلداتەلر. آشخانەگە كرسەك، بىر نرسە صاتوب آلەك سىندىن ايكى اوچ مەلن آلالر. مەن استانبولدە بىر كىتابچى نىڭ ظامىندىن آندەغى بىر آبروئىلى هم شەرىدىن شىفاهى رىكەمىندەتسىيە آلوب بارغاچ قە قوتولغان ايدىم. شامدە ايسە آندى نرسە يوق. يا كە بىز هىچ توغرى كىلمەدك. سىندىن آرتق صوراب كىڭنى بىارمىلر. باشقىلەرغە نى بەاغە صاتسەلر سىڭادە شولوى. تىك بىر كىتابچى غە غىبىرىنىسكى نىشىرى بولغان قىرق تىنلىك كىچىكە قولىدەغى قرآندى بىر تىكە صوراب قارادى.

صرافلردىن باشقىلەرى آڭقەنى دە بىك توغرى ايتوب نىخاسەلەرىنە (۲۵ تىن) قىدر قايتاروب بىرەلر. بىزنىڭ مەترىم شىخىمىزنىڭ شام مەشىتن اصحاب مەشىتى شىكلىلى طابوى اىتمال اوشبو جەتلەردىر. لىكن بو اصحاب مەشىتىنە گىنە منحصەر بىر نرسە توڭل، بىلكە سودا و مەاملە نىڭ ايتىكەسى (этика) و بىر كىشىنىڭ آبروئىن و باشقىلەر قاشندەغى موقەن مەخافىزە ايتونىڭ بىردىن بىر يوللرىددر. بو مەنا بىرلن اصحاب مەشىتىنىڭ ايكى قوتلى اورنى شام، مەكە، مەدىنە توڭل بىلكە پارس، لوندون نىورقىدر. اموىيە جامەنىڭ آچىق يەندەگى طاش اوستندە قوياشقى قىزىق و كىچىكە جانوارلر بىرلن قانغە باطوب صوغشوب اوطوروجى «اصحاب صفە» استىنا ايتولسە بىز شامدە اصحاب مەشىتن ايسكە توشىرلىك بىر نرسەدە كورمەدك. اىتمال كە اصحاب مەشىتىدىن بىزنىڭ خىبرىمىز يوقددر. هر حالده بىچراقلىق، عىطالت عىصر سەادت خصوصىياتلردىن بولماسەلر كىرەك.

شامدە اوتلر غايت ارزان. بىزنىڭ توشكان اوتل حجى و قىتى بولماغانلىقىدىن خىلى تەمىز ايدى. اوطەلىرى ايلەكتىرىق بىرلن ياقىتورتولا. اورطەسندە چىچەكلر بىرلن قابالانغان بىر حوض بار. چىتەككە قوشلر صايراب طورالر. حوضنىڭ ئەيەلە نەسىنە كەنەفىلر تىزلىگان. بىر چىتىدە شىرق اىسولندە توشەلىگان گوزل بىر صالونى دە بار. مەنە شوشى اوتل نىڭ بەھاسى صوڭكەسىنە بىر تىن ايدى. قىرق تىن و آرتاق اوتلر طبعى، بەھالىرى نىسبەتدە ياخشى بولالر. آشاو اوچو ارزان. خصوصاً قاقق، سوت، ماى شىكلىلى نرسەلر اوچسىز. (بەدى) صاقارى

عبرتىلى سوزلر.

نادانلر و فىكرسىزلىرىڭ آراسندە دوستلق بولو عىجب توڭل بىلكە آڭلى آدملىر و حقىقى عالملر آراسندە دشمنلىق بولو عىجددر.

روسیه مسلمانلری آراسنده مطلوب روشده ادا قیلنوب ییته آلمادی . اورنورغ دوخاونوی صوبرانیه سی طرفدن تعیین ایتولگان مصحح قراروی ایله قازان شهرنده قرآن طبع قیلنه باشلاوینه ایلی یلدن آرتق وقت اوتوب کیتکان بولسه ده یا گلشسز باصلغان قرآن نسخه لری آز بولسه کیره ک . هیچ بولماغانده بعض بر نقطه و اعراب لر خطا قوبولا و بعض وقتلرده بتون کله لر توشوب قالغان بولادر . عموما «خطا - صواب» جدولی قوبلماغان نسخه لر بولسه ده ییک آز بولور .

اوفاده و قتمزده بر قرآن نسخه سنده خطا صواب جدولینه کریمگان بر حرکت خطاسینی برهان حضرت گه کورستان ایدم . برهان حضرت : «های ! بو اش یارامی !» دیب شول نسخه نی باشند آخرینه قدر قاراب چیقدی و مین کورساتکاندن باشقه دخیده اونبر - اون ایکی یا گلش تابدی . خطا صواب جدولینه کریمگان بو یا گلش لر نی اوزینه باشقه بر خطا صواب جدولی یاصاب قرآن نسخه سینگ آخرینه یازدی (بو نسخه ، صوبرانیه ننگ کتاب اشکافنده بو کونده ده صاقلانوب طورسه کیره ک) .

مصحح ایله اوچراشدیغمزده برهان حضرت ، اوشبو قرآنی مصحح غه کورساتوب : «ایندی قرآن ایچنده خطا کیتکان ایکان هیچ بولماسه شول خطا لر نی خطا صواب جدولینه قالدردمی . کورتورگه کیره ک ، هر کیم اوز نسخه سینی قلم ایله توزاتور ایدی» دیدی . مصحح ده بوگا جواب یوزندن : «ایندی موندی اعراب و نقطه یا گلش لر نندن صاقلانوب بتو ممکن توگل ، نی قدر اجتهاد ایتسه کده بعض بر یا گلش لر قالدرد ، یا گلش لر ننگ بعضی لر ی بزدن توگل بلکه مطبعه دن بولادر ، خلق لر ننگ رغبتسزله نولرینه سبب بولماسون ایچون ناشر لر ، خطا صواب جدولینی قسقه راق و آزارق کورساتو ایله تکلیف ایتلر ، بعض خطا لر ننگ خطا صواب جدولینه کره می قالونک سبی شولدر» دیدی .

مصحح ننگ اولگی عذری . نی قدر اورنلی بولسه صوگنی عذری شول قدر اورنسز ایدی . مطبعه خطاسندن صاقلانوب ، مطبعه گه باروب کیلوب یوروجی مصحح لر ایچون ییک آور اشدر ، مونگ ایچون ، باصلغان وقتده ماشینه یاننده صاقلاب طوررغه ، آزغنه بر نرسه سیزلسه حرف و حرکت لر ننگ قوزغالوب قوزغالولورنی شول ساعت ایله قاراب بلورگه تیوشلی .

کتبخانه مزده «اوکسفورد» ده باصلغان عریجه تورات و انجیل بار . ۱۷۸۰ ییتدن عبارت بولغان (اگرده یول اعتباری ایله قیاس ایتولسه قرآن قدر بیش مرتبه دن آرتق بولادر) شوشی نسخه گه خطا صواب جدولی قوبلماغان ، قاراغان وقتده ده نقطه و اعراب خطا لر ی کوزگه اوچرامی . اگرده واقعه ده شولای

آدم توگل . کاظم ییک ، علم عاشق لری ، ادبیات مجلرینک بری بولوب توتار علی ایشان ، مچکاره ننگ عبدالله اچیرطوشی ، مرجانی ، حسین فیضخانی کبی الوغ آدم لر مز ایله مناسبتی بولغانغی بزگه معلومدر . حتی علی ایشان حضرت لری بر بلاغه اوچرا دیغنده کاظم ییک اجتهادی سبیلی خلاص بولوی حقنده روایت بار . مسلمان بولماغان آدم لر دن هیچ برینی «آثار» غه درج ایتما دیکم حالدده محض شوشندی علم اهل لرینه بولغان خدمت لرینه ، شاگرد لر مزگه درس کتابی باصدروب پیروینه آز بولسه ده مکافات و قدر دانلق بولسون دیب کاظم ییک ترجمه سینی «آثار» ده درج ایتدم .

بتون مسئله . ۱۸۵۷ نیچی یلده یوسف غوتوالد هم ده الیاس بزه زین (قرآن و طباعت . ص ۲۰) سینزور لقری ایله باصلغان قرآن نسخه لر نندن عبارت بولوب شوشی اش ، ظن و تخمین ایله کاظم ییک که اسناد ایتولگان بولسه کیره ک . بو طوغر وده غی ظنمز اوشبودر .

قرآن کریم نی باصدروچیلر کیره ک مسلمان و کیره ک جیت دینلر گه منسوب آدم لر بولسونلر قسقی صورتده تحریف کیلوب ، بوزوب باصدرونی کوگلمز مستبعد کوره در . مسلمان دنیاسی حتی مطبعه ننگ اسمینی ایشتمگان عصرلرده و بو کون گه نسبت ایله تعصب ننگ ییک کوچلی زماننده آوروپاده قرآن باصدی ، اگرده تحریف کیلوب باصدون بر غره کورلو امید ایتولسه آنی شول وقتلرده احتمال تجربه کیلوب قاراغان بولورلر ایدی . ایندی بتون دنیا بر مجلس حکمینه کروب ده ، هر یرده قرآن کریم باصلوب تارالوب طورغان بر وقتده بر پوچماقده قرآن بوزوب باصدروده نیندی حکمت بولور؟ هر بر مطبعه صاحبی اوزینک اشی گوزل بولونینی اخص آمال ایتوب طوتقان بر وقتده و هر بر سوداگر خلق محبتینی جلب قیلونی بختیارلق صاناب طورغان بر زمانده شوشندی اش اشله مک ، مونلر حقنده اوز اوزلرینه جنایت ایتمک دیمکدر . مونگ کبی اش اشله ونی اسلام دشمنلری اوزلری ایچون موفقیتلی و نتیجه سی فائده لی بر حرکت دیب بولماسه لر کیره ک . مگرده یینگل عقلی و اشلر ننگ ظاهر لرینه قاراب غنه حکم ایتوچیلر ، عمل لرینک نتیجه لر نندن فائده بولوب بولماوینه ذهن یورتورلک کمالا تندن محروم بولوچیلر ، شوندی بر اش اشلر گه جسارت ایتسه لر عجب توگل .

قرآن کریم ننگ هیچ خطاسز باصلوبی لازم ایکانلگینی سویله ب طوررغه حاجت یوق . مونی هر بر مسلمان آگلی و اوز عقلی ایله گنه بولسه ده بلدر . لکن اوشبو وظیفه ، بو کون گه قدر بزنگ

ملاقلدن کوکل صوونو و آنک سبیلری

۲۲

«الدنيا حيفة و طالبها كلب. الدنيا خسيس، خسيس» ديه وعظ و نصيحت قیلوچی، کون بویینجه هیچ بر اشسز اوراملرده غیبت و سفسطه ساتوچی، بیش اون تین گه دین، شریعت و ملتینی یوز توبه ن یباروچی، اوزون صاقلالی، قرغان یوقه میوقلی، مسکین قیافتلی، بار نرسه نی تقدیردن کوروچی، قش بویینجه بار اشی له شه نکه چانالرده اویدن اویگه، لشر، لشر چی توقاچ، پشمه گان قاز آشاب یوروچی اماملر کوز آدیعه کیله ده موندی اماملر نك نه دینی و نه اخلاقی، نه اجتماعی و نه ده اقتصادی جهتدن بیش پارذلق فائده لری یوق، بلکه آغه بارا الماوغه، چنلار اراق سویله گانده، اسلاملر نك و اسلامیتنك آوروپادن قوولویونه شوشی جمعی اماملر صنی سبب بولدی دیب فکریلم. بو جهتدن قاراغانده، «شورا» نك ۲، ۳، ۴ نچی سؤاللر نده غی: فکری اماملر بالالرینی مدرسه بوچماقلر نده تربیه قیلمایینجه. نیچون ریالنی، گیمنازیالر گه بیرهلر؟ و نیچون فکری ضیالی آدملر امام بولمیلر؟ دیگان سؤاللرینه آیروم جوابلر یازارغه حاجت قالماسه کیرهك. زیرا نیندی ضیالی و نیندی فکری آدملر- عزیز بالالرینی، سنوی ۳۶۵ کون معاشدن عبارت بولغان اماملقغه بیررگه امکان تابسونلر؟! بو اش بولاچاق ده، قایتاچاق ده توگل ایندی. هیچ شبهه سز شوندی قیافت و شوندی طورمش، آچیق فکریلر نی اماملق پوستندن قاجارغه مجبور ایته.

ایکنتچیدن: محترم «شورا» مجله سینی صالحون قان برله مطالعه ایده رك، اسلام تاریخینك اچکی طرفینه ره ق بارغاچ شول فکرکه کیله سک: جمال الدین افغانی، محمد عبده، احمد مدحتلر، توغروسی جمله پیغمبرلر، بارده اماملر ایدی توگلمی؟ هیچ شبهه سز، بیوک اماملر بیوک مصلحلر ایدی. اویله ایسه، بو نقطه نظر دن، «شورا» نك ۴ نچی سؤالینه، اماملق دنیا و آخرت ایچون خیرلی بر اورن، دیب جواب بیررگه ممکن بولور. الحاصل، اماملق اصل وضعسنده نه قدر بیوک بر مقام ایسه ده، کیت کیده مرور

خطاسز باصلغان بولسه. بو اش انسان طاقتندن طش طر شلق سببندن بولور. برگنه مصحح توگل بلکه بر قاچ مصحح اوزلری ماشینه یانده طوروب باصدرغان بولولری ایله حکم ایتمک لازم کیلور.

۱۹۰۵ نچی یاده محمدعلیم افندی مقصودوف خراجاتی ایله پیتربورغ شهرنده الیاس میرزا بوراغانسکی مطبعه سنده باصلغان بر قرآن بار. مونك آخرینه خطا صواب جدولی سز لغان بولسه ده یاگلش سوزلر کورسه نلمگان. شاید یاگلش کورسه تلماوای آلوچیلر نك رغبتلری سوغاسون ایچون توگل بلکه یاگلش قالمغانانی ایچوندر. بو وقتلرده پیتربورغده صوبرایه طرفندن تعیین ایتولگان مصحح یوق ایدی. مذکور نسخه ده مصحح امضاسی ده یوق. احتمال مونی موسی افندی تصحیح ایتکندر. تصحیح خصوصنده آنک عادتدن طش اقتداری بار، شول جهتدن خطا قالمغان بولسه ده ممکن. مگرده «هیچ کیم خاطرلی آلمی طورغان نرسه نی خاطر لادیکم حالده هیچ کیم اونوقی طورغان نرسه نی اونوتدم، اوچ کونده قرآن یادلام، طوتامدن آرتقان صاقلمنی کیسه م دی طورغاچ اونوتوب صاقلمنی توبدن کیسوب قویغانن» دیگان آدم قیلمندن بو نسخه ده سوره اسمی بولغان «النور» سوزی اورنینه «المائدة» یازلغان. لکن بو یاگلش. قرآن باصلوونده بولغان یاگلش جمله سندن توگلدر.

هر حالده صاتوب آلوچیلر، خطا صواب جدولینی کوروب ده یاگلشی کوب ایگان دیب بلولری سبیلی رغبتلری سونماسون ایچون گنه، بلنگان یاگلش لرنی شول حاللرنجه قالدرو یاراماسه کیرهك. قام ایله توزه تو مشقتلی و کوب مصرفه حاجتلی کورلسه اول تقدیرده هیچ بولماسه خطا صواب جدولینه یازارغه تیوشلی. بو وقتده هر کیم اوز قولنده بولغان نسخه نی اوزی توزه تور.

ر. ف.

سُور:

سرنی آیت...

کوردم: اوطلی کوزلر گده، جانکهیم، جانک بی...
بز طاشدق: اول میگا باش ئیدی هم «جانم!» دیدی...
طاغا ایندی، سین ده اقرار ایت، میگا تیک برنی آیت.
آیت: «سویهم!» دب، بریاشه ب طاشسون قلک، شول سرنی آیت...
«م».

زمان ایله می، یا که دانوصچیلر قولنده قالدیغندمی؟ فکری و ضیالیر آندن قاچالار و قاچاچاقلر.

بز، باشقه مسئله لرمن کبی، بو مسئله نی ده اصلاح ایتیک دیسهك، فکرمچه. مکتب و مدرسه لر مژدن دنیا و آخرت سعادتسز قیله تورغان نرسه لر نی چغاروب تاشلاب، آلاز اورنینه حقیقت هم ده طورهش قاعده لر نده رول اوینی تورغان فنونلر نی کرتورگه تیوشلیلرمز. مونه بزگه شونده غنه نجات، یوقسه دنیا یوزینی بوشاناچاغمز کون کبک بر حقیقتدر.

میں современный بوزولغان اماملر نی معاش بیروب یا که باشقه بر وجه دن گنه اصلاح ممکن بولور دیب اویلی آلیم. اصلاح، مکتب ایله الفبایدن باشلانورغه تیوشلی. اماملر ایله قاتشو، میگا شولای یازارغه قوشا، مین یازام.

مینزله شهرنده امام اسماعیل عثمان.

۲۳

محترم «شورا» نك ۳ نجی سؤالینه گنه جواب یازام. باشقه ماده لر نك جوابلر نی باشقه لر یازارلر انشاءالله.

۳ نجی ماده: «فکرلری آچیق ملالر نیچون ملالقه رغبت ایتمیلر و بالالر نی نیچون ملالقه حاضرله میلر، باشقه خدمتلر ایچون حاضرلیر؟» دیمکدن عبارت ایدی. بوکا باشلیچه سبب: نیندر «خلق» (ماللر تعییرنچه عوام) ملالرغه ییک توبان قاری. ایسکیدن بزم خلق آراسنده تحقیرانه ییک کوب مقاللر بار. مثلا: ملانی بر آلماچاق دیب قاریلر. بر مقال بار: «ملا صوغه باتقان وقتنده چغارر ایچون: بیر قولگنی دیسهك-بانه باتا قولن بیرمی، بلکه بر نرسه صوزوب ده: آل مونی دیرگه کیرهك ایکان. صارانلقده مثال ایتوب ده ملانی یورته کیلگانلر. «ملانك آشن، جلاتنك آیغن کورمازسك» دیلر. بونلر اولده خلق طرفندنغه سویله نگان وقتنده ییک التفات ایتلمیلر ایدی. شاگرد بولسون، ملا بولسون عوامنك اوزلرن استخفاف ایدوب آنلرغه «موژیک» دیب التفات ایتمی، آنلرغه برده خیرنی اراده ایتمی، بلکه شرگه شر ایله انتقام ایتلر ایدی. بو عصرده دیوقراتلق فرقه سی بولغان یاتلرمز چغوب خلقنی منتی ییک مقدس کوروب، شولوق خلق ایله برابر ملالرغه هجوم ایتوب ملالرنك کلرن کوککه اوچردیلر. ملی مطبوعات آنلرغه ییک توبان قاراتی، هر صحیفه سنده بر ملا هجو ایتلمی قالمادی. هجوی ژورناللرده آنلرنك رسمی ایله طولدی. دیواری کالیندارلر هم، هر کون بولماسده کون آراش آنلردن کولدی. ملی رومانلرمز، تیاترلرمز آنلرنی تنقید ایله طولدی. ابتدائی مکتبلر مزده یاش معلم افندیلر صییلرغه آنلرنك هر وقت

قصورلر ندن درس بیردیلر. ملا بالاسی بولماغان صییلر مزنك آتا و آنلری ده طبیعی یشکدن باشلاب مکتبکه قدر آنلردن نفرت ایتدردیلر. یغلاغان وقتده یواتو ایچون قورقتوب: «ملا کیله، حقیرما، آشار اوزگنی!» دیه سویله دیلر. حتی بعض اوللرده آنلری «معلم» نی ملا دیه سویله دکدن بو تربیه نك معلم افندیلر ده ضرری بولووی کورلدی. بالا، اول معلمنی ده جن مری تانومی، بلکه دشمنان دیب به. بو تربیه لری، زور بولوب عالی مدرسه لرگه کیلگاده یتمی. شونك ایچون تاتار معلمی بولغان عالی مکتبلر ده باش باشداقلق دوام ایته. بو مشاهد بر نرسه. بالالر ملالقدن تمام نفرت ایتدکدن صوگ آچیق فکری امام افندیلر ده چار نچار بالا اوز ایدیالی (غایه خیالی) ایله ملالقه اخلاص ایله اوقوماغاچ کوچله ب اوقوتوب. نیگنه فائده ایتهر، اوزی استه گاج باشقه نرسه لرگه حاضرلنسه، جناب حق توفیق بیرسه ملتینه فائده ایتهر ئلی، دیلر. ملالقه کوچله نوب اوقتلغانلردن نه اوزینه ونه ملتینه فائده ایتمه گانلرده ییک کوب اوچری. شونك ایچون اوزی محبت ایتکان مکتبکه ویررگه مجبوریت بولادر. بزم تاتارده خلق، ملانك فرشته کبی معصوم بولووینی استی، ملا بولساك چندن یا که ریادن معصوم کبی کورنورگه تیوش. چندن بولای کورنو هر کم ایچون، ریادن ایسه وجدانی، ناموسلی کسه ایچون ییک آغر بولا. بو زمانده طلبه افندیك کوبسی نمازغه مساهله لی بولالر. دخان اچلر، ساچلی بولونی. اشله په وکارتوز کبی نرسه لر کیونی سویله لر. اما خلق، ملالقدن بتولنه ی مونك خلافن کوته. ئلگی مسکین. وجدانی طابه: «مین بو کویگه خلغمه یاری آلمام، ریالانوب یورسه م وجداغه خلاف بولا» دیه ممکن بولسه مسجددن یا که تاتار محله سندن اوزاق یرده، طاماقه می یا که ملتکمی خدمت ایتسه کیله. بزم تاتار خلقی مایول کبی تمیلدنی ییک سویه، اوزینه خاص بر خلق بر طبیعت صاقلی بلمی. بو اش علم حاصل ایتو ایچون یاخشی، هر کمنك اچینه کره، اوزی کبی بولا. اما بر جهتن ضرری ده بار. مثلا: بزم طلبه افندیلر، عربستانده بولسه لر کیوم و اخلاقده عربلردن آیروب آلمازلق بولالر. بیگرهك ده خسیس اخلاقده عربلرگه اوخشیلر. بخارزاده بولسه لر بخاریدن آیرمالری بولمی. مصرده بولسه لر مصرلیدن، استانبولده بولسه لر استانبوللیدن آیروملری بولمی. ایندی روسیه ده بولغاچ روسلرغه تقلید ایتلر. خلغمز ایسه اولده بخارا تربیه سنده بولغاندنمی یا که داغستان تربیه سندنمی کیلگان کیوملر نی و اخلاقلر نی اوزگارتاونی عادت ایتوب آغانلر. مثلا: بر بخاری عربستانده ایلیلی سنه طورسه ده کیومی و اخلاقی ایله بتولنه ی بخاری بولادر. عربچه سویله سه ده شیوه سندن عرب نوگلگی بلنوب طور. اما ایکی سنه

طبیعی آنده نسبت ایتلمی حال یوق؛ «اویاسنده نی بولسه اوچقاتنده شول بولور» دیگان کبی قاریلر. بو سوزلر باشقه لرنگ صوونووی حقنده ایدی. ایندی اوزمنگ صوونوومه سبیلردن بعضسینی گنه یازوب کیتیم:

مدینه منوره مدرسلری خصوصاً شیخ فالج هر وقت حرم اماملرن تنقید ایتلر و آنلردن کوله لر ایدی. اورنورغده بولغانده رضاء الدین حضرتلردن قریه گه امام بولو حقنده سوز مناسبتی ایله اوشبو سوزنی ایشتم: «قریه ده معیشتنی ییک سویه م، امام حلمده طورر ایدم، اما بالالر تریه سی ایچون مشکل، بالالر ریا مسلکی ایله تریه له نورگه لازم بولا».

بر وقت مسکاوده معتبر بر یاش سودا گرنگ اوینده فاضل محترم موسی افندی بیگیف ایله تصادف ایتدم. یهودلرنگ سودا حقنده آله و ییک اجتهادلی بولولردن سوز چغوب، آنلرنگ روحانیلرینک ایمان تعلیملرینه قایتارلقدن صوگ، خانه صاحبی موسی افدیگه خطاباً: «بزنی سز ملالر و علملرمز خراب ایتدگر!» دبه ییک متأسفانه بر سوز ایتدی. شول وقت موسی افندی: «نیگه میگا بویله دیسز؟ مین اوزمنی علمادن سانادیغم یوق، منبر صاحبی ده توگلمن همده خلق مینی ملا دیماسونلر ایچون مین ملاللق قیافتنده یورمیم، نیگه بو قدر بیوک عیبنی میگا آتاسز؟» دیدی.

مونه بو اشار اماملق اورنی ییک بیوک مسؤلیتی اورن بولدیغندن، آچیق فکری کسه لرنگ موندن صاقلانورغده مجبور بولولرینی کورساته در. واقعا اوزگنی اصلاح ایتازدن مقدم و اوزگ قیله آلمی تورغان نرسه لرنی باشقه لرغه تکلیف ایتو قر آنده هم مذموم بولغان صفتدن توگلمی؟ دنیا هم آخرتنگ بیوک مسؤلیتی، عقلی بولغان آدم بر چاره بولسه اوستینه آماز. اما بو اورنلر، افکار عامه طرفندن شول کسه گه ترملوب قالغان بولسه اول وقت اوزلرینی اختیارسز فدا ایتلرلر ایدی. لکن اول اشنگ بولغانی یوق. شونگ ایچون باشقه بر خدمتنگ چاره سن بولورغده اجتهاد ایتلر. بو اش، عقلنگ بر آز اوسووندن بولسه کیره ک. ملالقتک وظیفه سی ده محدود توگل. مونی تورلیچه کوررگه

ممکن. مثلاً: خلق، ملانی بیش وقتنده امام بولسون، اوزی آکلاماغان لغت ایله خطبه اوقوسون، وعظ سویله سون، قاتی ایتوب هیچ کمنگ کولکینی رنجتاسون، کونیه ۱۲ یرگه آشقه دعوت اولنسه بارسون، ئولککه محضر حالنده یس اوقوسون. دور قیلوب آزمی کوعی فدیهم گور صدقه سی آسون، نکاح اوقوسون، بالاغه اسم قویوب دفترگه یازسون، طلاق نکاح کیلرده عقد، فسخ ایتسون؛ رمضانده ییک آز عمللر ایله گنه جنتکه کرونوی سویله سون. خصوصاً محله بابی بولسه آنی مدح ایتسون

طورغان بر تاتار شاگردینک کیومی و عربجه سویله وی ایله کوب وقتده عربدن آیرلمی. شونک ایله برابر بزم خلق کمنی اهل فضل دبه تانوسه شونک تقایدن قیله. بزم طلبه افندیلر آچیق فکریلر، بو کون روسلرنگ اهل علم بولدیغنی بلوب آلدیلرده آنلرغه تقلید ایتدیلر. اما عواممز، بخارالیلر اهل فضل اعتقادنده لر و آنلره تقلید ایتلر. شونلقدن بزم آچیق فکریلر ایله خلق آراسنده منافرت بار. مونه ایندی آچیق فکریلری بخارا تقلیدنده بولغان خلقی امام قویاسیلری کیلمی. آچیق فکری بولغان ذات بخارا تقلیدی ایله امام بولاسی کیلمی. آچیق فکری افندی ننگ اوزینگ بالاسینه: «اوغلم! سین دین علمی اوقوده امام بولورسون» دیگان سوزی: «سین بخارا تقلیدنده بولورسون» دیووی کبی ایشته ده بالا آنی قبول ایتمی. صوگندن بالضرور بوش قالماسون ایچون باشقه مکتبکه ویره. البته آچیق فکری افندیلر امام بولماسلر و آنلر بالالرینی اماملقه تریه ایتاسلر (آچیق فکریلنگ بالاسی ده آچیق فکری بولووی غالبه ک بولا) بو اورنغه لیاقتسز کسه لر کررلر. بوندن عمومی ضررمی، خصوصی ضررمی دیگان سؤالگه اوشبو جواب چغا: لیاقتسز کسه امام بولووی نفاق ایله بولا و اول اوزن جاهل خلقغه ریا بلن دینلی کورساته، مرائی و منافق بولا. دین اسمندن هر حقیقتنی انکار قیله، خلق آراسنده اختلاف ساچه، اختلاف ایسه قوه عمومی نی بتره، ضرری ده البته عام بولا. بو اماملق اورنی منفور بولووی اوزی ده شول لیاقتسز کسه لر اول اورنی غضب ایتدکلردن خصوصاً تورکیاده، مصر و حجازلرده اماملق اورنی آتادن بالاغه میراث بولوب کیندکلدن، لیاقتلی اماملرغه ییک آز تصادف اولنه. لکن اول یرلرده مسجدنگ اداره سی آنلر قولنده توگل. هر مسجدنگ واعظلری مدرسلری باشقه بولغاندن خلق آنلرغه بیوک دیبده قارامی، آنلردن بر نرسه ده کوتعی، آنلر سوزی ایله عملده قیلمی، یالکز محرابده غاز قیلدرر ایچون موظف بر کسه دیب گنه قاری. آنده اماملق تفاخر قیلنه چق بر مرتبه ده توگل. جامع ازهر اماملری یایسه فاتح اماملری یاکه حرم اماملری دبه سوزلر یورتلمی، بلکه مدرسلر عنوانی ایله بولغان آدملر آله. اما بزده بویله توگل. بزده قازان کبی اورنلرنگ اماملری نادان بولسلرده رول اوینیلر. شونگ ایچون بزده بو امامت مسئله سنه اعتنا تیوش. یاشلرنگ و آچیق فکری آدملرنگ بو کونلرده ملالقدن نضرت ایتولرینه بعض مطبوعات باشنده ملالر طوروبده فکریلری ییک توبان بولووی و جیولشوب یازغان نرسه لرینک ده ییک کولنج بولولری ده نچار تأثیر ایتدی. شرف و وقارلرینی صاقلی بلما دیلر. دوخانوی صوبرانیاننگ ده اشلکسز بولووی ملالرنگ درجه سینی توشردی. ملا بولغاچ

۶) اول اورتنی اوزمزا اصلاح قیلمی طورسه ق طبیعی، ملارنگ درجه لری توشه، اولوقت خلق ایله ملا آراسی آیرلور. امام ایوب حسام الدین عین الدین. (قاتای).

۲۵

نادانغمتر سبیلی فکرلرمز کالات گه یته آلمادینغدن هر حرکتمزده یول باشچی بولورلق کشیلرمزنگ آرمزده بولووی البته لازمدر. محله خلقینگ یول باشچیس، شول محله نك امامی بولدیغدن، نیندی گنه ققطه دن قاراغانده ده ایک محترم کشیلری اماملر و ایک مقدس خدمت ده اماملق خدمتی بولورغه تیوش. شونک ایچونده نیندی گنه محله گه بولسون، امام بولوچی کشیلرمز اوز اوستلرینه یوکلنه چک شول یوک وظیفه نی اوتی آلورلق یعنی هر خصوصده محله خلقینه یول باشچی بولا آلورلق کیگ معلوماتلی کشیلردن بولورغه تیوش. چونکه آلارنگ لیاقیتسزلیگی سبیلی کیسه تورغان ضرر خصوصی توگل بلکه عموما ملت ایچون بولاچقدر. آلیگه قدر بزده گی ملاللق درجه سی مدرسه پوچاغنده عمر اوتکارگان هر کسگه بیرلورلک قدر آرزان بولدیغدن یوک درجه لی آچیق فکرلیرمز قاشنده اهمیتسز قالمش ایدی. بتون شاگردلرمزنگ کوز تگوب تورغان نرسه لری شول اماملقدن باشقه بر نرسه بولماغانغه کوره خلقمیز قاشنده اماملرنگ بازارلی یوغالمش ایدی. حتی بیک کویمز: «أت ایله ملانی صاتوب آلمیلر» دیب سویلیدر ایدک. حقیقتده حرمتلی بولوبده عوارضلر سبیلی اهمیتسز قالغان بو درجه نی اولگی حالتینه قایتارو ایچون ایک ینگل بر طریق بولسه اولده دوخاونی صابرا نیه مزنی اصلاح ایدوب ملاللق حقن بر آز قیمتله ندره توشودن عبارتدر. یوق ایسه حاضرگی کیی ملاللق درجه سی تله سه کسگه اوله شنوب طورولسه موندن ده توبان بر حالگه توشوونده شبهه ایتولماسون!

معلم: عبدالله کوگش. قازان.

معلم:

«دزون روسکین»، دن:

نیچوک ممکن توگل. اوزغان وقتنی،
یا گادن قولغه کرترگه، آلورغه.
شولایوق ممکن یوقدر. یاوزلق،
اگر اول اشکه آشسه قایتاررغه.

کشاف پاتی.

و ایسکی امامنگ عادتلرینه رعایه قیلسون، بر تین - ایکی تین آلوب قرآن اوقوب یورسون... و باشقلر.

عالی فکر صاحب لری نظر نجه: ملا دنیا و آخرت کیره گنی خلقغه تلقین ایتسون، هر نرسه نی خلقغه اوز لغتی ایله آچیق آگلاتسون، اوزی خلقغه دنیا هم آخرت اشنده نمونه بولسون، کوب آشاوغه صالنامسون، قرآنی صاتماسون، فدیه و گور صدقه سی آلماسون کیی هر بر عالیچنابلقلر.

شرح نقطه نظرندن ملاللق: انبیا وارثاری هم ده اخلاقده آنلر کیی بولماقدن عبارتدر. بو اوچی قریبی یوق وظیفه، شونک ایله برابر معین بر آیلغی یوق، موگا عقلی بار کسه مضطر بولماسه کم قزقسون؟ موگا ایسکیدنوک، عقلی موژیک بالالری قرقمیلر ایدی. بر مقاللری ده بار: «قرق میرنک کوین کویله گانچی، بر صبان نك چوین چویله رهن» دیلر ایدی.

سید شریف جهانشین. تامبوف. چیریشوف قریه سی.

۲۴

۱) مشرف اولدغمز اسلام دیننی تعلیم هم امر بالمعروف ونهی عن المنکر قیلو ایچون خطیب، معلم و امام هر قایوسی البته لازم. لکن کوب امام. خطیب و معلم اسم شریفلرن طاشوچیلرمز اوز اشلرنده مهارتلی و ثباتلری کورلمی. حتی بعضلری «جاهل دوست» اورتنی طوتالر. بو مبارک اورنلرنی اصلاح قیلونی صوبرانیه دن کوتوب طورساق بیک اوزاق وقتلر کوتارگه طوغری کیلور.

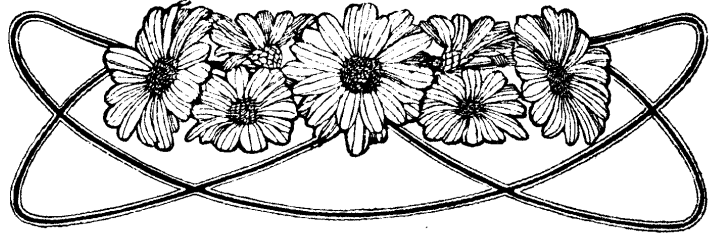
۲) پیغمبرمز بزگه: «کما تکنوا یولی علیکم» دیسه واوزمز ترقی طرفینه یوز طوتسه ق، کیله چک زمان اوزمزا یاخشی بولسه ق اماملرده یاخشی بولور دیه سمز کیله. چونکه بز اولوقت صیلاو و آتانیگ فاتجه لی بولووینه قاراب توگل. بلکه بلم و حسن خلقغه قاراب امام صایلامزمز. نادان ملالرنی صایلاو ایندی کوبکه بارماز، بتار.

۳) پیغمبرمز و آنک خلیفه لری صدقه مالندن صاقلانغانلرنی کوروب طوزدیغمزدن و حاضرگی ملالرنک معیشتی صدقه اولدیغدن اماملقدن نفرت ایتوگه سبب بولادر. «بر محله آچله اوچ - دورت کشی اماملقغه نزاعلاشه» دیب اماملرنی عیبلی ایدک. ایندی ملالر، بالالرن باشقه خدمتلر ایچون حاضرله ولرینه آپتراو اورنسز بولسه کیره ک.

۴) بو اورنلرنی ملت، اوزی اصلاح قیلورغه تیوشلی.

۵) اماملر حقیقی معلم و خطیب اورنلرن اشغال قیلدیغدن

بو مسئله بیک اهمیتلی مسئله در.

عبدالسلام مفتینک خاطر دفتری

(بشی ۱ نچی عددده)

بعده ایکنچی یل دخی مفتی «اورنبورغ» غه کیلوب بر جمعه کونی مسجدکه کیلیدی. کیلسه کوردی محرابدهغی غازلوق طوغری سالونغان. یاندهغی بر کشی گه بیوردی غازلوقی آلوب بوروب سالورغنه. محرابنک اوک طرفینه بوردروب سالدروب اوزی امام بولوب غاز اوقوب دعا قیابو فارغ اولغاندن صولک بن طوروب آیتدم: «ای جماعت! سز لر گواه بولکیز، بزم مسجد مزنک قبله سینی ایمدی مفتی اوزی درسته بوردی. اوزغان یل مسجد آحقان وقتده قبله سی خطا دیب محرابنک صول طرفینه بوروب سالدروب اوقودی، ایدی اوک طرف غه قاراب اوقوغان غازی، و هم صول طرف غه قاراب اوقوغان غازی درست بولسه محرابده اورتاغه قاراب اوقوغان غازمز کوبدن درست اولسه کیرهک» دیگچ، مفتی، نی اشله رگه بلما اینچه آبدراب ایکی قولینی بوطنه چابوب مسجددن جیقوب کیتدی. فاطرینه قایتقاج یاندهغی مذکور آخوندلرنی اورشادر ایتمش: «ای احقر! سز لر اوزغان یل شونده حاضر ایدکیز، بنم قایو طرف غه سالدروب اوقوغانغی کوروب بله طوروب نه ایچون بنم ایسمه و یادیمه توشرمه دگر؟ - یا گلش، خطا سالاسن، اول طرف غه توگل (بلکه) بو طرف غه ایدی - دیب ایسه کز کیرهک (ایدی)» دیب کوب اورشوبدر. مذکور آخوندلر اوزلری کیلوب بگا سویله دیلر: «مفتی، بزنی بیک اورشیدی» دیو. الحمد لله ثم الحمد لله حمدا کثیرا کثیرا. وما النصر الا من عند الله العزيز العليم. «اذا اکرم الرحمن عبدا بعهزة - فان يقدر الخلق يوما ان يهينه» (اوزی «ان يهينه» رسمنده یازغان، لیکن آلا یازو درست توگل). «اگر حق صاقلاسه رحمت یولیدن - عدو قصد قیاسه نه کیلگای قولیدن:»

بعده ۱۸۰۵ نچی یل آوغوست ۱۴ نچی کوننده غوبیرنسکی پراولینه دن آخوندلق، امام و مدرسلک منصبینه اوکاز ویرلیدی، اورنبورغنک وایاتنوی غوبیرناطوری سیاتانوی کناز وولکونسکی نک پریدلوزینه سینه امتتالا. اول سیاتانوی کناز گه، کچی یوز قرغز قازاق یورتینک عالی گهلو و عالی جاهلو ایچواق خان ابوالخیر خان اوغلی التماس قیلوب یازغان ایدی بزنگ حقمزده: «مذکور

عبدالرحیم اوغلی، مذکور شاهانلق مسجد حضورنده. یوقاریده مذکور منصبلرغه تعیین ایدلوب منشور بیرلسه ایدی» دیو. بر نچه بز لرنی مدح ایدوب و هم جماعتنک مرادینه موافق اوتوب اول عالی جاهلو خاننک التماسی ایله اوکاز ویرلیدی.

بعده ۱۸۰۵ نچی یل دیکابرنک ۱۳ نچی کوننده اول سیاتانوی کناز وولکونسکی بز لرگه ژالونیه تعیین ایتولمک حقمده اوتوب یازدی غصیادین مینستر اونوترنینیخ دیل دیستویتانوی تاینی ساویتیک غراف ویکتور باولیچ کوچوبی حضرتلرینه. قایو کیم پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرنک فرمان همایونلری موجبچه اورنبورغ شهرنده بنا قیلنمش تاش مسجد حضورنده اوکاز ایله منصوب آخوند عبدالسلام هر وقتده ایزگو و خوش خلقلو و فعللو نیته کیم هر دائم سرحد کامیسه محکمه سنده و اوشنداق هر بر شاهانه خدمتلرنی کندی اعتقاد و اخلاصی ایله کامل بحای کیتوره در، دیو کوب مدخلر قیلوب هر یلغه اول عبدالرحیم اوغلینه یوز ایلبیشار صوم ژالونیا تعیین ایدلسه ایدی دیو. شوگا بنا ۱۸۰۶ نچی یل حملنک ۱۳ نچی یومنده اول جمله به مرحتلو پادشاه ایمپراطور اعظم حضرتلرنک فرمان همایونلری موجبچه هر یلغه بگا یوز ایلبی صوم آچه ژالونیا تعیین قیانتغانقنی ذکر ایشکان اولسه مده بو آراده اظهار شکر واجب دیو دخی ذکر ایله دم. نیته که حق سبحانه و تعالی حضرتی کندی کلام شریفنده بیورر: «و اما بنعمت ربک فحدث» دیو. الحمد لله ثم الحمد لله حمدا کثیرا. «الشکر یزید النعم» فحوا سنچه کون بکون حق سبحانه و تعالی حضرتی عزت و حرمتلرنی، منصب و دولتمزنی آرتدروب طورادر. تله یمزکه اول حق سبحانه و تعالی حضرتی کون بورن توفیقلی و طالعلمی اوزون (عمر) و یوروب بارجه اعداء بدخواهلرنک شردن صاقلاب دائما دولته و سعادتده شاد و مسرور روزکار کیچرمکمزنی نصیب و میسر ایشکای ایدی. بفضاه و کرمه آمین! یارب العالمین!... بحرمه طه و یس.

و بعد ۱۸۰۷ نچی یلده نجم جوزانک ۴ نچی و ماه صفرنک ۲۷ نچی جمعه کون، ایرته برله نماز اوقوب یاتقاننده بر واقعه عجیبه و قیسه کورددم. یعنی بر منقش دستار و بر عصا (تاباق) و بر منقش نمازلق و بر مزین منبر و هر اطرافدن باسقیچ، مگر دیوار طرفی. مذکور دستارنی باشیمه کیدروب و مزبور منبرگه مندروب اوطورتدیلر، زیاده کوب و چوق (مفتی حضرت یازونده موندی عظملر بیک کوب) کشیلر هر اطرافدن تعظیم و تفضیم ایدوب کویاکه خان اوطورتقان زماندهغی کبی بعضیسی دستارمنی کیدروب و بعضیسی بر نرسه نی حاضرله ب طور دیلر. اول دستارنی کیگان وقتده اوشبو دعالرنی اوقودم: «الحمد لله الذی کسانیه

«شوندی یاراقسز، رنجو و قارت ملا عبیدالله مسعود اوغلی اورنینه ملا تعین قیلسونلر» دیو (*).

شوندن صوڭ مذکور مفتی محمدجان حسین اوغلی عداوت ایدوب نیچه و نیچه کره بزلرنک ضرمرزغه قصد قیاسده الله تبارک و تعالی حضرتینک حفظ حمایتده هیچ بر ضرر کیتوره آلمانیچه هر وقتلرده ملزم و خوار اولوب قالقی سببلی عداوت اوطنی ایله کیچه و کوندز یانوب، نه سبب برله بو اورنبورغده غی امامتچیلکدن منع ایدوب الوغ باش ضابطلری قاشنده غی عزت و حرمتینه کچیلک کیتورمن ایکان؟ دیو غم و غصه یه باتوب طورغان کشی، اول سیاتلنوی کنازدن تیتار پولقینه ملا صورغانا نلقنی بلگاندن صوڭ شادلانغانلقیدن مست و سراسمه بولوب دخی صوراینه غه یوروبدر منی تعین قیلورغه هم تعین قیلوب بنم اوزیمه اوکاز یازلر: «تیتار پولقنده غی یاراقسز آستافقه (غه چیقغان) ملا عبیدالله مسعود اوغلی اورنینه سینی تعین ایتدک. هیچ بر کیچکمی مذکور پولقغه معلوم اولوب کندی لوازمکده اولاسن!» دیو. هم اورنبورغنک عالی منصلو وایاتوی غو بیرناطوری سیاتلنوی کنازگه راپورت ایتلر: «سز سیاتلنوی کنازنک فلان چیسلاده یازغان امر و فرمانک بونچه تیتار پولقینه ماللق غه تعین قیلندی اورنبورغده غی شاهانه لقی مسجد حضورنده غی امام اخوند عبد السلام عبدالرحیم اوغلی، شول سببلی سز سیاتلنوی کنازنی خبردار قیلوب اعلام ایدلدر» دیو. (آخری بار).

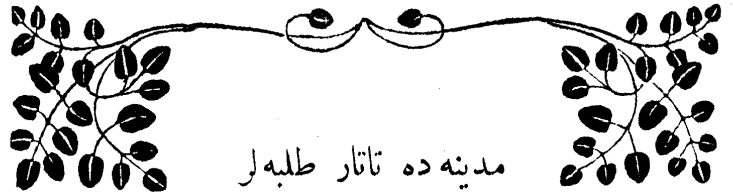
(* موندی بر ماده طوغروسنده عبدالسلام مفتی یوقاریده: «تیتار پولقینه امام تعین قیلوی ایچون وایاتنی غو بیرناطور محمدجان مفتی گه آچولاندی، و یغورور یزدی هم ده: «ملا تعین قیلو مفتی اشی توگل» دیب ایتدی، شونک سببلی مفتی ملزم بولوب قالدی» مضمونده سوزلر یازغان ایدی. ایندی بو یرده بولغان یازولری، یوغاریده غی خبرلرنک خلافتچه وایاتنی غو بیرناطورنک ملا تعین قیلو طوغروسنده صوراینه غه فرمان یورونی بلدره در. دیمک، محمدجان مفتی ملزم بولوب قالماغان بلکه اوز سوزنک درستلگینی پیتربورغ آرقلی تأکید قیلدروب ملا تعین قیلو خصوصنده اوزینه یازارغه وایاتنی غو بیرناطورنی مجبور ایتکان. محمدجان مفتینک کناز غالتیسین ایله بیک یاقین مناسبتی بولورونی بلدره طورغان بر کاغدن ی اورنبورغ دوخانونوی صوراینه سینک آرخواسنده کوردم. بزگه کوره: عبدالسلام مفتی قازاق خانلرینه اوزینی مقرب ایتوب شونلر واسطه سی ایله اورنبورغ شهرنده گی مأمورلرگه کوله گه لنگان، اما محمدجان مفتی کیملر واسطه سی ایله در «پیتربورغ» خصوصاً سرای تیره سنده گی آدملرنک کوله گه سی آستنه کررگه موفق بولغان. وایاتنی غو بیرناطورنک هر وقت محمدجان مفتینی کیمستوب طوروی عبدالسلام مفتی ایچون بولودن بیگره ک پیتربورغده اوزینی حمایت ایته طورغان فرقه ایله محمدجان مفتی نی حمایت ایته طورغان فرقه لر آرسنده غی منافرت تأثیری ایله بولغان بولادر. شونک ایچون بو طوغروسده عبدالسلام مفتینک گه خاطر دفتلرینه قاراب حکم قیلورغه یارامی بلکه محمدجان مفتینکده خاطر دفتلرینی اوقورغه کیره ک.

هذا و رزقیه من غیر حول منی . اللهم اجعل خیره و خیر ما هو له و اعوذ بك من شره و شر ما هو فيه . بعده اول سرور انیا و خاتم انیا حضرت نینا محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم حضرتلرینه صلوات شریفه کیتوردم .

اما اوشبو واقعه عجیبه دن اوشنداق امید ایدمه من الله تعالی عظیم الشأن حضرتی دین و دنیامزنی معمور ایدوب و شرع نبویه استقامت و یروب و دین اسلام غه نصرت و یروب و بارچه دنیاوی و اخروی مرام و مقصدلرمزنی محصل ایدوب و بارچه اعداء بدخواهلمزنی سرنگون قیلوب دنیا و آخرت دولتینی و عزتینی نصیب و روزی ایدوب کون بکون مرتبه و اقبالمزنی بر فزون ایدوب سرافراز ایلگی ایدی دیو . آمین ! یا ارحم الراحمین ! یا محیب الداعین آمین یا معین ! بحرمة طه و یس . اللهم اعطنا (اوزی «اعطینا» روشنده یازغان) عز الدنیا و شرف الاخرة . اللهم ارزقنا خیر الدارین و اصرف عنا شر الدارین یا خالق الثقلین توفنا (اوزی «توفینا» رسمنده یازغان) مسلما و الحقنا بالصالحین و ارزقنا شفاعه سید المرسلین صلی علیه و سلم . (ایندی موندن صوڭ مفتی حضرت . اوزینک توشینی محمدجان مفتی صوڭنده مفتی بولورغه یوراب قوبادر اوشبو روشده :) والمنبر سلطان العرب و جماعة الاسلام فان رأى انه على منبر وهو يتكلم بكلام البر فان كان اهلاله يصيب شرفا والا فهو شهرة بخير . تعیرنامه ابن سرین . والمنبر سلطان اذا كان ممن يصلح لذلك والا فهو شهرة . منه (یعنی تعیرنامه ابن سرین) . والعمامة ولاية . منه . منبر کورسه یا منبره چیقسه حکم صاحبی اول . تعیرنامه ابن سرین ، تورکی . اگر « الحمد لله » ديسه قوت و تدرستلکدر . ابن سرین ، تورکی . صلوات کیتورسه سوکلو جان اوچندن کوزی آیدین اوله ، مرتبه و عزت و شرف و شفاعت اوله . تعیرنامه .

بعد از حمد نامحدود و درود نامحدود معلوم اولاد و احباب اولسون (*): ۱۸۱۲ هجری یل ، یوقاریده مذکور تیتار پولقونده غی مذکور ملا عبیدالله مسعود (اوغلی) ، اوزینی صرخاو و ضعیف و قاری کورگروب : « خدمتدن خلاص اولسه ایدی » دیب آستافکه لک که عریضه و یروب اوزلرنک «شیف» لری اول سیاتلنوی کناز وولکونسکی پریدستایت ایتوبدر: «رنجو و ضعیف قاری ملازم مسعود اوغلی آستافکه اولوب آنک اورنینه باشقه ملا تعین ایدلسه ایدی بزم پولقمزغه » دیو . مونک بعدنده اول سیاتلنوی کناز اورنبورغ دوخانونوی صوراینه سینه امر و فرمان یاروبدر:

(* بو سوزندن آڭلاشدیغینه کوره مفتی حضرت اوشبو خاطره دفتلرینی اوزینک بالالری و دوستارینه خبر یورو اعلام قیلو قصدی ایله رساله صورتنده ترتیب ایتکان بولادر . احتمال مونی کوچروب الوجیلرده بولغاندر .

مدینه ده تاتار طلبه لر

و بعض احوال

علوم دینیہ و عربیہ گہ ہوسلی افندیلرنک تحصیل اورنی ایتوب عربستانی اختیار قبولری و مدینہ منورہ گہ کیتوری یل دن یل کوبایمکده در. حقیقت حالده «مدینہ» علوم دینیہ و ادبیات عربیہ تحصیلی ایچون ایک موافق اورندر. کنندیم ہم مدرسہ ده بر سنہ تحصیل ده بولنوب، یا کیدن بارو نیتندہ بولغان افندیلر گہ آزدہ بولسه فاندہسی اولماسمی امید ی ایلہ مدینہ ده تاتار طلبه لر و بعض احوال دن خبردار ایتمکچی بولدم.

مدینہ ده تاتار طلبه لرینک کوبره ک جیولوب قرار قیلغان اورنری ایک مدرسه بولوب برسی: ماناخه (مناخه) دیب یورتلہ تورغان میدان طرفندہ جعفر سواقندہ «مدرسه القرانی در». ایکنجیسی ده: «سور» نک باب المجید قیوسندن چغوب بر آز بارلغاج «مدرسه عرفانہ در».

اولگی مدرسه نک بناسی ہم وقفی فزانلور طرفندن بولوب واقفنگ شرطینہ بنا مجموع حجره سی روسیہ دن کیلگان طلبه لر گہ مخصوصدر. مدرس، شیخ، ناظرلری ده تاتارلردر. مدرسه ایک قاتلی یاخشسی بر نیچه حجره دن مرکبدر. ایکنجی مدرسه نک بانسی ہم واقفی عرفان ناملی تورکدر. بو مدرسه نک اون ایک حجره سی بار. واقفنگ شرطینہ بنا حجره لر گہ آلتی تورک، آلتی تاتار طلبه سی آلتورغہ تیوشدر. طلبه ایچون آلیق بیرلہ چک وظیفه سی کوب بولماسه ده حجره لر ی بوش بولغان وقتده، تحصیل نیتی ایلہ باروچیلر ایچون بو مدرسه گہ کررگہ توصیه ایتہ ایدم. مدرسه گوزل طرزده بر قاتلی ایتوب اشلہ نگان، حجره لر ی یک ایرکن، هواسی یاخشسی، اورتاسندہ باقچه، حرم شریف گہ یاقین، نظاملی، نظامتکده امثالی آراسندہ برنجیدر. اجتماعی حیات پروغرامی واسع اولمقیله هر طلبه حرردر. موندہ جاهل شیخ، فاناتیق ناظرلرنک کيفلری ایلہ ترتیب ایدلگان طار پروغراملر دائره سینہ صوغلورغہ طلبه مجبور ایدماز.

بونردن باشقه مدرسه محمودیه، قراباش و امثالی کبی مدرسہ لر بولنسه ده حجره لر ی قارت تورک طلبه لر نندن تیز بوشامیدر. بوش و قتلرندہ امتحان ایلہ قبول ایدرلر.

مدینہ ده جمعیت خیریه. زماننگ کیدشدن خبرلی بعض محترم طلبه لرنگ همتیلہ تأسیس ایدلش: «روسیلی اسلام طلبه

جمعیت خیریه سی» اسمی ایلہ تأسیس قیلغان بر جمعیت خیریه بار. جمعیت، طلبه لر گہ آنالقی شفقتی وظیفه سین ی ادا ایتہ در. روسیہ دن مدینہ اسمن گنه ایشتوب کیلگان طلبه لر گہ جمعیت، ایک الوغ رهبر و یولباشچیدر. مراجعت ایدن طلبه لرنگ مقصدینہ موافق یوللری بولادر. بعض وقتده کیلوب توشو ایلہ حجره بولمی، بو وقتلر ده جمعیت یورطی موقت مسکن اولادر. جمعیت مدرسہ لر تابوب برہ، کتابلری یوقلرغہ اوز کتب خانہ سندن کتابلر بیروب طورادر. الحاصل: روسیہ دن کیلگان طلبه لر گہ ایجابنہ کوره مادتا و معنا یاردم ده بولنو، اقامت مدتده علوم دینیہ و ادبیات عربیہ دن خبردار ایتہرگہ اجتهاد ایتو، مونگ ایچون جمعیت کیسه سی بلہ اقتدارلی مدرسہ تعیین قیلو، اجتماع و قتلرندہ خطبه و نطقلر ایراد ایتدروب وعظ و جسارت گہ آشدرو، وطن و اهالیسینہ منفعتی ذاتلر یتشدررگہ اجتهاد ایتو جمعیت خیریه نک ایک یوک مقصدلر ننددر. مونی تأسیس ایتوچی ذاتلرغہ حدسز تشکر ایدرگہ کنندیمی بورچلی صانیمن.

جمعیتنگ مالیه سی، موسم حجده حاجیلرنگ همت و معاونلری ایلہ توزلہ در. دوام و بقاسی، ترقی و تکامل طرفینہ سعی و اجتهادی همت صاحبیلرنگ همتلرینہ، معاونلرنگ تعاونرینہ باغلودر. حاجی افندیلر، مدینہ منورہ کبی مقدس دینی بر مرکزده «سبیل الله» دیہ پارہ لرین ی ثلله نیندی کیف و صفالرینہ اسراف ایتہ طورغان بای میلیونیر دلیللر گہ بیروب هبا منشور ایتکآنچه جمعیت خیریه کبی بتون وجودی خیردن عبارت بولغان اش گہ یاردم قیلسه لر ایدی یاخود صدقه قیلوب بیرسه لر ایدی حقیقت حالده «سبیل الله» غہ تصدق قیلو بلہ «تعاونو علی البر والتقوی» آیت شریفه سی مقتضاسنچه عمل ایتکان بولورلر ایدی.

جمعیت، حاجی افندیلر نی دعوت ایدوب جمعیتنگ عموم مقصدن فعلیاتقه چیقارغان همه اشلرین ی، مجموع آتچوتلرین ی، اعضالر حضورندہ حاجی افندیلر گہ تقدیم ایدہ در.

مدینہ ده تاتارلر، مدینہ منورہ کبی مقدس و مرکز دین بولغان بر شهرده بزنگ تاتار قرداشلرمز اقامت شرفنه نائل بولسه لردہ شخصیاتلرینہ عائد نزاعلر نی همان طاشلی آمامشدردر. ایسکیک و یاگیلق ایلہ اتهام قیاشو، حقارت و سؤ ظن حتی کفرلک گہ نسبت بیرولر مع التأسف دوام ایتہ لر. فوق العاده اجتهادلی، افکار صاحبی، نی بولسه ده بولسون اما «عام» ایچون آہ ایدوب یوروچی، عزیز آتا و آنالرین ی، وطن و یوردلرین ی طاشلاب عربستان کبی قزولق و اسپیلکنی اختیار ایتوب یولغہ چیقوچی یاش طلبه لر مزنگ روحلرین ی کوتاره طورغان وقتده شیخلق عنوانین ی طاغوب مدرس و ناظرلق قاموتین ی کیوب،

مرکزده اوچراشوب بهرلشدیلر. اما موندن چققان نتیجه لر تورکستانده بر توسلی مصرده بتونلای ایکنچی توسلی بولدی. مصر حقنده یازلغانلر نك تمام عکسی اوله رق تورکستانده خلق سیاست ایله اصلا شغلنمی تورغان، غزته لر و مطبوعات هیچده رواج تابمی تورغان بولغان. موندن حکومت طرفندن یرلی خلق نلنده غزته چغارلغان، لکن خلق اوز نظرلرن بیان ایتوگه، غزته چغاروغه مصرده غی کبی لزوم تابماغانلر علی یوسف کبی مدرسه شاگردلری و طریقت شیخلری تورکستانده ده کوب بولدیغی حالده آلارنك هیچ برسی علی یوسف کبی الوغ سیاسی غزته صاحبی بولا آلمانلر هیچ برسی افکار عامه نك ترقیسینه علی یوسف کبی تاثیر یره آلمانلر.

مصر بزدن یدی دینگر آرتنده یراق بولدیغی حالده آنده — انگلیز استیلاسی وقتنده ده — شهرت چغارغان ملت و دین خادملرن ایشتوب بلوب طورامز. اوقوچیلردن کوب کشی آلارنی اسملری ایله صاناب کورساتورگه مقتدردر. اما ایلك آستمزده غی تورکستانده صوگغی عصرده علم و معرفت یولنده، ملت و دین یولنده شهرت چغارغان ایرلرنی بله آلمیمز. مطبوعاتمز تورکستان شهرلرنده اوینالغان «که میت» لرگه دائر برده مساهله سز بولدقلری حالده کیك تورکستانده یرلی مسلمانلردن بولورغه تیوشلی جماعت خادملری، علم و دین خادملری حالتدن بزگه برده معلومات یرمیلر. باری سمرقنده، تاشکندده بر اسم ایشتوب طورامز. ایکیسی ده ایسکیدن یرلی اسلام ایلری و ایکیسیده علم یورتلری بولغان مصر ایله تورکستان اولکالری آراسنده یك کوب جهندن بر برینه مشابهلر بار.

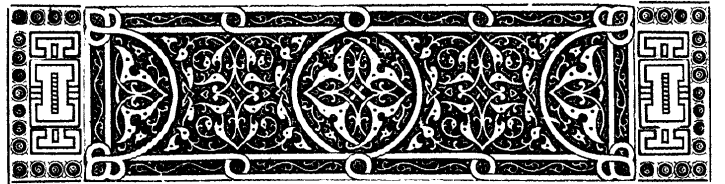
انگلیز هم روس استیلاسی صوگنده هر ایکیسنده آمریقان مامغی رواج تابوب اورچوب کیتدیگی حالده مطبوعات و مطبوعاتچیلر برسنده رواج تابقانلر، برسنده هیچ رواج تابماغانلر. مصر ایله تورکستان آراسنده غی بو آیورمانك سببی نرسه ایکان؟

مرحمت ایتوب شول سؤالگه مجله ده جواب یازلسه بز، تورکستان احوالینه مراقلی اوقوچیلر استفاده ایتار ایدك.

یینوا توجروا
فلان بن فلان.

سؤال: بو سؤالنگ جوابی تورکستان، خیوه و بخارا طرفلرنك احوالرنی درس قیلوب، کوروب یوروب بلوچیلر طرفندن یرلسه یاخشیراق بولور ایدی.

تعصبلرنه جدی آلماینچه یوروچیلرنك حقیقتی بله طوروب جمعیت خیریه کبی فائده لی اشلرگه آفاق چالورغه اجتهاد ایتولری شخصی منفعلنندن قوری قالامز ظنیه ممکن قدر حاجیلرغه اجتهادلی طلبه لرنی مکروه کورسه تورگه غیرت ایتولری، ناحق افترالر اسناد قیلولری، عفو ایدمازلک قباحلر ننددر. شیخلقنی دعوا ایتکان کشی، اوزینك حضور نی ایکانلگینی ده ایسندن چغارمازغه کیردك ایدی ده بیت شول نهلگی آق صقال... هادی چه کوف. «کیستم» قریه سینک.

مصر ایله تورکستان احوالنده فرق نرسه؟

معتبر «شورا» مجله سینك اوتکان یل ۲۳ نچی نومرنده علی یوسف اسمنده بر غزته چی شیخك ترجمه حالی یازلغان. هم موندن احوال اممگه دائر کوب واقعه لر بر برینه ربطلی سبب و مسبب قیلندن بولوب ذکر ایتولگانلر. آنده ذکر ایتولدکینه کوره مصرغه انگلیزلر کرگچ مصرنك خواص و عوام خلقی سیاست ایله یك ارتق شغلنه باشلاغانلر. انگلیز حکومه تی اوز سیاستن یاقلاب عریچه غزته نشر ایتدرگان. آنارغه قارشی عریلر اوز نظرلرن یاقلاب غزته چغارغانلر. خلقی، سیاست ایله یك شغلنگاچ سیاسی غزته لر چیکدن طش رواجغه کیتکان. طریقت شیخی بولاچاق و بولغان علی یوسف ده الوغ علمادن بر ذات بولو ایله برابر سیاسی غزته چغارا باشلاب بو اشنده فوق العاده موفقیت کسب ایتکان. میلیونرچه خلقنك افکارن هم میلیونر ایله آقچهلرنی اوزنچه آیله ندروب یورته آغان. اوزینك شهرتن بتون دنیاغه جایدرگان.

مصرنك، اوز اوستنده گنه فکر یورتکانده خصوصاً بولارنی — اوستا قلم ایله یازلغان بولسه — یوغاریده مذکور واقعه لر یك طبیعی، آندن آگلاشلغان حیات اجتماعیه قاعده سی یك معقول هم عمومی بولورغه یارارلق کبی کورونه لر. اما شولوق صغری، کبری لرنی تورکستان اوستنده یورتوب قاراساق نتیجه لر آلائی کورغی. بلکه کیریسنچه کیلوب چغادر.

مصرغه انگلیزلر کیلوب کرودن آزغنه آله تورکستانغه روسلر کیلوب کرگان ایدیلر. مصرده غی کبی تورکستانده شرق و اسلام مدینتی ایله غرب و خریستیان مدینتی بر برسینه الوغ

اویغانو و یا کالتق تاریخی

VI

۱۸۸۸ نجی یل ایول آینده اعلان ایتولمش فرمان پادشاهی که کوره ۱۸۹۱ نجی سنه باشندن اعتبارا اورنبورغ دوخانونوی صوبرانیه- سنده اعضا بولاچق کیمسه لر ایچون غیمننازیه ننگ اولگی دورت قلاسی پروغرامندن یا که اویازدنی و یا خود غارادسکی هم اوچیتلسکی اشقولا مکتبلرینگ پروغراملرندن امتحان بیرمکاری، شهرلرده آخوند و خطیب اورنلرینه کروچیلر ایچون روسچه اوقوب یازارغه، قریه لرده امام بولوچیلر ایچون بر آرز روسچه سویله شه هم ده اوقورغه بلورلی شرط قیلندی.

اوشبو نظام صورتی معتبر «ترجمان» غزته سنده نشر قیلنو ایله (*) مدرسه شاگردلری روسچه دن خبرسز کشیلرنگ اماملق اورنلرینه کرر ایچون حقلری بتوینی آگلادیلر و هیچ کیم سوزینه قازامی اوز استقبالدری ایچون قایغیررغه، شهرلرگه و روس اوللرینه کیتوب روسچه اوقورغه باشلادیلر.

بو یرنی اوقوچیلرنگ کوکللرینه: «شول وقتده غی ملت رکنلری اگرده بو طوغورده اصول ایله حرکت ایتکان و طبیعی بولغان یولنی اختیار قیلغان بولسه لر ایدی هر الوغ مدرسه حضورینه روسچه اوقور ایچون مخصوص اشقولر آچوب یا که باشقه درس آراسینه کرتوب روسچه درسلرده اوقوتدرغان بولورلر و مونک ایچونده شول وقتده غی پادشاهلق خزینه سندن وزیمتواردن لازم درجه ده مادی و معنوی یاردم کورگان بولورلر ایدی» مضموننده بر بحث کله چکنده شبهه بوق.

حقیقت حاده، شول وقتده غی مسلمانلر روسچه اوقور ایچون نی قدر آچه صوراسه لرده خزینه و زیمستوارلر ممکن قدر شونی بیرلر ایدی. درس آرزغه اصول غه قویلو سببندن اماملر، آخوند و قاضیلرغه شرط ایتولگان قدر روسچه نی مدرسه لرمزده اوقوتو بیک ممکن بولاچق ایدی. حالبوکه اول وقتده غی مدرسه-

(*) فرمان ایپیراطوری، داخله نظارتی طرفندن اورنبورغ دوخانونوی صوبرانیه سینه ۱۸۸۸ نجی یل ۷ نجی سنتابرده ۴۷۷۷ رقملی کاغذ ایله تبلیغ ایتدش و آنک طرفندن تاش باصمه ایله طبع اولنوب بعض یرلرگه تاراتلمش ایه ده صوبرانیه ننگ بو اشی یالکز فارمانوستنی رعایت قیلو ایچون گنه بولدیغندن بیک آرزکشیلرگه گنه ییارلمشدر. عموم امالی، مونی آنجق «ترجمان» غزته سی آرقلی آگلادیلر.

لرمزنگ درسلی شول قدر نظامسز و شول قدر بر باد ایدی که درسلی، نی ایچون کیرهک و فائده لری قایسی وقتده کورله چک. مونی شاگردلر توگل مدرسلر اوزلری ده محاکمه ایتوب قازاملر ایدی. شولای بولغاچ ملت رکنلری، آگلی صنفلر بو طوغورده نی ایچون مساهله قیلدیلر و نی ایچون شول دینی مدرسه لرده شاگردلر نی بر آرز روسچه اوقوتو یولینی اختیار قیلما دیلر؟

تاریخمزنی یازوچیلر اوشبو سؤالننگ جوابینی بیروده یا گلشماسونلر ایچون بو یرده توپانده گی سوزنی سویله رگه مجبورمز: شول وقتده غی خلقلر اصول ایله حرکت ایته آلمادیلر و روسچه اوقوغه مطلقا قارشی کیلدیلر. عوام و شول جمله دن ملالر و مدرسلرنگ کوسبی، روسچه بلنایدیکی تقدیرده ده ماتتک رفاه حال ایله یاشاوینه اشاندیلر. روسچه اوقوب ده صاف مسلمان بولو ممکنلگینی تصویر ایته آلمادیلر. شول زمانده غی مسلمانلر، اوکازلی ملالر حقنده اگ عالم و اگ عقلی هم ده اگ تدبیرلی کشیلر دیب بلورلر، تصریح قیلوب ایتاسه لرده ضمنی صورتده آنلرنگ لایحطی ایکانلکلری برله اعتقاد قیورلر، اوزلرنده عقل و ادزاک، فکر و استقلال کبی کوچلر هم ده یاخشی ایله یاماتی، فائده ایله ضررنی، بوزوق ایله توزوکنی آیرا بلورلک میزان بارلغینی اعتبارغه آمالر ایدی. شول سببلی خواه فکر و اجتهادغه مبنی و خواه فکرسزک و جزاف غه مبنی بولسون اوکازلی ملالرینگ سوزلرینی محض صواب و خالص حکمت بلوب قوی کتوبلری قیلندن آنلرنگ سوزلری آرتدن آوشوب یورلر ایدی. بو گولمه اویازنده گی «سولهی» واقعه لری اوشبو حاللرنگ مکدن بر مثالی بولورغه یارار. اوکازلی ملالر (بعض بر عقلمیلری مستثنی) اماملق منصبی ایچون روسچه بلونی شرط قیلوغه کونمه دیلر و مونی ده معقول سببلرگه بنا قیله چق یرده هر وقتده غی عادتلرینه موافق دین اسمندن انکار ایتدیلر و «روسچه بلگان آدملرنگ شیوه لری بوزولوب قرآنی درست اوقورغه قدرتلری قالمی» دیک کبی وجهلر بیان ایتدیلر. (موگا کوره موسی افندی جارالله، بایراکه ده مدرس مسعود افندی، اوفاده آخوند جهانگیر افندی کبی آدملرنگ قرآنی درست اوقو آمالورلی لازم کله در).

عموم غه عائد اشلرده بتون حرکتلری و بتون سعی و اجتهادلری: «حضرتلر، نی ایتورلر؟...» دیب طوروجی و اوزلرینی قبر تاشلری مثالنده شعورسز و حسسز تانیمقده بولغان عوام، حضرتلرینگ سوزلرینی شول حالنچه قبول ایتوب: «آمانا و صدقنا، روسچه بلوچی آدملرنگ قرائتلی درست بولمی، شوننگ ایچون آندی کشیلرنگ امام بولولرینه بزلر رضا توگل!...» دیب تکرارلاب طوردیلر.

اوپاغه بارغانده

مفتی حضرتك جاقرتوى ايله ۵۰ نچى ديكابردده «اينصار» ديگان استانسهده بيليت آلوب ۲۰ نچى نومبر پوزد ايله اوپاغه باررغه نيت ايتدك. نرسه لمزنى اورنلاشدردقمز بعدنده پوزد قوزغادى. هر كيم اوزلرنگ اورنلرغه اوپورديلر بزه قولمزغه «شورا» مجلهسى آلوب مطالعه قيلورغه كرسدك. شول ائاده برروس شاگردى و انون بويلا ب مارشراوات ايتوب يورى وبزنگ اوپوب باروومزغه دقت قلوب اوته ايدى. بز مطالعه قلوب تمام ايتكاج بو شاگرد بزم يانمزه كيدى وبزله خطاب قلوب: «مساء كم بالخير» ديدى. طبعي جواب قايتارو تيوش اولديغى ايجون بزلرده: «لناولكم» ديدك. شاگرد: «عربچه بله سزمو؟» ديدى.

بز: عربلر ايله محاوره مز اولماديغى ايجون ترتيب ايله سويله شه آلميز لكن عربچه نى خيلى آكلمز ديدك. افندى بزلردن شوشى جوانى آلو ايله عربى مقالدر وحديثلر صوراشه باشلادى. جمله دن بعضلرى:

اطلبوا العلم ولو بالصين الخ، طلب العلم فريضة الخ، من كثر كلامه الخ، ليس الفتى من يقول ابى كذا الخ، سلامة الانسان فى حفظ اللسان، آفة العلم النسيان واضاعته الخ، كمتادين تدان. قيدالعلم بالسكابة، من حفظ فر الخ، الجرائم الدار، الرفيق ثم الطريق، التاجر الجسور مرزوق والتاجر الحيان محروم، بجد لا بجد كل مجد الخ وغيرلر.

بزه بو سوزلرني روسچهغه ترجمه قلوب جواب بيردكمز بعدنده تاتار عادتى بوينچه قايداغى وكم ايكاتنى صوراشه باشلادق. افندى جوابنده: سيزرانلى بر سوداگر بالاسى بولوب مسكوده «اينستيتوت واصطوچنيخ يازيق» ده اوقيم، عربچه اوگره ندكم كچى ايرانچه (فارسچه) هم اوگره نهم، بعضلر توركچه هم اوگره نهلر، ديدى وبزنگ سؤاللرمزغه اوشبو جملهلر ايله جوابلر بيردى: عربچه معلمز مرتد عرب اولوب ايرانچه معلمز ايرانلى برمسلمان، اسمى ميرزاسيد جعفر. تمام ايندكده شرقه «تركستان» اطرافينه يا كه «ايران» حدودينه خدمت ايله ييارلورم، اوشبو مكتب كه زيانلى اوچيلشچه نى تمام ايتدكم بعدنده بوسنه گنه كردم، عرب ادبياتينه دائر مقالدر و شعرلر، حديث وقرآن ترجمه. سى، محمد (عم) نك ترجمه حالى، تاريخ اسلام اوقيمز ديدى.

داخلى وزير كه بيرلگان حسابسز عريضه و التماس نامه لر، بزنك بو يرده سويله گان سوزلرنگ درستلگينه دليل بولورغه ياراسه كيرهك. شوشندى التماس نامه لرنگ بر قسمى اورنپورغ دوخانونى صور ايتيه سينك ارخيوا سندهده صاقلانادر.

عوام و كوبرهك ملالر ومدرسلرنگ روسچه اوقوغه بو قدر قارشو كيلولرغه معقول بر سبده بار ايدى. بو ايسه شول عصرده پايدانوسف و ايلمينسكى كچى آدملرنگ توصيه لرغه موافق روسلاشدرونى مسلك ايتودن عبارت ايدى. مذكور ذاتلرنگ فكرلرغه تقليد ايتوچى مأمورلر روسچه اوقوتو سببلى مسلمانلرني روسلاشدرو يينگ بولاچغنى خيال قيلورلر ايدى. بو آدملرنگ اوشبو خياللرى حكومت آدملى ايجون ده خيرلى بولمادى، مسلمانلر ايجون ده!

چونكه بو اشلرنگ تيجهسى مسلمانلرنگ مدنيت دنيا سندن يراق بولوب علمسز هنرسز قالولرندن عبارت بولدى. مسلمانلر، شول زمانلرده غى حكومت كه شبهه ايله قارارغه حتى ياخشى اشلر طوغرو سندهده «مونده برر تورلى حيه و مكر بولماسون» ديب قورقورغه باشلاديلر. بيك كوب عائله لر هجرت ايتديلر، آنده مونده طوزلوب شذر مذر بولوب بتديلر. طبعي، بو حاللر حكومتنگ اوزى ايجون ده فائده لى بولماغاندر.

ملت ركنلى و خصوصاً روسچه اوقوغان معلوماتلى ذاتلر پايدانوسف ايله ايلمينسكى فكرلرى دستورالعمل طوتولديغنى بلديكلرندن روسچه اوقو حقنده اهالينى ديمه ماديلر، ديمه گان بولسه لرده سوزلرى قبول بولماز بله اوزلرى ايلمينسكى فكرينه خدمت قילו ايله متهم بولغان بولورلر ايدى.

مسلمانلرنگ روسلاشدرو سياستدن امين بولولرى وشونك سببندن ده اوز اختيارلرى ايله روسچه اوقورغه كرشولرى ۱۹۰۵ نچى يل ۱۷ نچى اوكتابر مانيفىستى اعلان قيلغاندن صولكغنه بولدى.

بوقازيده سويله ب كيديكمز چه عموم اهالى: «روسچه اوقو ايله تكليف قيلماساق ايدى، ملالق منصبى ايجون اوكار بيرلوركه روسچه بلو شرط بولماسه ايدى!» ديب طلب ايتديكلرنده قريه لرده كى مدرسه لرده اوقوچى شاگردلر چيتلر كه كيتوب روسچه اوقوب يورر كه باشلاديلر.

شوشى روشده روسچه اوقوب يورولردن مسلمانلر ضرر كورديلرمى يوقسه فائده كورديلرمى؟ مونك جوابى كيله چكده يازلور.

ر. ف.

چغلار. ایندی شا کردلر ایچون حاضر هیچ اهمیتی بولماغان معتز-
له لرنی رد قیلورغه کیتورگان دلیلدر ایله باش و اتوغه قاراغانده بیوک
علمارمز شوشندای اقدیلرگه اساسلی دلیلدر کیتورلرک نرسه لر
اوقوتسه لر بلکه فائده لیره ک بولور ایدی .

بز قریه اماملری شول قدر دون درجه ده مزکه مذکور افندی
دیدکی کیبی رسول الله نی تشنیع قیلغان Цеплеръ نگ تاریخی بارمو
یوقمو؟ آندنده خبرمز یوق .

«الوغ ایصا» ده امام عمر حکمة الله کا پکایف .

سوره: بو مقاله ده رسول الله وحضرت عیسی هم ده انجیل
و قرآن حقتده اوزون بر مذاکره صورتی حکایت ایتولگان هم ده
روس شاگردی Цеплеръ تاریخندن نقل ایله رسول الله حقتده
بعض بر ادب که منافی سوزلر سویله گانلگی ذکر قیلنغان ایدی .
بعض بر سیبلرگه کوره شول جمله لرنی توشروب قالددرغه مجبوریت
کورلدی .

بو افندی ایله «سیزران» غه قدر برگه باردق وکوب نرسه لر
سویله شدک . آخرده آیرلدمزده « کثرالله خیرکم » دیره ک
سیزرانده توشوب قالدی . عربچه مکمل اوقی یازا بله لیکن عرب
حروفنی لایقنچه استخراج قیله آلمای، ایچون خیلی بورچلوب
عجزنی اقرار قیله . بوندی صحبتلر بزم ایله اولدیغی کیبی هر کم
ایله اوله بلور آنده هیچ اهمیت یوق ، اهمیت شونقظه ده که تاتار
طلبه لری بزم مدرسه لرده تحصیل ایله سکز اون سنه لر مشغول اولوب
بیك آز معلومات آلوب چقدیقلمری حالده ، روسلر اوچ دورت
آی تحصیل قیلدیقلری ایله عربچه اوقورغه و یازارغه اوگره نوب
بزم قریه اماملرنی عاجز قیلوردی روشده عرب ادبیاتینه آشنا
اولولریدر . مونده نیندی حکمتلر بار؟ ظن ایدهرسه بزم تاتار
قریشلرمزده فکر و قابلیت جهتلی روسلردن کم توگلدلر بلکه
ترتیبی ظن ایتدکمز مدرسه لر روسلر نقینه نسبتاً درجات بدرجات
ترتیبسز اولسه کیره ک . چونکه شوشی تاتار یکتلمری روس مکتبلر نده
اوقوسه لر حتی روس شاگردلرینه قاراغانده ده اوستون بولوب

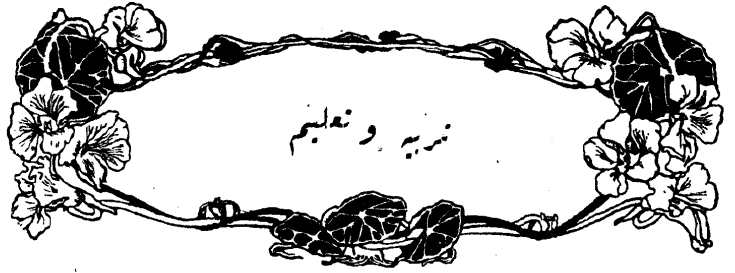
سوره:

اسلام اسانندن...

همه ملتیه غالب مطلق بن دکلیدم * دنیاده سعادت محقق دکلیدم
شرقیله غربی طوتمش ایدی شان و شوکتیم * لرزان ایدوب بطالتی شیرانه صولتم
عدلم ایله بنای ظلمی هب خراب ایدوب * کوسترمشم انسانلره افعال و سیرتم
آز بر زمانده نورلاندی جمله جهان یوزین * کوستردی یول انسانلره عرفان و حکمتیم
حککم ایکن مساوات ایله افرادی تربیه * حکام ایسه ظلم ایله یوب خور ایتدی ملتیم
تقلید ایله رسومه هب حصر ایتدی لر بنی * آتاری ایله ایمان ایکن شو حقیقتیم
آیرلدیلار قانونلارمدن ذوقلاری اوچون * یوزلرچه فرقه اولدیلار محو اولدی وحدتم
چیکوب قلیج احکامه حرب آجدیلار بکا * مخصوص ایکن آغزلار اوچون سیف سطوتم
هر کیم اوقور کتابمی یلمز نیچون اوقور * کویا فقط اوقومق اوچون ایندی حکمتیم .

کورمز کوزی ایشتمز قولانغی کلامی

کوزلی صوقر، قولاقلی صاغر اولدی ملتیم.

دینی تربیه

(استانبولده چقا طورغان «تصویر افکار» و باشقه غزتهلردن مقتبس)

صوگ زمانلرده توبان کیتوموز دنیا مزده غنه توگل دینمزدهده کورلوی معلومدر. بیزانسلر، صوگ وقتلرنده اخلاقسزلق ایله مبتلا بولغان ایدی. شوشی حال بزدهده کورلورگه باشلادی. وضمزده بولغان خریستیانلرنک دینی تربیه طوغروسنده بزدن یوقاری ایدیکلرنده شبهه یوق. دین طوغروسنده التفاتسز بولو صوگنی زمانلرده ظاهر بولغان اگ قورقنچ موده لردن بریدر. انگلیزلر، بو اشنگ عاقبتی بیک قورقنچ بولوینی سیزوب موگا قارشو طورو چاره لرینه کرهز. آوروپاده دینسزلك که اونداوچیلر بولغانی کبی آگا قارشو چاره لر تابارلق الوغ عالمدر و حکیملرده بار. اما بزده کیمار بار؟ شریعت ایستزلر و متعصب روحانلر واوزلرینه دین عالمی اسمی بیرگان دین تاجرلرنک وظیفه لری دینسزلك که قارشو چاره تابو توگل بلکه خاقلرنک دینسز بولولرینه اصل سبب بولوچیلر شونلر اوزلریدر.

انگلیزلرنک «تایمس» غزتهسی دینی تربیه حقنده اوشبو مضمونده بر مقاله نشر ایدی: «انگلیز ماتی بولوب یاشاومز ایچون دینی تربیه که لزوم بار. بزنگ آرامزده دینی تربیه نی و دین درس لرینی ابتدائی مکتبلردن چیقارغه طرشوچی بر فرقه بارلنی معلوم. اگرده موندی حال بولا قالسه انگلیزلرنک حیاتلری و ملی عظمتلری فلاکت که اوچراوی کون کبی آشکاردر. عائله لرنک نظاملری، حسن الفتلری، اطاعت و شفقتلری «علم» که توگل بلکه «دین» که بنا ایتولمشدر. دینی تربیه لر بته، عائله نظاملری اوز اوزلرندن سوتوله چکدر. عائله لری ایچنده دینی تربیه آلوچی بالالرنک کوبلری عالی مکتبلرده اوقوب یورگان وقتلرندهده عفتدن آیرلمی، حسن اخلاق اوزرنده دوام قیلورلر. ملتار، یاشلر ایله آباقده طوردر. اگرده شول یاشلر که دینی تربیه بیرلماشه ملت آنلرنک نیندی یرلرینه تیاانور؟

فرانسزلر، بالالرینی دینی تربیه دن باشقه اوقوتوب قارادیلر و شوشی اشنگ نیندی نتیجه بیرونی حکومت، معارف نظارتی واسطه سی ایله تیکشرتوب کوردی. لکن بو خصوصده بولغان

رسمی دافلادغه کوره بو اشنگ نتیجه سی خیرسز ایکانلگی و دینی تربیه بولمی طوروب، اخلاقی تربیه بیرونک موفقیتسز اش ایکانلگی معلوم بولدی. فرانسزلر، دین حسی بولماغان مدتهده اخلاقی حسی تحصیل ایتو ممکن توگل ایکانلگینی یاخشی بلدیلر. حالبوکه بو دافلادنی یاساوچیلر و آگا طرفدارلق ایتوچی مطبوعاتک راهبیلر ایله آزغنه مناسبتلری ده یوق ایدی. فرانسه ده اخلاقی تربیه ننگ کوبدن وفات ایکانلگی یا که غرغره حالنده ایکانلگی دلیل که محتاج توگلدرد.

فرانسه فابریقه لری ده، یاشلرنک تربیه سز و اخلاقسز بولولرینی دینی تربیه ننگ یوقلغندن کوره لر. چونکه بو یاشلرنک هر بری کوبمی آزمی مکتب کورگان، اوقورغه یازارغه اوگره نگان آدملردر. فرانسه ده یاشلر آراسنده بالنسبه جریمه لرنک کوب بولوینی ده مکتبلرده دینی تربیه یوقلغندن دیلر. فرانسه ده یاشلر آراسنده جریمه ننگ کوبلگی حسابارغه قاراغانده دهشت بیررلك درجه ده در. حتی فرانسه ده غنی یاشلر آراسنده بولا طورغان جریمه لرنک کوبیه بارووی ایله مکتب پروغراملرندن دینی درس لرنک چقا بارووی آراسنده غایت منتظم بر مناسبت بارلنی استاتستیکلر ایله اثبات ایتولمشدر. باریژده پالیتسه باشغنی: «مدنی تربیه ننگ دینی تربیه یرینی طوتو حقنده غنی فکر یا گلش ایکانلگی ایندی اثبات ایتولدی» دیب دعوی قیلمشدر. فرانسز حکیملرندن جول سیمون، انسانلرنک دینی تربیه دن باشقه مسعود یاشاولری ممکن توگل فکر نده ایدی.

دنیای و مدنی تربیه ننگ دینی تربیه خدعتینی ایته آماوی آوسترالیایا، هندستان مملکتلر نده ده اثبات ایتولدی. هندستان خلقی انگلیزلر که قارشو: «بزگه علم نوری کیتوردگر لکن شونک برله برابر الله سزلق ده آلوب کیلدگر، الله سزلق ایسه امیدسزلکدر. نادانلق قارا کتولغنده طورغان حالمز مگ مرتبه یاخشی ایدی، طوغروسی الله سز علم کیتوروگر ایله بزگه جنایت ایتدکز!» دیب رنجیلر.

آلمانلرنک اگ قوتلی بر عنصر بولولرینک سببی نیندی نرسه در؟ مونگ سببی مونلرده دینی تربیه ننگ کامل بولویدر. آلمانار، بالالرینه دینی تربیه بیرو طوغروسنده هر نرسه نی فدا قیلورغه حاضرلردر. آلمانلرنک قیصرلری، بالالرغه دینی تربیه بیرو طوغروسنده بتون مملکت که اورناک بولوب طورادر. آلمانلرنک وطنی، عسکری تربیه لری ده دینی تربیه که بنا قیلغاندر. دینی تربیه ننگ فائده لی ثمره سینی کورگانلک لری ایچون آلمانار، ابتدائی مکتبلرندن باشلاب عالیلرینه قدر دینی تربیه و دینی درس لرینی مجبوری ایتدیلر.

بخارا مدرسہ لری

۶ نچی مدرسہ «گوکشان» مدرسہ سیدر. یو مدرسہ ناک بانسی خواجہ محمد اسلام جو بیاریدر. مذکور خواجہ محمد اسلام ۸۹۷ سنہ ہجریدہ تولد تابوب اہل طریقہ تدن زور شیخلردن سانالادر. ۹۷۱ سنہ ہجریدہ وفات بولوب بخارادن ۴ چاقروم مسافہدہ «چہار بکر» نام موقعہ مدفوندر.

«گوکشان» مدرسہ سینک بناسینہ ۹۷۰ سنہ ہجریدہ نیگر سالوب ۹۷۱ سنہ سندہ وفات بولوبوی سبیلی خواجہ کلان دیب ملقب الوغ اوغلی خواجہ سعد جنابلری ۹۷۴ سنہدہ عمارتی تمام ایٹکان. مدرسہ ناک صالغانینہ ۳۵۸ سنہدر. خواجہ محمد اسلام محترم عبداللہ خان حضرت تیرینگ مربی روحانسی بولغان. (اصل عبداللہ خانک بخارا تختینہ جلوسینہدہ مذکور خواجہ محمد اسلام سبب بولغان ایدی). شونک کبگوک خواجہ سعدہ عبداللہ خانسک روحانی مریمی ایدی. (خواجہ سعدنک تولدی ۹۴۰دہ بولوب وفاتی ۹۹۷ سنہ ہجریدہدر). «گوکشان» مدرسہ سن بنادن مقصود حدیثی مکمل بلدگان مدرس قویوب حدیثن درس ایتدرمک و شونک سایہ سندہ اسلامیتدن طش بولغان خرافاتلرنی بر طرفقہ تاشلامق بولغان؛ شویلہک: «گوکشان» بانسی اوز خراجاتندن تاشکندک بر شاگرد بیاروب حدیث درسی اوقوتدرغان وقایتاروب مدرس ایٹکان. (حاضرده ایسہ «اعلم» لک درجہ سندہ بولغان یو مدرسہدہ بر جاہل آدم مدرسک ایتہدر. اونکان سنہلرنک برندہ امیرگہ ۸ خاتون آلمق جائز دیوب فتوادہ چقاروب ماتاشقان ایدی. ہم وقف حجرہلرنی ساتارغہ جائز دیوب فتوی چقارغان ایدی. لکن حکومت عندندہ اعتبار ایدلہدی. و بعض خبرلرگہ کورہ اشی تفتیش ایدلہچک دیب سویلہ نگان ایدی).

«گوکشان» مدرسہ سی شہرنک اورتالغندہ، ہواسی گوزل اولوب زینتی دہ یاخشی بولغان، لکن یو زماندہ زینتی بتولہی قویلوب بٹکان ایدی. ۳۰ عدد حجرہسی، بر مسجدی و بر کتابخانہسی بار. بناسی بر قاطلی غنہدر. مجموع وقتی یللق ۱۱۰ مک تنکہ بولوب (اونکان سنہ ۱۴۰ مک تنکہ بولغان). مدرسینہ ۳۰ مک تنکہ وظیفہ برلہدر. کتابخانہ سینہ ۵ مک تنکہ، ۳۰ عدد حجرہگہ ۶۰۰ تنکہ (۹۰ سوم) دن ۱۸ مک تنکہ. امام، مؤذن، صو تاشوچی، سبروچی، ساج آوچیلرغہ ۷ مک بیلوب ۱۰ مک تنکہنی متولی المقدہدر. ۴۰ مک تنکہنی «گوکشان» مدرسندن اوقوچی شاگردلرگہ برلہدر. اصلدہ حدیث درس اوقورغہ ترغیب ایچون وقف ایدلگان بولسہدہ حاضر سفسطہ برلہ بولشوچی

شاگردلرگہ بیرلمکدہدر. کاشکی یو توغروودہدہ بر آرنغہ عدالت بولسہ ایکان؟! مدرس افندی اوزینک جماعہلرندہ بولغان عبارہ اوقوچیلرغہ شاگردلرنی - شریکلرگرنی - فلان قدر آرتق یازگر دیہدر. قاری عبارہلر استاذنک سوزن طوتوب بعض ۲۵ نی بعضیلری آرتقراق یازاردہ تقسیم وقتندہ (امیرنک بر محرمی حاضر بولادر) داملاغہ بیرلر، شول یازو بونچہ تقسیم ایدلر. تقسیم دن سوگرہ آرتقلرنی حضرت داملاغہ تابشرالر. اگر آچہ یتیمسہ قاری عبارہ اوز کسہ سندن چقاروب بیرگہ مجبور. اونکان سنہ بایتاقنہ شوندی واقعہلر بولغالادی. بعض برلرینہ: نیک بیرہسز، باری بر خیانت ایٹکانسز ایندی اوزگرگنہ آشاگر، دیگان ایدم، استاذلرمز بددعا قیلالر؛ کسہ مزدن تولہقہ ینچہ بولغان قدرسنگنہ آلسہدہ نیک راضیمز دیب، ایتدیلر.

«گوکشان» مدرسہ سینک شمالی طرفدہ خواجہ کلان طرفدن بر مسجد جامع بنا ایدلگان، «مسجد خواجہ» اسمی ایلہ مشهوردر. بناسینہ ۹۸۱ سنہ ہجریدہ کرشوب ۹۸۷ سنہ سندہ تمام ایدلگان. صالغانینہ ۳۴۵ سنہدر. یو مسجدنک خطیبینہ. مؤذنلرینہ (مؤذنی ۲ نفردر) یتہرلک قدر وقف قالدراغادن صوک حفظ قرآن ایچوندہ بایتاقنہ وقف قالدراغان «گوکشان» مدرسہ سینک حجرہلری صالتمقدہ اولوب ۲۰ مک تنکہلرگہ صالاتادر. حجرہلر نیک ۳ دن ایچی ئوشی یایلر وباشقہلر قولندہدر؛ قالغان ۱۰ عددگنہ شاگردلر قولندہ بولوب آنک دہ ۲ سندہ استقامت ایتوچی یوقدر. خواجہ کلانک عمارت خیریلری نیک کوبدر. بعض برسی اوز وقتندہ یازلسہدہ احتمال. فقرا ایچون خواجہ کلان جنابلری بتون بخارا مملکتینہ ۱۱ عدد حمام بنا ایٹکان، ۵ سی بخارانک اوزندہدر. «حمام جویبار»، «حمام چشمہ ایوب»، «حمام بازار کفش»، «حمام چہارسو»، «حمام کنجک» در.

زمانندہ خواجہ کلان نیک زور بر آپاوت بولغان، یوزہر طنابلی و ۵۰ شر طنابلی بایتاقنہ باغلر، بوستانلر یاساغان و نیک کوب اشکہ یارقسز برلرنی کانالر واسطہ سیلہ اشکہ کرتکان، بعض کونلردہ خدمتکارلری ۱۰ مک نفرگہ یتکہلہگان. بوندی وقتلردہ اشچیلرنی پادشاہ فرمانی برلہ جیغان، نیندی مضموندہ فرمانلر صادر بولغان - تاریخ کتابندہ ہمہسی دہ یازلغان. فقط اوقوچیلرنی بالقدر و خوفی برلہ یو پیردہ یازمادم. امیر، عشر و خراجلرنی دہ حکومتکہ آلماینچہ خواجہ کلانگہ تابشرا تورغان بولغان. صابرجان ابن ملا محمد مصطفی.

تل و ادبیات اوقوتو اصوللری

(باشی ۲ نچی عددده)

فقط یا سگی زمان پیداوغولری نظرندده شوشی ایکی یولنک اولگیسی قائدهلی هم مقبول تابلغان.

قرائت کتابلرینه آنگناه عطا بیلرده کی واقعه لر نیک

درجه سی: - قرائت کتابلر نده غی، طور، شدن آنتوب یازلغان و انسانلر طور، مشینه عائد بولغان واقعه لر هر حالده بالالرنک آ کینه مناسب بولورغه تیوش حکایه ده گی واقعه نیک کیشسزلگی و ناچارلنی، یا که تقلید ایتلورلک مرتبه ده گوزللیگی و کامللگی هم بولرنک باریسی ده، بالالرنک یاشینه هم بالالغه موافق بولسون. یعنی واقعه نیک ناچارلنی ده، کامللگی ده و بولرنک هر ایکسی نیک باش سبیلری ده بالالر محاکمه یورتوب، اوزلری اولچوب بله آورلوق بولسون.

شوگا بنا، قرائت کتابلر نیک برنجی، ایکنجی و اوچنجی صنفغه مخصوص یازلغانلر نده، موضوعی طور، شدن آنگناه حکایه لر، بالالرنک اوزلری شیکلی اوک: بر بالا طرفندن اشله نگان واقعه لر نی تصویر ایتکان بولورغه تیوشلی، دیلر.

مندرجه نیک بولنوی: - قرائت کتابلر نیک مندرجه سن

اول جنسکه، جنسلرنی صنفغه بولوب، هر جنسی آیرم بر باب؛ هر صنفنی ده آیرم بر فصل یاصارغه تیوشلی. مثلا: انسانلر، حیوانلر، قوشلر، معدنلر، اوسملکلر هر برسی اوزلرینه باشقه بر تورلی جنس بولغان کبک، بولارنک هر قایوسی صنفقه دخی بولنه لر. آت بله ن بورینی مثالغه آساق، مونه بولار ایکسی ده حیوان جنسنلر. ایکسی ده بر جنسلر. لکن صنفلری باشقه: برسی اهلی حیوانلر جمله سندن، ایکنجیسی ده وحشی و یرتقچلر صنفندن. باشقه لری تاغی شولای اوق. صنفلرنی نوعه آیرموقده بیک ممکن.

قرائت کتابلر نیک تل و اسلوب مهترلی: - تدریج

قانونی یعنی بکلدن آورغه کوچو قاعده سی بو طوغریده ده اوزینک نفوذن کیتمی. حکمن یورتوونده دوام ایته. شول حالده هر صنفنک قرائت کتابی، مندرجه سی یاغندن نیچک باشقه بولسه، تل و اسلوب جهتندن ده برسی ایکنجی سندن آیرم بولوب، کیتکان صاین کیگه یه و تیره نه یه باررغه، یوقاریلاغان صاین همان ادبی تل و ادبی اسلوبکه یاقلاشو یولن توتارغه تیوشلی.

شونک بله ن برابر، ابتدائی مکتبلر اوچون یازلاچق قرائت کتابلر نیک اسلوبی حقتده، خصوصی اولارق، نغوب اوشبو توبه نده گی شرطلرنی قوبالر:

قرائت کتابلر نیک مندرجه سی اول قایسی نطقده

باشونورغ کیرلک؟ قرائت کتابلر نیک مندرجه سی ایگ اول، بالالرنک اوز نه یله نه سنده گی و آلارغه یاقترق هم تانشارق بولغان نرسه و حیوانلردن؛ آلارغه بیلگیلرک بولغان اش و حاللردن باشلانوب، تدریجی ره ووشده یراقعه کوچه بارلور.

مثلا: ایگ نیک، بالالرنک نه یله نه سنده گی (محیطنده غی) اوی، عائله؛ عائله نی تشکیل ایتویچیلرنک هر برسینک آیرم وظیفه لری؛ اوی اچنده گی نه یرلر؛ مکتب و اوقو اسبابلری هم سبقداشلر؛ باقچلر؛ یورت حیوانلری (آت، صییر، تویه، صادق، که جه، تاوق - نه تهج، قاز و اورده ک کیلر) هم آنلرنک فایده و خدمت لری تاغی باشقه تورلی حاللری کیلردن باشلاب. بالالرنی اول شولار بله ن یاقندن تانسددرغه کیردک.

بولردن صولگینه، شولای اوق، یاقندن یراقعه ایکنجی تورلی نه یکه نده بیکلدن آورغه کوچه بارو یولی توتلور: ایکمه ک، صو، توز؛ آشقلر، مثلا: بغدادی، آریا، صولی. آرش و تازی کیلر هم باشقه اوسملکلر، آنلرنک کملر طرفندن، قایده و نیچک نیندی یرده اوسدرلولری و سائرده حقتده یازلور.

بو نه یرلر، بو حیوانلر حقتده بالالرغه، قرائت کتابلر نده ایکی تورلی یول بله ن معلومات بیرو ممکن:

۱) نه زر یازلغان شعرلر، حکایه و حصه لقلر واسطه سی ایله. یعنی قرائت کتابلرینه شول نرسه و حیوانلرغه تعلق بولغان یا که شولار حقتده حکایه و حصه لقی طریقچه یازلغان منظوم هم مشور پارچه لر کرتوب، معلم شولارنی اوقوتقاندده، شا کردلر بله ن، ایرنمیچه، مذاکره و مصاحبه ایتو یولی بله ن. مثلا: بر حکایه یا که بر نظمده «ایکمک» یا که «کومهج» دیگان سوز چقا ایکان، مونه شول چاقده معلم شا کردلر ایله ایکمه کنک قامردن بولوی، قامرنک تاغی صو، اون، توز و باشقه ماده لر نیک برکه اویوشووندن یاصالووی؛ اوتک دخی آشقلر نیک تیگرمه نده یاصالوب، و اقلانوب چغووندن ایکانی هم آشقلر نیک اون بولودن اولگی حاللری توغری سنده سویله شووی، شا کردلر که شول حقتده تورلی سؤاللر بیرووی ویشمه گان یرلرن معلم اوزی بیان ایته بارووی آرقاسنده بولور.

۲) توغریدن توغری شول نرسه لر یا که حیوانلر حقتده معلومات بیرو نیتی بله ن، اوزینه مخصوص یازلغان مقاله و فقره لر یارده میله.

یارارلر. نکن شرف الدین افندی، ایهلرینک تارتولرینه کوب قارامی ترجمه حاللرینی طویلراق چیقاررغه اجتهاد ایتسه دخی گوزل بولور ایدی. مثلا: صدرالدین افندی نیک یاش وقتنده کوب او قوماناغنی یازلغان یرده اوزی خوجه بولوب کسب ایته باشلاغاندن صوگ مخصوص کیشیلر طوتوب «پیتربورغسکی ویدوهست» همده «ناؤوی ژریعه» غزتلرینک نوهرلرینی قالدیمی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مقاله لرینی اوقوتوب توشنوب بارووی، ترجمان غزته سینی ناراتورغه اجتهاد ایتووی، عربی جریده لرینی خصوصا مصطفی کامل وقتنده غی «اللواء» نی مرتب تعقیب ایتوب کیلووی یازلمی قالدورغه تیوشلی توگلدرد. بوزن زمانلرده خاقلرنک فضیلتلری مدرسه لرده یاتقان یلری و مدرسه هم مدرسلری ایله اولچانوب یورسه ده ایدی بو زمانده دنیاغه ایکنچی بر یاگی هم عدل اولچاو چیقدی. بو ایسه «بلو و آگلاو» دن عبارتدر. بو اولچاو، خاقلرنک اورنلرینی آماشدردی. قسقه سی: موندن صوگ سودا گرلرنک ترجمه حاللری یازلغان وقتده علم یورتلرینه بولغان اجتهادلری ایله برطوتاشدن. مطبوعات گه ایشکان خدمتلری و اوزلرینک آگلاو و بلولرنک مرتبه لریده خاطر گه آلسون ایدی.

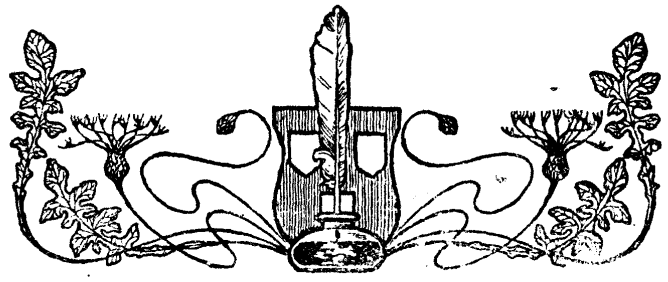

دینی تدبیرلر: «اصلاحات دینیہ کتبخانه سندن برنجی کتاب» بولغان بو اثر یاگی باصلوب چیقدی. مرتبی «مدرسه عالیه» مدرسلرندن ضیاء الدین الکمالی افندی بولوب مندرجه سی اوشبو نرسه لر: باش سوز. قرآن و ایمان. حدیث و ایمان. قرآن و حدیث تعریف ایتمش «مؤمن» لر. بو عصرده اسلام دنیا سینک ایمانی. اسلام دنیا سینک ایمانی تعین. ایمان و عقیده کتابلر مز. «اختلاف امتی رحمة» سوزی حقنده. تفضیل البشره کرامات اولیا. اماملق و خلیفه لک. صحابه لر و اعتقاد. رسول الله حضرتلرینک آتا و اناسی حقنده. رهبانیت. ایشانلق و اعتقاد. معراج مسئله سی. دینی تدبیرلر. اوشبو سوز باشلرینک آستنده بیک مهم فائده لر بار. دینی مسئله لر گه اهمیت پروچیلر اوزلری آلوب اوقوب چیقاررغه، اگرده لازم تابسه لر ادب و انصاف دائره سنده اتقاد قیلوررغه تیوشلی. اتقاد قیلوررغه لایق و تیکشروب عمر اوتکاررگه طوررلق بر اثردر. پوچته سی ایله برلکده حقی ۳۴ تین.

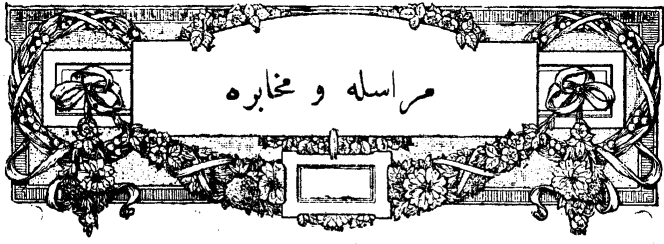
تاریخ اسلام مصور: رشدی مکتبلرده درس قیلوب اوقوتور ایچون ترتیب ایتولگان بو اثرنک ایکنچی جزئی باصلوب چیقدی. مرتبی، مدرسه حسینیہ معاملرندن صلاح کمال افندی بولوب ناشری ده «صباح» کتبخانه سیدر. حقی ۲۵ تین.

- ۱) جمله لر اوزون بولماوی اوستینه. بیک آچق هم بیک ماتور تزلگان و بر برسی بلن گوزل به یله نگان بولسونلر.
 - ۲) آرتق صنعتکارلق کورسه تلمه سون.
 - ۳) اورنسز تکرارلردن صاقلانلسون.
 - ۴) آهنکلی و اوقوغه ییکل بولسون.
 - ۵) نظم ایله نثر قاتناش بولسون. یعنی کتابقه نظم و نثر ایله یازلغان پارچه لرنگ هر برسی کرتلسون.
 - ۶) بالالرنی یالغدر اچق ره و شده بر توری بولوب کیتووندن صاقلانلسون. بلکه هر پارچه و هر جمله ننگ اسلوبی اوزنده بولغان باشقه بر توری خصوصیت ایله بالالرنی اوقوغه قزقدرا باررلق بولوررغه تیوش.
 - ۷) بالالرنک تلارن زهرله وچی سوزلردن، تریه سوز اولرلدنغنه ایشته تورغان اویاتسز و یه سز تعبیرلردن پائت بولسون.
 - ۸) بایتاقنه فقره لر (پارچه لر) سویله شو (مکالمه) طریقیله یازلسون. چونکه بو بایه ده بالالر محاوره یوللارن، خطاب قیلشو، سوال برشو هم جوابلاشو کیفیتلرن اویردنه چکار.
 - ۹) حکایه و حصه لقارلردن چقا تورغان حصه و نتیجه لرینی چغارودن سکوت ایتلسون. (معلم اوزی ده بو حقده احتیاطلی بولوررغه کیره ک. نیچک بولسه ده، شاگردلرنک اوزلرندن تابدرورغه اجتهاد ایتلو تیوش).
- معلم عبدالرحمن سعدی. «آلمات».

مطبوع اثرلر

روسیه سوادسی: شرف الدین افندی شهید اللین طرفندن نشر اولنه طوررغان اوشبو اثرنک اوچونچی جزئی دنیاغه چیقدی. مونده روسیه مملکتنده کی سودا حقنده همده روسیه ده بولغان مسلمان سودا گرلری حقنده یاخشی معلومات بیرلگان. صدرالدین افندی نذیروف، مرحوم اسحاق افندی عبدالولیف، حسین افندی باییکوف، صابر جان شمغولوف کبی مشهور و خادم ملت سودا گرلرمنک رسملری و ترجمه حاللری بار. کیله چک زمان خاقلری ایچون شوشی رسملر و ترجمه حاللر بیک کوب اش که

آھوندرہ • (ویر خورال اویازندہ) ۱۰ • کتابلر دہ «راست تاك»

ھم دہ «بالغان تاك» اسمندہ ایکی توری تاك بارلغی سویلہ نہ . گویا مونلردن اولگیسی یوقاری غہ صوزولغان و صوگھبسی دہ افقدہ آرقلی تارالغان بولا ایٹش . «مسلمانلر، تاك بلندی ایندی دیب سحر آشامی فالسونلر ایچون قاف تاوی آرتندہ شیطانلر اوت یاغوب یا تالردہ شونك یاقیتسی کوك گہ صوزلوب توشہ در، شول یاقیتلیق یالغان تاك بولا» دیب بزگہ اوگرہ ٹکانلر ایدی . شون سوز درستمی ؟ ۲) غزتہ لر بعض بر مملکتلر نك بورچلری بیك کوبلگینی یازلر . هر بر حکومت اوزینك ایچکی اشندہ مستقل بولغاندن صوك آچہ نی کوبردك اشہ تورگہ کیرہ ک ایدی . مثلاً: روسیہ نك اوزندہ نی قدر کوب آلتون چیغوب دہ بورچ غہ کرووندہ حکمت نیندی نرسہ ؟ بو اش ، ایکمک پشروب صاتوچینك ، کشیلردن بورچ غہ ایکمک جیونہ اوخشامیمی ؟ محمد بن عثمان یونوسف .

شورا : ۱) بعض اورنلردہ وبعض بر وقتلردہ تاك آلدندن شوندی اوزنچہ بر آز یاقیتلیق سیزیلہ . لکن اول ، شیطانلر یاقغان اوت یاقیتلیغی توگل بلکہ یرنك بزگہ قارشو طرفدہ بولغان قویاش یاقیتلغندن عکس قیلغان یاقیتلقدہ . ۲) مملکتلر نك مصرفلری شول قدر کوبدرکہ اوزلرندن چیغوب طورغان آلتون و باشقہ خزینہ لر، شونی قبالرغہ یتشہ آلیلر . روسیہ دہ آلتون کوب بولسہ دہ اول ، کوبکدن یاووب طورمی ، آنی چقارو ایچون دہ کوب مصرفلر کیرہ ک . اگر دہ قاف تاوی آرتندہ اورمان یاندروب قرینوب یاتوچی شیطانلر کیلوب دہ آلتونلر نی بوش چقاروب طورسہ لر البتہ آلتون کوب چقار ھم دہ مصرفسز حاصل بولور ایدی ، لکن شیطانلر نی خدمت گہ ییگارلك کوچ یوق . روسیہ دہ آلتون کوب لکن اول آلتون آرسلان آوزندہ ! شوندن آلووی جیتون .

باغیر سرای • «شورا» مجلہ سندہ بخارا مدرسہ لرنندہ بولغان دزسلرنك پروگراملری درج ایتولگان ایدی . مونی کوروب بخارا مدرسہ لری و خصوصاً شاگردلری ایچون غایت آچیندق . آندی دزسلر اوقوب ، مسلمانلر ہیچ وقت سعادت کہ نائل بولا آمازلر . بز ، مدرسہ لرمزنی اصلاح ایتمک ایچون علوم

توقایوف اورالسکی دہ • شاعر توقایوفنك «اورالسکی» شہرندہ طورغان وقتندہ غی حاللری سویلہ نگان قسقہ بر رسالہ بولوب جارالله مرادی طرفندن ترتیب ایتولوب استرخان شہرندہ عمروف و شرکاسی مطبعہ سندہ باصلمشدر . اثر دن حاصل بولغان تابوش توقایوف اسمی ایچون قیلنہ چق اش کہ باغشلانمشدر . حق ۱۰ تین .

ھلاکت کہ فارشو • عبدالحی الالکنوی نك تما کو حقندہ بولغان عربچہ رسالہ سی اوشبو اسم برلہ علام الدین خان اسلاموف طرفندن ترجمہ ایدلوب باصلمشدر . حق پوچتسی ایلہ ۱۴ تین .

کدرستہ ادبیات • فارسی اساتندہ سویلہ نگان شعرلر وقصیدہ لردن عبارت بر اثر در . صاحبی سمرقندہ حاجی معین (مہری) افندی ابن شکرالله بولوب تاش باصمہ ایلہ باصلمشدر . حق ۱۳ تین .

آک لایبراری • قازان شہرندہ چیقا طورغان «آک» ژورنالی ادارہ سی طرفندن اوشبو اسمدہ کالیندار نشر ایتولدی . خرستیان و اسلام بایراملری قزل بویاو ایلہ باشقہ نردن آیرلوب ترتیب قیلنمشدر .

انصوریہ • ھہ نریخ ھینہ تالیفی بولغان بو اثر سعید سونچہ لہ ی طرفندن اوز تلمزگہ ترجمہ ایتلوب قازاندہ «صبح» طرفندن نشر ایتولمشدر . اندلس مسلمانلری طورہ شندن آلتغان فاجعہ . شعر ایلہ تصویر قیلنوب یازلمشدر . ایچندہ ھینہ نك رسمی دہ بار . پوچتسی ایلہ برلکدہ حق ۴۶ تین .

نورملر خاطرہ لری • بو گولہ ، مینزلہ ، آلابوغا ، ساراپول تورمہ لرنندہ حبس ایدلوب دہ صوگرہ آزاد ایتولگان زکی جان افندی طرفندن یازلغان بر اثر در . اوقور ایچون ھم قزقلی ھم تأسفلی بر اثر بولدیغندن برر نسخہ سینی آلوب اوقونی توصیه قیلہ مز ؛ حق ، اوستہ ۳۰ تین قویلغان . مشہور کتابچیلرنك ھم برندہ بولسہ کیرہ ک .

کوکل دولقونلری • نعمت اللہ افندی حکیموفنك شعرلری جیولغان مجموعہ بولوب ناشری نظام الدین تیرغولوفدر . حق پوچتہ سی ایلہ ۱۴ تین .

یلده قازان شهرنده شمس الدین حسین اوغلی خراجاتی ایله
باصلغان) سید بطلانگ هارون الرشید عصرنده بولغانغی بیان
قیلنهدر (۱۹۸۱نجی بیت).

کتمه فورغانه . یاقین وقتلرده باصلوب چیقمش شعر
مجموعه لرندن برینگ باش طرفینه: «قال النبی علیه السلام ان الله
(اصل عبارت «الله» بولسه کیرهک) اسرار بعضها فی قلوب الانبیاء
وبعضها فی لسان الشعراء» دیب یازلغان. بو حدیث درستمی؟ قایو
کتابده بار؟ «شورا» ده جواب یازلسون ایدی.

حاجی معین بن شکرالله .

سُوراه: بلمیمز. شول سوزننگ حدیث ایکانلگینی اثبات
ایتو وظیفه سی «قال النبی علیه السلام» دیب یازوچی آدم اوستنده در.

قازانه . مدرس، سرورالدین حضرت برنجی عدد «شورا»
ده، «اسلام دینده اجتماعی قاعده لر» سرلوحه سیله بر مقاله
یازوب دیانت اسلامی ده گی قواعد اجتماعی نی بیان ایته. شولار
جمله سندن جهاد و محاربه اصول لرینی سویله گانده: «دیانت
اسلامیه که کوره جهاد یالکُر «مدافعه» ایچون فرض قیلنمشدر»
دی. هم بو دعواسینی شام، مصر، اسکندریه و اهل صلیب
محاربه لرینک «مدافعه» ایچون باشلانغانلی ایله اثبات ایته در.
آنک اوستینه ده: «اگرده اسلامیت عالمنده استیلاء و تجاوز
یوللو مهاجمه لر محاربه لر کورلسه مونلرنک کوبسی اسلام قاعده
سندن طش حساب قیلنور. دیب قویه. حضرتنگ بو سوزلرینی
اوقوغاچ ده عصر سعادتده گی محاربه لر خاطر مه کیلدی هم اختیارسز
اوله رده ق آلارنک باشلانوی توغروسنده فکر یورتور که توتوندم
واقعا تاریخ اسلام صحیفه لرینه نظرا عصر سعادتده گی محاربه لرینک
کوبسی «مدافعه» ایچون باشلانغانلی آکلانا. شولای بولسه ده
«مهاجمه» طریقته باشلانغانلری ده بتونله یوک یوق توگل.
مثلا: مسلمانلر ایله دشمانلری آراسنده بولغان محاربه لرینک
برنجیسی هم شدتلیسی «بدر» محاربه سی بولدی. بو محاربه ننگ
باشلانوینه. رسول اکرمنگ مکهلر کاربانه هجوم ایدو و آنده
بولغان اموالنی جماعت مسلمین قولینه توشرو (اسلام دشمانلری
تعبیر نیجه، طلاو) ایچون چغوی سبب بولدی. بو، نیچوک مدافعه
بولالا؟ مینم کبی اسلام باشلرنده بولغان بو شبهه لرینک کیتوونه
سبب بولو ایچون امام و مدرس سرورالدین حضرتدن جواب
یازوونی امید ایته مز.

عبدالله کوکش .

اورنبورغ . غنوار برنده چققان برنجی عدد «شورا» ده

قدر که یتدی: خاتونلردن پادشاهلر، قوماندانلر باشقه الوغ درجه لی
کشیلرده یتوشدی» دی. بز اوز کشیلر مزگه نی قدر اشانساق،
«جرجی زیدان» جنابلری شیکلی، تاریخ علمنده اقتداری
عموم طرفندن تصدیق ایتولگان بر ذاتک سوزینه اعتماد ایتمه سکه ده
یول تابا آلمیمز. باخصوص «جرجی زیدان» جنابلری اوزینک
ایتکان سوزلرن فاقت ایله اثبات ایته و اوزینک مرادینه موافق
یک کوب بیوک خاتونلرنی ذکر ایته در. تجربه اوستنده گی برکشی
اولدیغمزدن شول طوغروده مخصوص حرمتلو «شورا» ننگ اوز
سوزن ایشه سمز کیله در ایدی. لطفا جواب بروکرنی اوتته مز.
عبد الحمید المسلمی .

سُوراه: هر ایکسینک سوزی ده درست. فقط سرورالدین
حضرت، مسئله ننگ بر طرفینه کوبره ک اهمیت بیرگان بولسه
جرجی زیدان ایکنجی طرفینه آرتغراق اهمیت برده در. یوقسه
اسلام کیلمازدن مقدم عرب خاتونلری حقنده بولغان بو ایکی
سوزننگ هر ایکسی ده بارلغی ثابتدر.

بطرینبورغ . «مناقب غزوات سید بطلان غازی» اسمنده
بر کتاب بار. مذکور کتابنک اولنده یازلغان غه کوره گویا سید بطلان
غازینک ایکوز یل صوکنده ظاهر بولاچغی، عبدالوهاب اسمنده
بر صحابه آگارغه ایرشه چگی حقنده رسول الله حضرتلرینه وحی
کیلگان هم ده سید بطلان غازی غه تابشرر ایچون رسول الله .
مکتوب یازوب شول عبدالوهاب غه یروب قالدراغان بولادر. شوشی
کتاب کم اثریدر؟ عبدالوهاب اسملی صحابه ننگ ایکوز یل یاشوی
ثابتیدر؟ شوشی حقده «شورا» ده جواب یازلسون ایدی.
هادی طاهری .

سُوراه: بالالر. خاتون قزلر و عموما توپان صنفلر آراسنده
یوری طورغان کتابلر توگل خواص و یوقاری صنفلر آراسنده
بولغان کتابلرده غی خرافاتلرنی بره ملب صانار و دلیل ایله اثبات
ایتوب یازار ایچون نوح پیغمبر عمری کیرهک. سؤالکرده بیان
ایتولگان نرسه لر حقنده «وحی» بولو خبری یالغان ایکانلگی
کون کبی معلومدر. «سید بطلان غازی» خصوصنده یازلغان کتاب
حقنده ۴ نجی جلد «شورا» ده ع. عزیز افندی عبداللین طرفندن
یازلغان بر تفتیش بار. اوز شیوه مزده گنه توگل حتی تورک تلینک
هیچ بر شیوه سنده. سید بطلان کتابی حقنده شول مقاله برابرنده
گوزل نرسه بو وقت غه قدر نشر ایتولگان بولسه کیرهک. مراجعت
ایتسه گر ضرر بولماز (فهرستده «سید بطلان» ماده سی). الاستیعاب،
اسدالغابه، الاصابة کبی معتبر اثرلرده، عبدالوهاب اسمنده صحابه
تابلمادی. «روضه العلماء» اسملی بر کتابده (بو کتاب ۱۸۸۸نجی

عبداه افندی بوی طرفندن تاتارچهغه ترجمه قیلنگان «توحید رساله سی» حقدده مدرس محمدجان حضرتلری طرفندن بعض بر ملاحظه لر یازلغان ایدی. عبدالله افندی ترجمه قیلورغه بیک شدب کتاب انتخاب ایتهکان. بونده هیچ شبهه یوق: هر توری اباطل و خرافاتدن صاف بولغان عقائد کتابلرینه بیک کوبدن محتاجم. محمد عبده حضرتلرینگ «توحید» نام اثری ده تماما بزم استه گمزگه موافق بر صورتده تألیف قیلنمش نادرالوجود بر اثر در. بو کتاب یالگری غنه ده محمد عبده حضرتلرینگ فضلنی اثبات که کافیدر. فقط ترجمه سینه کیسهک اش باشقلاشه؛ سوزگه سوز ترجمه قیلنغانلقدن اثرینگ روحی شاقتی اوزگارگان وشول سببی رساله بایتاق فضلن یوغالتقان. ترجمه ده ایگ مقبول و ایگ لارم بولغان «خلاصه ترجمه قیلو، دیکان اصولگه رعایت ایتمگ نلکدن کتاب یاخشوق چوبالچق بولوب چققان، حتی بر نیچه مرتبه اوقوب چغوب ده آکلاشمی طورغان جمله لر بار. درست. تلمزنگ یارلیغی ده ترجمه نگ شوما چقماوینه مانع تشکیل ایتهکاندر، آنسن انکار ایوب بولمی، لکن ترجمه ده کورلگان قصورلرنگ قسم مهمی - یوقاری ده دیدکجه - خلاصه ترجمه ایتمیچه بلکه سوزگه سوز ترجمه قیلنودن طوغان قصورلردر. محمدجان حضرتنگ کتابنگ الک زیاده دقتکه آنورغه تیوش بولغان کیمچیلکلرندن کوز یوموب یاخشی یاغن غنه کوررگه طرشوی مینی بر آز عجبیه ندردی وشو سطرلرنی یازارغه مجبور ایدی. الحاصل «رساله توحید» ترجمه سی عمومیتله مطالعه قیلنورلق بر اثر بولوب مکتب و مدرسه لرده درس کتابی اولارلق استعمال قیلنوغه بیک اولک مناسب بولماسه کیردک. اثرینگ موضوعی اهمیتی وشونکله برابر مؤلفی ده اسلام عالمده الک الوغ بر ذات بولغانلقدن بو سطرلرنی یازونی اوزمه بورچ دیب بلدم. مدرسه حسینیه طلبه سندن: احمد حبیبی.

باکا اورکایج. تاتارلر، نیچکگنه بولسه ده، اوزلرینگ طوغان ایلارنده طوررغه طریشارلر، تله نیندی یوقلقلر، آورلقلر کوروب عذابله نسلرده، شول طوغان اولارندن - اوسکان بیرلرندن آیریلوب چیتکه کیتبرگه تله میلر؛ طامقلری برتورلی طوق بولسه، شوگا رضا بولوب طورا بره لڑ؛ طورمشرن یاخشرتو، معیشتلرن توزه تو اویی برله - چیت بیرلرگه کیتوب اشکه کرشرگه وبرر تورلی کسبکه طوتونورغه باطرجیلق ایته آلایلر. طورمشدغی اوزگارشرگه. حیات آغومنده غی آلماشنورغه دردسزردک قایلر؛ اول حقلرده سویله نگان سوزلرنی - یوقو آراسنده طکلاغان کشی شیکلی - التفاتسزگنه طکلیلر - قولاق صالورغه ده تله میلر. اما «قاسم» تاتارلری بتونلهی باشقه: آلا رنگ کوزلری آچق، فکرلری

منوعه

همار نمر بولی. «اقدام» غزته سنده اوشبو مضمونده بر اعلان کوردلی: «شام» ایله «مدینه» آراسنده اولگی کروانلر ۳۵-۴۰ کونلر یوریدر ایدی. حاضرنده تیمر یول ایله ۵۸ ساعت یوروله در. حج کونلرندن مقدم «مدینه» گه باروب تیمر یول ایله کیرو «حیفا» غه قایتورغه و آندنده پاراخود ایله «جده» گه باررغه تمکن. بویل، حجدن مقدم «مدینه» گه باروجیلر ایچون ذوالقعدة آخیرینه قدر، تیمر یول بیلیتلری یاروم حقلرینه ساتولاددر. ذوالحجه باشندن ایسه ایسکی حقلری ایله یوروله چکدر. آربالرنگ هر برنده حاجت خانلر، ابدستخانلر، ایچار ایچون صولر، «درعا» ایله «معان» ده آشخانه لر بار. غازلر اوقولا طررغان اورنلرد، پویزدلر طوقتاب طورالر. «شام» ایله «مدینه» آراسنده باروب قایتو ایچون بیلیت حقلری: برنجی قلاص ۹۷ صوم. ایکنجی قلاص ۷۴ صوم. اوچونجی قلاص ۴۴ صوم. **آزغه باکلسلی.** فرانسلر طرفندن قازولا طورغان «پاناما» قتالی یاروم یولده طوقتاب قالدیغندن صوگ. آمریقا حکومتی اوز مصرفندن اشله تمک نیتی ایله فن عالملرندن ایکی هیئت آرقلی کوبی خراجات کیردک بولاچمن تیکشرتهکان ایدی. هیئتلردن بری ۷۲۵ میلیون و ایکنجیسی ده ۸۰۰ میلیون فراتق حاجت بولاچمن بیان ایتهیلر. حکومت اش گه کرشوب، خده تینی تمام ایتدی و مونک ایچون بتون مصارفی بر میلیارد سیکر یوز میلیون فراتق غه ییته در. دیک هر ایکی هیئت، بر میلیارد طوغروسنده غنه یاگشقلر، باشقه سی درست چیققان.

اعلانی اوقو بیره خلقلر: «بو ایکی یوز تنکه که التفات ایمازلک بولغاچ البته نرسه صورالوب یازلغان مکتوبلر بیك اهمیتی بولورغه یعنی بیك کوب سومالقی ماللر صورالغان بولورغه تیوشلی، نرسه لر ننگ کوب صورالووی آننگ نرسه سی کوب کیتوکه و یاخشی بولورغه دلیل» دیب شول فابریقه ننگ نرسه لرینی آلورغه باشلاغانلر.

سوگندن معلوم بولدیغینه کوره آندی نرسه فلان هیچ یوغالغانی بولماغان، بلکه فابریقه ننگ اسمینی و نرسه سینی مشهور ایتر ایچون گنه فابریقه اداره سی شوندی بر اعلان باصدرغان ایکان.

۱۹ یاشلک بر قز ایلر ۷۴ یاشلک ایرنک معاشقاری.

انگلترده میس روبر اسمنده ۱۹ یاشلک بر قز ایلر، ژوزدف میلدر اسمنده ۷۴ یاشلک بر یکت بر برینه عاشق بولوب یورمشلر و آخرنده رسمی صورتده نکاح قیلمشلردر.

مادام هه ی ننگ آبلو مصرنی. آمریقادا یکر می بیش میلیون فراقاق بایلغی بولغان بر یکت، فقیر بر اول کشیسینگ قزیتی کوروب محبتی توشکان و شونی ده اوزینه خاتونلقغه آغان. اول موژیغی قزی بولغان بو خاتون «مادام هه ی» عنوانینی آغاندن سوک هر آی ایچون ۲۹۷۵ فرانق مصرف طوتارغه باشلاغان. بو مصرف ایسه کیوم سالوم، تماکی، ایسرتکچ ایچو واق تریاک نرسه لرین عبارت بولوب یورت کیره گی ایچون مصرف موگ کر میدر. «کون کوره گن کون کورسه، کوندز چرا یاندر!».

میلیاردير لر ننگ آشی قازانلری. قاسسه ده آتونلر، باقه کاغدلری چومه له بولوب یاتا اما بر قاشق آرتق شولیا آشارغه ممکن توگل. بو اش سعادت می، بختیارلغ می؟ بو زمانده میلیاردير لر ننگ کوبلری شوشی حالده در. کروسین پادشاهیسی بولغان «روفقنلر» سوت ایله ایت صووندن باشقه هیچ نرسه آشی آلمی. اوشوبیل وفات بولغان «مورغان» ننگ آش قازانی هیچ بر نرسه نی سگدرمگانی ایچون آج یوررگه و نهایت حالدن تایارغه مجبور بولدی. اوزینه فننگ بیك ترقی ایتووندن و اوزاق و قتلر اوتمی، بوزوق آش قازانلرینی حیوانلر ننگ توزوک آش قازانلری ایله آلماشدررغه ممکن بولاجغنی سویله دیکلر نده: «درست، اول اشلر ایلیلی یلدن سوک بلکه ممکن بولور، لکن مینم بو آش قازانم آگار قدر طوردرلق توگل، شونگ ایچون فننگ ترقیسندن میکا فائده یوق، مین ایندی شوشی کونارده اوله رگه محکومن» دیب جواب بیرمشدر.

قطای خاتونلری. قطای خاتونلری بالا تریبه قیلو طوغرو سنده اعتبارلی بولو، بالالرینی سویو و آنلرغه شفقتلی بولو ایله معروفلردر. آوروپالور قطای خاتونلرینی بالا تریبه له و طوغروسنده انگلیز خاتونلرینه اوخشانلر. موندن باشقه قطای خلقلری خاتونلرغه

خاتونلر اسمی برل آتالغان شهرلر. خاتونلر اسملری ایله آتالغان شهرلر دنیاده بیك کوب. اوشبو جمله دن: «سنار»، سودان مملکتنده بر شهر بولوب پادشاهلردن برینک «سنار» اسمنده بولغان جاریه سی اسمی ایله آتالمشدر. «بریقه»، مصر مملکتنده و آفریقانک شمالنده شوشی اسمده شهرلر بار: «یولیا فیلیکس»، (ایزگی یولیا معناسنده بولوب خاتون اسمیدر). بیروت شهرینک اولگی اسمیدر. «لادی سمت». آفریقانک جنوبنده. «الزهراء» اندلس ده عبدالرحمن الناصر جاریه سی اسمی ایله اتالمشدر. «طولا»، روسیه ده الوغ بر شهر بولوب دشت قیچاق خانلردن برینک خاتونی اسمی ایله آتالدیغی روایت قیینه در.

یولچیلری ده کاپیتانی ده خاتونلر ده عبارت کویمیر. «هرام» اسمنده یلکان کویمه بتون یولچیلری خاتونلر بولدیغی حالده آمریقادا «بوستون» شهرندن قوزغالوب «نیویورق» غه سفر ایتمشدر. کویمه ننگ کاپیتانی ده، ماتروسلری و جمله خادم لری ده خاتونلر در. «هورن» اسمنده گی خاتون کاپیتان ننگ ایرندن باشقه، کویمه ایچنده هیچ بر ایر ذاتی یوقدر. «بوستون» دن قوزغالوب کیتدیکلرنده بیك کوب خاق اوزاتورغه کیلوب پرستانده بولغان پاراخودلر چقوروب سلام بیروب قالمشلردر.

ایک زور واقزال. بو کون دنیانک ایک زور واقزالی «نیورق» شهرنده «غراند سنترال ترموس» اسملی واقزالدر. مونگ سطحی مساحه سی ۳۱۰ مگ متر مربع بولوب بناسی ۹ یوز میلیون فرانق که توشمشدر. واقزال ایکی یاتاژ بولوب برنجسی بر آستنده و ایکنجیسی بر اوستنده. اوستنده گی قاتغه قرق ایکی یول و آستنده غی قاتغه ۲۶ یول کیلوب کره یا که شول قدر یول چیقوب کیتدر. واقزال ایچنده بالنیسلر، آیتیکلر، موزه خانه و تیاترلر، کتبخانه و مطبعه لر، اوین اسبابلری همه سی مکمل بار. غزتلر زورناللر باصلوب صالوب طورادر.

بوغازلر ننگ اولکی کونلری. طبیعات علملرینک خبرلرینه کوره یوز مگ بللر مقدم و قتلرده آروپا ایله آفریقا «جبل طارق» بوغازی «سیچیله» طوغروسندن بر برینه طوتاش بولوب «جبل طارق» بوغازی یوق ایدی. اوخنداق «داردانیل» ده آروپا ایله آسیا بر برینه طوتاش ایدیلر.

اعیون برل آلراوه. فرانسه ده مشهور بر غزته ده اوشبو روشده بر اعلان باصلغان ایدی: «..... فابریقه سنده خدمت ایدوچیلردن برینک ایکوز سوم آچه سی ایله، فابریقه اسمینه نرسه صوراب کیلگان مکتوبلر سالغان خاطر دفتری یوغالدی. شوشی نرسه لرینی تابوچی غه آچه سی حلال بولسون، باری تیک مکتوبلرینی گنه کیتروب فابریقه کاتورینه تابشرسونلر». شوشی

بوقولونا طرغانا بیره . اوروپاده بر آدم، بوقولاتا طورغان ماده قوشوب بیره ياصوا اصوليني اختراع قىلدى . بو بیره تهن گه کرو ايله مجروح آدم بوقلى باشلیدر . صوغش وقتده مونك فائدهسى بولاچق . بیره کرگان كشي اولسه، رنجمی، صزلانمی اولهچك، اگرده بیره نی آ لورغه ممكن بولسه رنجمتی صزلانمی آ لورغه اوگهای بولاچق .

اقبال . هر نرسه پنگ باشی و جانی آچه در . آچه بولسه نیندی گنه مقصودنی ده تابارغه ممکن . کیرهك سیاسی و کیرهك اجتماعی اشلرده بولسون آدن یوروجی نرسه آچه در . بو کون بر دولت و مملکت آچه سز بولسه آنك شرفی بتار، باشقه لر نظر نده حرمتی بولماز . اما آچه لی مملکت مونك عكسنجه درجه گه منار، هر کیم قاشنده حرمتی بولور . فرانسه مملکتی بو کونده بتون دنیانگ حرمتنده در . چونکه آنك آچه سی کوب، آچه کیرهك بولدی ایسه باشقه لر بورچ صوراب آگا بارالر . آنك حضور نده باش ایوب طورالر . هیچ یرده مملکتلی بولماغان یهودیلر، آچه لری آرقاشنده دیناده «افندی» بولوب یاشیلر . هر حالده آوروپالورنك دنیاغه خواجهلق قیلورینگ اصلی سببی آتوندر . آوروپالور آتوتی تابا بلسه لر آنی طوتاده بله لر . مونلرنگ اصل آدمچیلکلی شوشی آچه طوتا بلو نقطه سیدر . آوروپالور ایله مسلمانلر آراسی، آچه طوتا بلو توغروسنده یر برله کوك آراسی قدر یراقدر . آچه لری بولدی ایسه مسلمانلر اسراف و سفاهت که کرشهر، ایچهر، قومار ایله مبتلا بولالر، اما آوروپالور بایلقنک قدرینی بلگانگه کوره آچه ایله ایسرملر، تیلرملر، اورینی بلوب طوتالر، فائده لنه بله لر . اگرده بایقلری اوز کیره کلرینه کوره آرتق بولسه آنی خیر اشلرگه صرف قیله لر . مسلمانلر ایچنده بایلر بیک آز، بارلری ده آچه لری ایله تیوشلی روشده فائده لنه آملیر . یوز مک بایلغی بولغان آوروپالی فابریقه آچا، کوندن کون اشینی و بایلغینی زورایتا طورا، شولای ایتوب یوز مکنی ، یوز میلیون غه یتشدررگه یتشدره هم یتشدره ، اما بزدرده قولینه یوز مک آچه نوشکان آدم حاضر قورچاقلر، ته تیلر آلوب اوینی بیره رگه کرشه . آچه سینی فائده کیتورمی طورغان نرسه

یاخشی معامله لیلدر . قضای ایرلرنده خاتون قیناو ، قاتیع انده شو، خاتون غه جبر و جفا قیلو آنی بو یوقدر و هیچ یوقدر . قطایلیر . هر اشلرنده خاتونلرندن کیکاش صوریلر و خصوصاً اوی و عائله کیره کلری حقنده آنلردن فکر آلمی طوروب بر اش اشله میلر .

آوروپاده هکمرارلرک خاتونلری . آوروپاده تاجلی خاتونلردن علم و ادب یاکه باشقه هنرلر طوغروسنده بیک یوقاری طوروجیلر بار . مثلاً: بو کونگی رومانیا قارولینگ خاتونی یلیزاویتا الوغ محبره و شاعرلردندر . «کارمین سیلوا» اسمی ایله یازغان آنك اثرلی یوز مگکر ایله تارالادر . حاضر نده ۷۱ یاشنده و کوزلری صوقرایغان بو خاتون ، اثرلرینی املا ایله یازدرادر . نوروج قارولینگ خاتونی تیاتر کتابلی یازادر . بیلگه قارولینگ خاتونی یلیزاویتا دارالفنوندن دو قنورلق شهادت نامه سی آغان طیبه در . ایتالیا قارولینگ خاتونی ملتق آتارغه و صوده یوزارگه اوستادر .

سورب سومی ساعت . غسه لر، صوغه طورغان ساعت اورینه سویلی طورغان ساعت اختراع ایتیلر . مثلاً ۱۲ مرتبه صوغاچق اورنده بو ساعت «اون ایکی!» دیب قچقره در .

کولو خسته لکی . بو کون چیقاغو شهری خسته خانه سنده کولو خسته لگینه مبتلا بولغان بر رنجبو آدم تربیه لنه در . بو آدم اولده اشکللی بر آدم بولوب بر آز وقتلر یوقیسز قالغان . بر وقتده طوتاشدن کوله رگه باشلاغان . خاتونی بو حالدن قورقوب کورشی خاتونلرینی جیوب کیسه ، کورو ساعتی ایله آنلرده کوله رگه باشلاغانلر . دو قنور کیتورگانلر، کیلوب کرو ایله دو قنورده کوله رگه باشلاغان . حاضر نده دو قنورلر مونك ترلووی حقنده امید ایتیلر، کوله کوله اوله ر، دیلر . «کوکب آفریقا»

ولتر تمالی . اسویچرده «جنوه» شهری یانده «فرنای» اسملی قریه ده ؤولتر ایچون تمثال بنا ایتولگان و مرمر تاشینه فرانسز چه : «فرنای قریه سی خلقی طرفندن اوزلرینك ولی نعمتلرینه یادکاردر . ؤولتر بو اول خلقی ایچون یورتلر عمارت ایتدردی ، کیسه هم خسته خانه صالدردی، صو کیتوردی، ربا آلمیچه بورچ بیره در ایدی، قرلرنده بولغان سازقلرنی قوروتدروب ایگونلک یاصاندى، بازارلر توزودی، آچلق بولغان ۱۷۷۱نجی یاده قریه خلقینی طویدروب طوردی» دیب یازغان . ؤولتر اوزی طورغان اوی سلامت، خلقلر کیلوب کوروب یوریلر، یازو اسبابلی وباشقه نرسه لری همه سی سلامت . کیسه گه وروحانلرغه دشمن بولغان ؤولترنك کیسه صالدروینی خلقلرنگ سعادتلی «دین» گه باغلانغانلقدن و دیندن باشقه راحت طورا آلماولرینی تجربه ایتکانلگندن بولدی دیب توجیه قیله لر .

کوچ قوتدن توشوب بارووی کورله باشلادی. بو کونده بوزوچی، آوداروچی مادی کوچلر قورقچ بولسه ده حقیقت حالده مادی برلغان بو کوچ، معنوی کوچنگ نتیجه لرندن بر نتیجه و آننگ اثرلرندن بر اثر گنه در. بر وقتلر تورکیا دولتی دیناده بر نیچلیک اورنی طوتندی ایسه بو اش معنوی قوت سیندن بولدی. اول وقتده تورکیا، «ملیت» و «امت» قوتلرینه مستد ایدی. بز، شول «ملیت» و «امت» نگ قوتلرندن ایرلدیغمز سوکنده بختسزلیک گه اوچرادق و محوملر گه دوچار بولدی، بو کونگی فلاکتلر گه توشدک.

صباح. هند چینی ده «سایغون» شهرنده فرانسزلر الوغ بر مکتب آچالر. بو مکتب یرلی خلقلرنگ قز بالالرینی اوقوتورغه مخصوص بولاچقدر. فرانسز خاتونلری اوشبو مکتبنی اداره قیلور و کیرهک آقچه نی تابار ایچون اوز آرلرندن بر کامیتیت تشکیل ایتدیلر. اوشبو مناسبت ایله «تال» غزته سی تو باندگی سوزلرنی یازادر: «کیری قالغان ملت لرنگ بختسز لکلریتنگ باش سیبیری خاتونلرنی یاخشی تربیه ایته بلمه ولری، خاتونلرینی اویلر ده بیکله ب آصراولری و هر اشد آنلرنی اسیر حکمنده قیلوب طوتولریدر. موندی خاتونلر و آنلردن آغان تربیه لری سیندن بالالرنگ باشلری خرافات و باطل اعتقادلر برله طولا، بتون عمرلری بویچه شول خرافاتلردن قورتولا آلیر. آنلردن آغان فکدرلرنی بالالر آخر عمرلرینه قدر باشلرنده صاقیلر، خاتونلرنی بو درجه ده جاهل طوتوچی ایرلر اوزلری ده ذهنلرینی طوغری بلاندره آلیر، شول سببی موندی ملتار تکامل ایتار گه موفق بولمیلر. آوروپالولرنگ بو کونگی ترقیلری ایرلری خاتونلرنی آدم بالاسی صاناب اوزلرینه ایدهش دیب بله باشلاو- لرندن سوک بولدی. ایندی آوروپالولر بتون دنیاغه تارالار، مونلر آیاق باصقان اورنلرنده، خاتونلرنی آزاد قیلورغه مجبور بولورلر، هر یرنگ خلقلری اوزلری ده آوروپالولردن عبرت آلوب خاتونلرینه ایرک پیرونی موافق کورلر. مسلمانلرنگ خاتونلرغه حریت بیرولرینی خلقلر محال اش صایلر ایدی. مسلمانلر ایچون الجزائزده. تونس ده مدرسه لار سالوندی. بو مکتبلر گه مسلمانلر قزلرینی ییارمازلر، مکتبلرنگ بنالری بوم بوش طورر دیب ظن قیله لر ایدی. حالبوکه شوشی مکتبلر گه مسلمانلر بتونله ی هجوم ایتدیلر، بیک کوبلرینه اورن یتادی. حالبوکه بوددیلر خاتون قزلرغه مسلمانلر درجه سنده توبان قارامیلر وقسوب طوتمیلر. شونگ ایچون سایغون مکتبنده قزلر اوقوتوده هیچ بر مشکلیک بولماز». بو کون اسلام دنیاسنده ادبی، دینی واجتماعی

لر گه قربان قیله، آس غه جیا، مجلس باصی، خلق صیلی، علما مجلسی، احبا مجلسی، استاذیکلر و طوتاشلر مجلسی، یاشلر مجلسی یا صاودن باشی چیممی. بزده صوغان و شالقان ایله ایکمک طوزغه قناعت قیلوب مگ مشقتلر ایله آقچه جیوچیلر بولا، لکن اوزلری وفات بولغاندن سوک بالالری شوشی آقچه نی آرتدراچق، اوسدر دچک یرده آستندن کروب اوستندن چیقار و پانقروت بولوب قالالر. مسلمان یاشلرندن بیک کوبلر، آقچه نی سفاهت بولنده تلف ایته ل و بایلقلری ایله یوغشلی آورولر صاوتوب آلالر. بیک کوب بای بالالری اویلرنده خاتونلری عائله لری بولا طوروب چیتلر ده مارچارلر آصریلر. موندی مارچارلر بزنگ مسلمان بالالردن عتملیراق بولدیلرندن اوزلرینگ استقبالیرینی ناتاریوسلر ده یازشوب تأمین ایتوب قویغان بولالر. شوگا کوره مسلمانلرنگ بایلقلری هر کون حیت گه کوچوب طورادر.

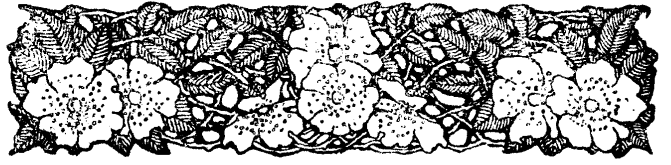

افرام. بزنگ اوز آرامزدن زمان غه موافق، اشچی، هنرچی، کسبچی آدملر یتشمه گان تقدیرده اقتصادی جهتدن باشقه لرغه اسیر بولودن هیچ وقت قورتولا آلمایه چقمزنی ایندی هر کیم آکلادی. اوز آرلرنده هر تورلی هنر ایله لری بولماغان ملت، فقیرلک مسکینلک گه محکومدر. فقیر ملت هیچ وقت ترقی ایتماز. ملتنگ ترقیسی ایچون اشچی، هنرلی بولمق غنه یتمی، بلکه زمانه غه موافق صورتده هنر بلکم و اشچی بولمق لازم. بزده بیک کوب آدملر کیوم تگو، آیاق کیوملری حاضرله و کسبی ایله کون کورر گه تلیرلر، لکن کشیلرنگ کوللرینه موافق صورتده اشلی بلمادیکلری سببی، آقچه لی و بهاسنده طورمی طورغان آوچیلرینی اوزلرینه تارنا آلیرلر. شونگ ایچون هر برهنر ایسه سی اوزینک هنرینک زمانه غه موافق روشده بولووینی برنجی مقصود ایتوب طوتارغه تیوشلی. هر کیم اوزینک هنری حقنده معلوماتلی بولورغه و برنجی ماهرلر حضورنده طوروب شول هنرینی یاخشی اوگره نو لازم. ملتنی ترقی ایتدره طورغان کشیلر شوندی اشچیلر و شوندی هنر اهللریدر.

نصیر افکار. سیاستنگ سری «کوچ» ده در. کوچلی آدمنگ سوزی هر وقت اوستده بولور. اولدن بولماغان فضیلتلرینی ده، کوچ انسانلرغه بخش قیلور. سوز، هر وقت، کوچلی آدمنگدر. یاناشه اوطوروچی علی ایله ولی نگ حرمتلری کوچلرینه کوره بولور. مادی کوچنگ نفوذی محقق بولوب نیندی گنه زمانه و نیندی گنه شکلده بولسه ده دائم غالب و حاکم بولور. لکن ترقی زمانی بولغان بو وقتلر ده معنوی کوچ یا تده، مادی

جهتلردن خاتون قز مسئله سی تیکشله در. قازان و قافقازده حتی مونگ نتیجه لری ده کورلورگه باشلانندی .

مطبه

علی (*)

III

علی، نیچوک بولسه ده اویلاشسا گز ایدی ایرته ده کیچده حتی توله ده اوقور هم اشله ر ایدم؛ مین اشله رگه یاراتام؛ کوب چاقده توشده بالچقدن نلله نیندای فیگورالر یاصاغاننی کوردم؛ لکن اول بلشکر کیلگانچی بیك اوزاق نلی؛ کوز، آندن صوگ اوزون قش بار؛ قش کونی بالچق بولمی، ایو کچکنه، تار برپوچاقده غنه اوطوروب چغارغه طوغری کیله؛ آنک اوستینه نه تی آچولانا، نلله قایدن اوگره نوب آغان بوسورت یاصاونی، دی، اول اورسلر اشی، مسلمانغه هیچ ده یارامی دی، یاصاغان نرسه لرمنی تابوب واتوب طاشلی دیب زارلانوب سویله دی. بو قدر تالانت اوسته ده بوندی مانلرنک بولوون اویلاب علی نی قزغاندم؛ اول اوشبو ایشک کیله چکده ایگ زور کشیسی بولاچغنی ایکی یرده ایکی ایدکنی بلگان کی بله در ایدم هم آنک بو اشکه یرلگان فکرینه آزغنه یاردم ایتو نیله: سین هر کوتنی اوز وقتک بله ن بزگه کیلوب اشله، منه سیگا بولمه، آنده هیچ کم کرمیدر، تله گان وقتکده تله گانچه شونده اوطور، دیدم. علی بیك سیوندی، رحمت اوقوب چغوب کیتدی .

IV

یاقتی سنتابر آیلری اوتوب یغمور وقارلی اوکتابر آیلری یتکان ایدی. علی، مینم رخصتم بوینچه کروب کوخانگ ایشگی توبنده فاشق آباق یوواطورغان کوخارکانگ کوزینه قاراب بر یرده تابانوب طورا ایدی. مین قارشی چقدم؛ کوخارکده آگا تابا قاراب: « بار اوزوب کیت، نرسه آنده طابانوب طوراسگ؟ » دیدی و: « بوده بولسه قوناق! » دیب قولن سلته دی. علی نی جیتکله ب اوزمنگ بولمه مه آلوب کردم هم قارارغه رسمی (*) باشی ۱ نچی عدد ده .

ژورناللر بیردم. علی بولمه نی تمام کوزی بله ن قاراب چقدی ده رسملرنی بیردم بیردم دقت بله ن قاری باشلادی. مین آگا بیوک خودوژنیکلرنک ترجمه حالارن سویلیدر، اولده طنغنه کوزلرن میگا تگه ب طکلی ایدی .

کونلر جیل کیی اوزا، حاضر علی تمام اییه له شوب یتدی، دیکاربرلده کیلیدی؛ علی میگا بر کوتنی کردی ده: « الله غه شکر قشنگ یارطسی اوزدی، بلشکر کیلورگه کوب قالمادی، تیزدن یاز بولا، سز اولگی وعده کرنی اونوقاد کرمی؛ دیدی. مین آنی طنچلاندردم، کوبدن توگل بلش خودوژنیکمدن مکتوب آغانی، مای باشینه کیلوب یتاره ن دیب یازغانتی هم اوزمنگ ده علی طوغرسندن یازغانی سویله دم. اگر ایکنچی بر شهرگه اوقور ایچون کیتارگه طوغری کیسه آتارک سینی یبارلرمی؛ دیدم. علی اویغا توشوب: یبارماسه لر باری بر کیتاره ن، چونکه یم بیك اوقیسم کیله در، دیدی .

V

بر وقت مین فیگورالر نه وه لر ایچون علی گه بر نیچه قاداق بالاوز آلوب قایتدم. علی ننگ سویونینی صوراما گز. او... بالچق توگل بیت بو، دیب قچقروب یباردی. بو کون کیچ بولغان ایرته گه ایرتوک طوروب مین تگی بولمه گه کروب اشله رمن. هیچ کمه قچاولامام، طنغنه اوطوررمن، کوخارک آچولاغاسمی؛ ایتوب قویگرچی، دیدی. ایرته ن کروب بز طورغانچی کوبدن ایندی علی بولمه ده نه وه لب اوطورادر ایدی. علی، آشامی، اچی نلله نیچه شهر ساعت اوطورا، آنی برده اویده یوقسوغلیر ایدی؛ چونکه آلا ر بر کچکنه گنه بولمه ده آطلی یدی بالا هم آنا آناسی طورالر، بلکه بو چغوب کیتکچ ایر کوزرک قالا طورغاندر. علی حقیقتاً چنلاب اشلیدر، اورتندن قوزغالی طنغنه اوچر دورتر ساعت اوطورا، حتی ماریا بعضا شیکله نوب: تگی نرسه نك ظنی، جانی یوق، نلله یوقلاب یاتامی الله صاقلاسون اولب یاقاسون یابقغه نرسه، دیب ایشکنی آچوب قازیدر ایدی. علی، کوخارک نك ایشک آچقان کورو بله ن اورتندن سیکروب توشه در ایدی؛ ماریا ایسه جلمایوب: برظنده بولماغاچ سینی یوقمی نلله دیب اویلادم، اوطور نه یده آزابلان، دیب ایشکنی یابوب کیته در ایدی. مین چنلاب اوق نیچک برجون تابوب علی نی خودوژستوامکتینه یررگه دیب هر وقت اوپلی در ایدم. زور امیدم یازغه کیله طورغان زور خودوژنیکلردن لاؤروف واسطه سیله بر یونن تابو ایدی. مین آگا علی طوغروسنده یازغان ایدم. اول نچکده علی طوغروسنده قولدن کیلگان قدری یاردم ایته ر دیب اوشانا ایدم .

قوتله‌نگانن تاشا قیلام، شهرنك قایناب طورغان طورمشندن آرغان فیکرلر مونده راحت و طنجلقغه طالغان ایدی؛ حتی هر کون واکرالدن کیتره طورغان غزته‌لرنی ده اوقومی باشلادم. مینم تهره‌زه باخچه یاقغه قاراغان، قارت سیرین بوتاقلری تهره‌زه‌گه باش اورغان. قابلانغان ایدی. مینی ایرتهن، ئله نرسه‌گه سیونوب چیلتی طورغان چیچق طاوشلری اویاتا هم یوزیمه توشکان جلیراق هم یاقتیراق قویاش یاز ایکانن اویلاتا ایدی. مین تیزگنه کیونوب جای اچه هم طبیعتنک یازغی نمایشلرن تاشاغه چغوب کیتدر ایدم. شولای ایتوب نیچه کونلر اولده طوردم هم قایتور کونلرم ده کیلوب یتدی. منه مین واکوننده قایتام. شهرده‌گی دوستلرمنی صاغغان توسلی سیزم، آلارنی کورده‌سم هم آلار بلهن سویله‌شم کیله، علی‌نی ده ایسکه توشردم. کیتکان چاغنده بر نیچه قاداق بالاوز آلوب بیرگان ایدم؛ گرچه ماریاغه کیتکانده بر نیچه کره: «علی اوز بولمه‌سند اشله‌سون. سین آکا سوز ایتمه» دیسه‌مده بربر قاتی سوز ایتوب علی‌نی بیزدرمه‌سه یارار ایدی دیب قورقادر ایدم.

VIII

اینگه تونه ساعت اون ایکلرده قایتوب یتدم؛ ماریا ایشک آچدی، مینم قایتقانه سیونگان توسلی ایدی. یوقلارغه وقت بولسه‌ده کوخارکه ایشککه سویالوب قوللرن نمازده‌غی کبی برسن برسی اوستته قویغان، میکا خبرلر سویلیسی کیلگان توسلی ایسنی ایسنی قانوب طورا ایدی. مین: صوگ ماریا بارگذرده ایسانمی، یات خبرلر یوقمی؟ دیدم. ماریا، صوزوب طوزوبقنه: یاخشینه طوزدق، هر نرسه ایسکیچه، اوستلده غزته‌لر خطلر بار، رده‌تلهب قویدم؛ دؤورنیکنی خوجه قوالادی، اچوب قایتقان‌ده صوغشدیلر، پالیسه کیلدی، طاوش بیک کوب بولدی. حاضر یاگئی دؤورنیک آروغنه، اوزی صالداک ایکان، دیدی؛ - آخ منه نرسه. تگی بزرگه کروب یوری طورغان بالا علی اولدی بیت دیدی...

نی سویلیسگ ماریا؟ دیب قچقردم؛ «درست خوجه، اولدی، ئلی اوچ دورت کنه کون کومگانلرینه» دیدی. ماریا، قزغانن طاوش بلهن: «بیک قاتی صووق آلدرغان دیلر؛ اول یلغه بویینه، نرسه‌گه کیرمک بولغاندر آکا، بالچقغه بارغان. شونده بالان آباق صوغه کروب بالچق چیغان. حاضرگی صوبله‌سز بیت خوجه. نیندی صووق، شوندن قایتقاجده آیاقدن یغلغان. بیش کون یاتقاند جان بیرگان» دیدی.

مین سویلدمده قاندم، ماریا باشن توبان ایگان، اوزون صولش بلهن باشن تیره‌تب: «آرهم بیچاره بالا آرهم، نیندی

VI

بر وقت بولمه‌مده یازنوب اوطورغانده آفرونغه یاغه بره و کیلوب کردی؛ مین آنک باشد علی ایکانن بلامادمده اول مینم یاغه کیلوب یتکان. قلمنی قویوب: یه، نی حال؟ نی سویله‌رسگ علی؟ دیدم. اول: «بالاوزدن چککنه‌گنه بر نرسه اشله‌گان ایدم، شونی سزگه کورستمکچی بولام» دیدی. نه‌یده آلی بولغاچ بیک یاخشی، اشکنی قاریق، دیب آنک بولمه‌سینه کیتدک. اوزی ایشکدن مین کر لانچی کروب اوستلده اوستون چوپره‌ک بلهن یابقان بر استاتویک‌نی آلوب: منه دی‌ده اوزینک اشله‌گان اشی مینم طرفدن تقدیر ایتلوب ایتلماون آکلارغه طرشوب زور قارا کوزلرن میکا تابا تک‌دی. اش دیسه‌ک علی چغارغان دیب اوشاغزلق درجه‌ده یاخشی؛ بر نیچه بالا آغاچ توبنده بر بیک مهم نرسه طوغروسنده ماوغوب سویله‌شله‌لر؛ بولارنک قیافت. قیانش، کورنش، بالارچه یوزدیه‌ک هیچ کوزیکه ایناغزسگ، چیتدن باریسی‌ده تری قیملداغان کبی کورنله‌لر ایدی. یوقدر نچکه‌ک اوستینه‌ده اوستالق بلهن چقغان بو فیکورالر اوشبو یاققنه، نچارغنه کیوملی بالانک ایدیمی؟ درست، آنک ایدی. مین چن کوگلمدن ماقتادم. علی ایسه کوتارلدی، بر راحت بر لذت سیزدی. میکا جلمایوب: «منه بالاوزدن یاخشی چغا. بالچقندن بوندای نچکه هم اوخشاولی ایتوب چغاروب بولیدر» دیدی. مین علی نك یاصاغان اشن اوزمنک بولمه‌مده‌گی یثاریرقه‌غه قویدم هم اوستن برونزا ساعت نك پیالا قابقاچی ایله قابلادم. علی ایندی بزرگه کرگاچده مینم بولمه‌مه کروب اوزینک اومه‌له‌گان بالار جینتغی نیندی اورن آلغانن قاریدر هم اوزینک بولدرغانینه شادلانوب: «سزده بوندی یاخشی کارتینا وهر توری ماتور فیکورالر بولا طوروبده مینم اشمنی شوندی قدرلی اورنغه قویغانسز» دی طورغان ایدی.

VII

باز یاقلاشه، قویاش تاغی‌ده یاقتیراق قاری، توبهلردن کوز یاشی کبی تامچیلر تاما باشلادی، کیچلرده صووق هم چلتهر طوتقان کبی بوزلر توبادن توشوب قریغه قاتالر ایدی. مین کیچکی پویزد ایله شهردن اوچ دورت ساعتک اولیمه کیتدم؛ اولده یاز بیگره‌کده سیزله باشلاغان ایدی. باصولر آلا، قارا قارغالر ئلی یافراق چقماغان قالون جوکه‌لرگه قونوب مکروه طاوشلری بلهن قچقرالر؛ آغاچ بریلری یازغی صونی اوزلرینه ایموب ششنگان بورتنگانلر ایدی. مین بتون کون بویی مکتبدن بوشاغان شاگرد کبی اورمان بویلنده یوریم، قویاشقه قارشى بولک یارلردن آققان صولرنک کونندن کون

قیلوچی اسماعیل کمال اوشنداق آنک مخالفی بولغان اسعد پاشا،
آوروپا دولترینگ وکیللری طرفدن قیلنغان تکلیف گه کوره اش
باشندن کیتدیلمر. آرنادلرنگ کو بردک الوشلری مسلمان بولدقاری
حالدہ اسلام حکومتی قول آستندن چیقارغہ بتون کوچاری ایله طرفقانلر
و تورکیا باشینه یوز یلده توزه لوب بتازک جراحیتر کیتورگانلر
ایدی. مونگ نتیجه سی ایسه خریستیان بر حکومت گه اطاعت
قیلودن عبارت بولورغہ اوخشیدر.

جاوا مسلمانلری اوز اشلری حقندہ سویله شور ایچون عمومی
بر اسیزد یاصاغانقلری غزته لردہ کورلدی. بو اسیزدہ اوتوز
مک قدر مسلمان حاضر بولغان. اسیزدن یاش مسلمانلر طرفندن
تأسیس ایتولگان «شرکه الاسلام» جمعیتی یاصامشدر. اسیزدننگ
مقصودی جاوا مسلمانلرنگ حقوقلرینی حمایت ایتو، آلاز آراسینه
عام و معرفت تاراتوب هنر و صنعت ایله آشنا قیلو، بر برینه
تانوشدروب آرائزینہ دوستلق تاراتودن عبارتدر. بو مسلمان
اسیزدی، جاوا مسلمانلرنگ ده زمان تأثیری ایله اویغانا باشلاو-
لرینہ دلیلدر.

تورکیاده بوچته اشلری بیک یاخشی اصول غه قویولا باشلادی.
تورکیانگ قلوطنینی کوچله ندرو ایچون اولگی سلطان عبدالحمیدنگ
۲۳ میلیون فرائق اعانت قیلووی، هندستان و مصر مسلمانلرندن
اعانه لر کیلووی تورکیا غزته لرنده کورلدی.

اوتکان عدده، تورکیا طرفندن پیتربورغ غه ایلچی ایتلوب
حلمی پاشا تعیین قیلووی یازغان ایددی. روسیه حکومتی رضا
بولماغان سببلی اول اش بولمادی. ایندی بو کونلرده حتی پاشا
تعیین ایتلووی حقندہ ایکنچی بر خبر چیقدی.

ارمه نلر طورا طورغان ولایتلر حقندہ روسیه طرفندن
یاصلغان لایحه نی بر آز اوزگرتوب، تورکیا حکومتی قبول ایتدی.
شول سببلی، بو کون گه قدر روسیه ایله تورکیا آراسنده کيله
طورغان صالحونلق بتسه کیره ک.

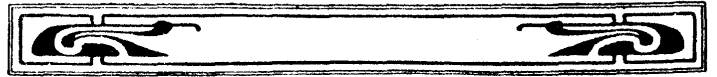
محرری: رضاءالدین بن فخرالدین.

ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفیلر».

عقلای آقروغنه ایلی بالا ایدی. الله نك رحمتندہ بولسون» دیدی.

IX

آرکادی بوریسوویچ لاؤروف کابینتدہ باشن توبان سالغان
کونینجه اویلاب یوری طورغاج یثاژیرکه اوستندہ علی طرفندن
یاصلوب پیالا قالپاق بلهن قابلانغان بالالر گروپاسی طوغر و سنده
طوقیتدرده باشن سلکوب: «ای خدانک فیضی، عجب تالانت،
مین قای وقتدہ اون ایکی یاشک بر بالا اشله وینه اوشانمازلق
درجه گه کیلدم، نیلر طوماز ایدی بوتالاتدن» دی طورغان ایدی.
مین سوز قوشمیم؛ باری علی نك قانسز آپاق یوزی ایله
یانوب هم هر وقت نرسه در نزله ب طورا طورغان قارا کوزلرن
اویلی ایدم. آردم، حقیقتاً آردم. مرحمتسز اولم عادتدن طش
بر تالانتی اوزینک طرفناق آستینه آلوب کومدیده قویدی.
قدوس اگرچی.

حوادث

بو کونلرده پیتربورغ شهرنده الوغ کناز نیقولای نیقولا-
یویچ گه پامتیک آچلدی. اوشبو کناز ۱۸۹۱ نجی یل ۱۳ نجی
آپریلده وفات بولغان ایدی.

باکو مسلمانلری اوز آقچه لرنندن «کویچسکی بانق» اسمنده
بر بانق آجالر. مونی تأسیس قیلوچیلر حاجی زین العابدین تاغییف،
آغا موسی تاغییف و غیرلر. باش صوماسی ۳ میلیون سومدر.
قافقاز مفتیسی حسین غائبوف حضرتلرینگ مفتیک منصبندہ
اوتوز یل طورووی مناسبت ایله قافقازده بولغان مسلمان قارندا-
شلرمز اوتکان غینوارنگ ۱۲ نجی کونته مونگ ایچون یویلی
یاصادیلر.

آرنادلرنگ باشلرنده طوروچی و وقتلی حکومتی اداره

«شورا» اورنبورغده اوله بشه کونده بر مفقانه ادبی، فنی و سیاسی مجموعہ در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ СЪЛОЖКИ
ЗОНКОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لك ۵، آتی آیلق ۲ روبله ۶۰ تین.
«وقت» برلن برگه آلویلرغہ:
سنه لك ۹، آتی آیلق ۴ روبله ۶۰ تین در.

« قچتقانی » اولنده امام حبیب الله افندی گه: تشکر ایتهمز، افریقا قطعه سنده اسلام دیننی نشر قیلوچیلر آراسنده « سامری » دیه معروف آدم ایشکانمز و بر یرده اوقوعانمز یوق. احمد مدحت افندی حقنده یازلغان رساله باصاوب تمام بولدی. ناشری بولغان « وقت » اداره سی شول رساله گه احمد مدحت افدینک رسمینی ده قویاچقدر.

اورسکی ده امضاسی اوقولا آماغان بر افندی گه: محمد عبده حضرتلری ۱۳۲۳ - ۱۹۰۵ نجی یل اییول - جمادی الاولی آینده وفات ایتدی.

معلم فیاض الحمیدی افندی گه: صراط مستقیم. سیل الرشاد مجله لری روسیه گه کر میلر. شونک ایچون سؤالکیزغه جواب بیروب بولمیدر. استانبولده اوقوچی شاگردلرمزدن یا که سیل الرشاد اداره سندن صورسه کز بلکه جواب یازارلر.

اهل الله افندی گه: ابوالنصر القورصاوی ترجمه سی برنجی جلد « آثار » ده باصلدی. ۹۵ نجی بیتدن ۱۳۱ نجی بیت که قدر بولغان اورن شوگا تخصیص قیلندی. مرجانی حضرتلرینک « تنبیه انباء العصر علی تنزیه انباء ابی النصر » اسملی اثری باصلغانی یوق. باصلووی تأمین ایتولمگان مدنده ترجمه حال یازوده حکمت کورلمی. مرجانی ترجمه سیننی « آثار » ده یازدق. شهر شرف افندی طرفندن ترتیب ایتولمگان مرجانی ترجمه سی شوشی کونده قازان شهرنده باصلادر.

اوشبو مقاله لر آداغی صانلرده باصلورلر: باشقردلرنک کیمولرینه سبب، حلیق بوینده غی مسلمان قازاچیلر، عادتلرمز و جهالتمز، هر نرسه نی تقدیر گه صلتاو، باشقرد جهیلوونده، قرآن کریم اهلی حقنده، فقیرلک، آفاق خواجه الکاشغری. حقیقت ازله و، تارانچی تورکاری، املا حقنده. بر عصرلق املا، حجج.

تصحیح

۲ نجی عدد « شورا » ۵۷ نجی بیت ۱ نجی باغانا ۳۰ نجی یول « للتکلیف » سوزینی « للتکلف » اوقورغه تیوشلی.

صحرا لارغه چقدق جای اچار گه
 چیلبرده توب طورسن جیل دیدم
 موکلی قارچق چیتده اویغه قالغان
 « کوب اویلامه، مونده کیل ! » دیدم.
 « کیل » دیسه مده کیلمی نازلانا
 ئلله نیلر اویلی موکلانا
 اوزن اوزی بلمی یغلاب قویا
 کوزلردن تزلوب یاش تاما.
 اصل قوشلر صایراب قووانا
 طوغان ایلن صاغنا دیوانا
 « تغنی » نی حرام دیسه لرده
 موکلی قارتلر جراب یووانا.
 اصل قوشلر صایراب اریدر
 باسقان آغاچلرینه قاریدر
 کوبنی اویلاب کوزدن یاش تامغانده
 موکلی کویلر جبرلاو یاریدر.
 بویغه یتوب کیلگان بر موکلی قر
 طولغان ایغه چغوب قاریدر
 ادبسن جرلر جبرلاماساڭ
 اچ پوشقاندن جبرلاو یاریدر.
 صو چیتنده اوسکان قامشلر
 شاولاشه لر عمر اوته دیب
 یاش یکتلر امید اوزمیلر
 آله شادلق بخت کوته دیب.
 کوزلر یوموب بخت ازلیمن
 آله یاقتی کونلر کوزلیمن
 تیره ن اویغه چوموب جبرلامده
 کوکرده ک برله ن امید اوزمین.

« شهبال », ژورنالی

استانبول ده چغا طورغان رسملی ژورناللرنک ایک اعلا و ایک نفیسی ۱۵ کونده بر مرتبه چغا طورغان « شهبال » مجموعه سیدر. بو ژورنال ادبیات دن، علم، فن، صنعت، مدنیت دن و ترقیات عصریه دن بحث ایته. رسملری غایت گوزهل انتخاب ایتله. کاغدی و باصلووی بیک نفیس اولوب، باورویا رسملی ژورناللردن قالشمیدر. بونک هر نسخه سی ایو ایچون بر زینت در. ابونه حق روسیه ایچون یلغه ۱۰ سوم. آلتی آی غه ۵ سوم.

آدریس: Константинополь. Въ ред. журнала „Шагбаль“. Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10.
 آقچه نی عادی پیراوادنی بلانقه ایله، آدرسنی یالکزر روسچه غنه یازوب یبارر گه مکنندر. آندن ژورنال کیله چک آدرسنی روسچه اوقوناقلی و آچق ایتوب یازارغه تیوش.

Ш У Р О

№ 3.

ФЕВРАЛЬ 1 = 1914 ГОДА.

ابن عربى

شيخ محيى الدين ابن عربى ترجمه حالى حقهده يازلغان بر اثر در. ۱۴۶ یتده باصلغان بو اثرنگ مندرجه لری اوشبو نرسه لر: ابن عربىنگ اسم ونسبى، ولادت هم وفات تاريخ لری، عائله سى، قیافتى، آنک يازوونه اوخشاتوب يازلغان بر يازونگ کيشه سى، عبدالرحمن الجامى يازوونگ کيشه سى، حیات ومعيشتى حقهده سوبله نمش مرثيه لردن غونه لر، استاذ وشيخ لری، شاگرد ومصاحب لری، شعر لردن غونه لر، بو کونده مطبوع بولغان اثر لری، عقیده ومذهبى، علاج وابن الفارض، ابن سبعين وابن هود، صدرالدين القونوى وتلمسانى، ابن عربىنگ منتقد ومدافع لری، عزالدين بن عبدالسلام، ابن تيميه، ابو حيان، ذهبى، ابن الوردى، سبکى، عضالدين الايجى، تفتازانى، بلقینى، ابن حجر العسقلانى، سخاوى، ابو السعود عمادى، على القارى، زملکانى، داود قىصرى، فيروز آبادى، قنارى، جامى، دوانى، ابن کمال، ابن حجر المکى، شعراى، مناوى، اسماعيل حقى، عبدالغنى نابلسى، على توتارى، سيوطى، منتقد ايله مدافع لری آراسنده محاکمه. روسيه اسلام لری آراسنده ابن عربى. عبدالحير المسامى، مرجانى، عالمجان البارودى. ابن عربى حقهده اجمالى بر فکر. سوز لری ونصيحت لری. ابن عربى حقهده اجمالى بر فکر. کتابنگ باصمه سى گوزلدر. مرتبى: رضاالدين بن فخرالدين وناشرى ده «وقت» اداره سى. حقى ۵۰ تين پوخته سى ايله ۵۸ تين.

ابن تيميه

ابن تيميه تقى الدين ابو العباس الحرانى ترجمه حالى حقهده يازلغان بر اثر در. ۸۴۸ یتده باصلغان بو رساله نگ مندرجه لری اوشبو نرسه لر: ابن تيميه نگ اسم ونسبى، نشأت وشه رتى، ولادت هم وفات تاريخ لری، عائله سى، عائله سندن ظاهر بولغان مشهور ذات لری، تربيه وتحصيلى، جسارت ادبيه سى، استاذ وشاگرد لری، وفاتى صوگنده سوبله نگان مرثيه لردن نمونه لر، عقیده سى ومسلكى، شعر لردن نمونه لر، تاليف لری، اختيار ايکان بعض بر مسئله لری، قبر لری اوستلرينه مسجد لری بنا ايتمک، ميتردين استمداد وقبر لرنى زيارت قيلمق، رسول اکرم قبر شريفينه سفر قيلونگ حکمى، کلام ايله تصرف حقهده ابن تيميه فکرى، ذوالقرنين، معاويه ويزيد، خارق عادتلر، خضر والياس، قطب وغوث مسئله لری، محافل لری، زملکانى، ابن الحاج، ابو حيان، سبکى، ابن بطوطه، ابن حجر المکى، خفاجى، عبدالحى اللىکنوى، دحلان، ابو الهدى، نبهانى، انتقاد لری. طعن لری. ظرفدار لری، برزالى، ابن قدامة، ذهبى، ابن الوردى، ابن کثير، ابن حجر عسقلانى، عينى، بلقینى، سيوطى، على القارى، ولى الله الدهلوى. شوکانى، آلوسى، صديق حسن خان، جمال الدين افغانى، محمد عبده وغير لری. روسيه اسلام لری آراسنده ابن تيميه. ابن تيميه نگ محتى وعصر نده بولغان عالم لنگ جفال لری. زيارت وسفر مسئله سينگ خلاصه سى. ابن تيميه نگ صوگ کونى. وغير لری. مرتبى: رضاالدين بن فخرالدين وناشرى ده «وقت» اداره سى. حقى ۵۰ تين پوخته سى ايله ۵۸ تين.